

Thi Jian Juajnee Jesucristo dikjin Mateo

Kain ni xrachrje'en Jesucristo
(Lc. 3:23-38)

1 ¹ Ji'i ni xrachrje'en Jesucristo,
thi bachrjeninxin David ko
Abraham.

² Abraham kjui ndudee Isaac,
ko Isaac kjui ndudee Jacob,
ko Jacob kjui ndudee Judá ko
kain xan choo Judá.

³ Judá kjui ndudee Fares ko Zara,
ko janee nã kjui Tamar.
Fares kjui ndudee Esrom,
ko Esrom kjui ndudee Aram.

⁴ Aram kjui ndudee Aminadab,
ko Aminadab kjui ndudee
Naasón,
ko Naasón kjui ndudee Salmón.

⁵ Salmón kjui ndudee Booz ko
janee Booz kjui Rahab.
Booz kjui ndudee Obed ko
janee Obed kjui Rut.
Obed kjui ndudee Isaí.

⁶ Isaí kjui ndudee rey David,
ko rey David kjui ndudee
Salomón, ko janee Salomón
kjui nchri beka'o Urías.

⁷ Salomón kjui ndudee Roboam,
ko Roboam kjui ndudee Abías,
ko Abías kjui ndudee Asa.

⁸ Asa kjui ndudee Josafat,

ko Josafat kjui ndudee Joram,
ko Joram kjui ndudee Uzías.

⁹ Uzías kjui ndudee Jotam,
ko Jotam kjui ndudee Acaz,
ko Acaz kjui ndudee Ezequías.

¹⁰ Ezequías kjui ndudee Manasés,
ko Manasés kjui ndudee Amón,
ko Amón kjui ndudee Josías.

¹¹ Josías kjui ndudee Jeconías
ko kain xan choo Jeconías.

Ko ngain ncha'on mee,
chujni Babilonia sabikao
kain chujni Israel ngain
nunthe'e, xraa chujni
dike'na nã ixin runche'e
xree nã.

¹² Kuthimejan Jeconías kjui
ndudee Salatiel,
ko Salatiel kjui ndudee
Zorobabel.

¹³ Zorobabel kjui ndudee Abiud,
ko Abiud kjui ndudee Eliaquim,
ko Eliaquim kjui ndudee Azor.

¹⁴ Azor kjui ndudee Sadoc,
ko Sadoc kjui ndudee Aquim,
ko Aquim kjui ndudee Eliud.

¹⁵ Eliud kjui ndudee Eleazar,
ko Eleazar kjui ndudee Matán,
ko Matán kjui ndudee Jacob.

¹⁶ Jacob kjui ndudee José thi
kjui xixi'i María.

Ko María kjui janee Jesús, thi di'in Cristo.

¹⁷Binthechon thenoo nduda'a ko kuexinxin Abraham ko juinchekjexinxin rey David, kuthejan binthechon ithenoo nduda'a ko kuexinxin rey David ko juexinxin are chujni Babilonia sabikao chujni Israel inchin chujni dike'na na, ko binthechon inaa thenoo nduda'a ko kuexi'in are ni Israel sabikao na na nunthe Babilonia, ko juexinxin are kunkji'i Cristo.

Are kunkji'i Jesucristo

(Lc. 2:1-7)

¹⁸Ja'in ku'en are kunkji'i Jesucristo: María, janee Jesús, ukjuathexin José ixin rukuthe'e ngain. Aro xrabinthekao'a choo na are María ubeyaa chjan ixin juachaxiin Espíritu Santo. ¹⁹Aro José, xixi'i María, kjui naa xii jian ngathexin kon Ndo Dio, ko je'e binao'a ixin ruge'e chijni ixin thi ku'en María ko je'e ibinao'a rugeka'o, mexinxin je'e xraxaon jimao rukinthu'e. ²⁰Are José jixraxaon jaña, naa angeel Ndo Dio juii ngathe kuthachriin are tajijua ko ángel mee ndachro:

—José, ja'a thi bachrjeninxin chujnii David, xraon'a sayé'e María inchin chri'a, ixin chjan ruchunda juixin xan ngain Espíritu Santo.

²¹Je'e sinchekunkji'i naa xaxii, ko ja'a sinchegi'in xan JESÚS. Jaña si'in xan ixin je'e xan tsjenga xan 'na kainxin thi jian'a nche'e chujnii xan.

²²Kain ji'i bikuenxin thi dindachro Ndo Dio ngain chujni bagayée juajnee ndo thi ndachro:

²³Naa xanchrii xru'in xii bejuaka'o seyaa xan chjan, ko are tsunkji'i chjan mee, si'in xan Emanuel, ko ji'i ruchro: Ndo Dio jii ngayaa ná.

²⁴Are José xingame'e, je'e binche'e inchin kuetu'en angeel Ndo Dio ko bayée María inchin chri'i. ²⁵Aro bejuakao'a María, binchekunkjija xe'en xan sa'o ko binchegi'in xan JESÚS.

Thi nii xii anto nu'e juii bitsje'e Jesús

2 ¹Jesús kunkjixin ngain rajna Belén, ngain nunthe'e Judea, are Herodes baketu'an ngain nunthe ji'i. Ko ngain rajna Jerusalén juii kanxion xii anto nu'e ko kunutse bagatsuanxin xa ke'e rugiku'en ngata'a nunthe, ko xii te'i binthekixin xa nunthe jii thi chrinxin ncha'on. ²Ko banchiangi xa:

—¿Thinoo jii xan ukunkji'i?, xan tsetu'en chujni judío. Ja'an ná ngain nunthe jii thi chrinxin ncha'on bikunxin ná kunutsee xan. Ko ja'an ná jui'i ná ixin sinthasayaa ná xan.

³Are rey Herodes kunu'e ji'i, ibenue'a ke'e runche'e, je'e kunixin kain chujni Jerusalén.

⁴Kuthimejan rey Herodes bayee kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana ko kain xi tjaago ley ko banchiangi'i kain ni te'i

ixin thinoo tsunkjixin Cristo.

⁵Ko je'e nā bintahendachro nā:

—Ngain rajna Belén ngain nunthe'e Judea, ixin thi bagayée juajnee Ndo Dio ja'in dikjin:

⁶Ko ja'a, rajna Belén, thi rajna jii ngain nunthe'e Judá, ja'a je'a rajna icha nchiin jii ngayee kain rajna icha renthe te ngain nunthe Judá;

ixin ngajin sachrjexin naa xi tsetu'an,

ko je'e saku'en chujni Israel.

⁷Kuthimejan Herodes jimao bayee xii anto nu'e te'i ko banchiangi'i xa ixin kexe'e ncha'on ndua xraago kunutse ji'i.

⁸Kuthimejan Herodes kuetu'en xii anto nu'e te'i ko ndachro:

—Thji ra, ko danchiangi ra jian thinoo jii chjan yaa. Ko are usinchii ra xan, nchenuna ra ixin ja'an kai tsji sinthasayaa xan.

⁹Are ujuexin kui'in xii anto nu'e te'i thi ndachro xi rey, sabinthekji xa. Ko kunutse binthegikon xa ngain thi nunthe jii no thi chrinxin ncha'on jitaon ba nthi'á thi tethji xa ko tabe'e ba thi jii xannchinchjan. ¹⁰Are xii anto nu'e te'i binthegikon xa kunutse, anto binthechee xa.

¹¹Ko are binthegixi'in xa nchia, binthegikon xa xannchinchjan, kunixin María, janee xan, ko binthethuxin xa ko binchesaye'e xa xannchinchjan. Kuthimejan banthjee xa thi binthekia'o xa ko binchendusen xa oro, tsjuka ko naa ndaxrajni di'in

mirra. ¹²Ko are usarunthekji xa bitu'en xa xraa ngathe kuthachrin ixin irukjan'a xa thi be'e Herodes, mexinxin ujee nthi'á sabinthekjanxin xa ngain nunthe'e xa.

**María ko José sakuingaka'o
nā xan nchinchjan
ngain nunthe Egipto**

¹³Kuthimejan are sabinthekji xii anto nu'e te'i, naa angeel Ndo Dio kununxi'in José ngathe kuthachrin ko ndachro:

—Dingathjen ko sathingako'o xannchinchjan kunixin janee xan, ko sathji ra ngain nunthe Egipto ko tadinthe ra nthi'a ko uja'an rundathjo ra kensa sachrjexin ra nthi'a, ixin Herodes tsjee xannchinchjan ixin nasuexon xan.

¹⁴Ko José bingathjen are xranaxion xe'e ko sabikao xannchinchjan kunixin janee xan ngain nunthe Egipto. ¹⁵Ko nthi'a tabinthe nā ndabenja Herodes. Ja'in bikuenxin thi ndachro Ndo Dio ngain thi bagayée juajnee ndo, thi ndachro: “Ngain nunthe Egipto bayaxin Xan'na.”

**Herodes kuetu'an be'en
kain xannchinnchinchjan**

¹⁶Are Herodes kunu'e ixin xii anto nu'e te'i ikjan'a xa inchin je'e kuetu'an, anto guñao ko kuetu'en xi soldadue ixin nasuexon xa kainxin xannchinnchinchjan kunkji'i

are kununxin kunutse, thi xan xranhexethja'a yoo nano, xan te ngain rajna Belén ko kain rajna tendajin. ¹⁷Ja'in ku'en ixin xethjaxin thi dindachro Jeremías, thi bagayée juajnee Ndo Dio:

¹⁸Kui'in ni naa thi jituyao ngain rajna Ramá, jitsjanga ko ta juachjaon. Ko mee Raquel thi batsjangaxin xe'en, ko juinao'a runchebange'e na ñao, ixin kain xe'en undadintege'en xan.

¹⁹Ko are undabenja Herodes, naa angeel Ndo Dio kununxi'in José ngathe kuthachrin, n^{thi}'a Egipto, ²⁰ko ndachro:

—Dingathjen ko sakjanko'o xannchinchjan kunixin janee xan ngain nunthe Israel ixin undabinthege'en chujni binao naruguenxon xan.

²¹Kuthimejan bingathjen José ko sabikao xannchinchjan kunixin janee xan ngain nunthe Israel. ²²Are kunu'e José ixin Arquelao, xe'en Herodes jithetu'an ngain thi baketu'an ndudee, José xraon rukji n^{thi}'a. Ko Ndo Dio ngathe kuthachrin kuetu'en ndo ixin sarukji ngain nunthe'e Galilea. ²³Ko are biji na n^{thi}'a, tabinthe na ngain rajna Nazaret. Jañaa xethjaxin thi ndachro ni bagayée juajnee Ndo Dio, ixin xannchinchjan runchegi'in na nazareno.

Juan tjaago juajnee Ndo Dio ngaga'a jna thi xru'in jii

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17;

Jn. 1:19-28)

3 ¹Kuthimejan Juan, thi banchegithe chujni, sakjui ngain nunthe'e Judea, ngaga'a jna thi xru'in jii, ²ko bandachro: —Thinthu'e ra thi jian'a tenche'e ra. Ixin thi thetu'an Ndo Dio uchiao juii.

³Isaías, thi bagayée juajnee Ndo Dio, nichja ixin Juan are ndachro:

Naa thee chujni tuyao ngain nunthe xru'in jii ko rundachro:

“Nchechjian ra nthiee Nchaa ná;

ko nao danthje'e ra n^{thi}'á.”

⁴Ko lunthue Juan dikunchjian kunixin xre'e kucamello, ko bethedunga naa rua, ko bane kuxuali ko tsjeen kurmeena.

⁵Ko bakii chujni ngain Juan, ni Jerusalén, ni Judea ko kai chujni binthe ngain rajna te ngande'e río Jordán. ⁶Ko are bakendue'en ñao na ixin kain thi jian'a banche'e na, kuthejan Juan banchegithe na ngain río Jordán.

⁷Ko are Juan bikon ixin anto tsjé xi fariseo ko xi saduceo biji ixin ruigithe xa, je'e ndachro ngain xa:

—¡Ja'a ra xe'en kunchee!

¿Kensen ndathjo ra ixin nchao tsinge'e ra thi tangi jitunchiao?

⁸Rugunda sinche'e ra thi jian ixin jamee sikon ni ixin ndua

ukuinthu'e ra thi jian'a banche'e ra, ⁹ko ndachro'a ra: "Ja'an ná bachrjeninxin ná Abraham"; ixin ja'an ndathjo ra, Ndo Dio nchao sinchechjian ndo xro te'i chujnii Abraham. ¹⁰Jacha ujii ngata'a nue'e ntha ruchrijin; ixin kain ntha dajon'a jian thuchjuin ruchrijin ntha ko ruche ntha ngathe xru'i. ¹¹Ndua ja'an nthagithe ra kunixin jinda, ko ji'i tjaguxin ra ixin ukuinthu'e ra thi jian'a banche'e ra, aro thi tsii, ja'an jikininxin'a tsama kathee, ko je'e icha jíe juachaxin chunda ke ja'an. Je'e sinthagithe ra kunixin Espíritu Santo ko xru'i. ¹²Ko je'e uchunda ngaa raa thi tsjenduaxin trigo ko santsje'e kaxinenue trigo. Ko tsenchji'an ngain nchiandu'a trigo, ko kaxineno tsjaaga ngain xru'i, thi xru'in ncha'on danga.

Bigithe Jesús

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³Ko Jesús juixin Galilea ko kjui ngain nda Jordán, thi be'e Juan, ixin je'e runchegithe Jesús. ¹⁴Aro Juan binao'a runchegithe Jesús, ko ndachro:

—Ja'a thi jikininxin sinchegithe na ja'an; ¿unda ja'an sinthagithe ja'a?

¹⁵Ko Jesús ndachro:

—Aro jai sintho'o ná ja'in ixin ja'an ná jikininxin sintho'o ná inchin rinao Ndo Dio.

Ko Juan bithikaon ko binchegithe Jesús. ¹⁶Ko are juexin bigithe, Jesús bachrjengixin jinda

ko ngajni xiree ko Jesús bikon Espiritue Ndo Dio xinkajinxin ngajni inchin naa kunthuanajni ko tabeta'a ba ngata'a je'e.

¹⁷Kuthimejan kui'in ni thee Ndo Dio juixin ngajni ko ndachro:

—Ji'i thi Xan'na anto thjuaa, ko ja'an anto cha'na ixin je'e xan.

Nchiijin binao runcheye'e Jesús

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

4 ¹Kuthimejan Espiritue Ndo Dio bikao Jesús ngaga'a jna thi xru'in jii ixin nchiijin kjuexin runcheye'e.

²Ko Jesús binchekjaaño yaakan ncha'on ko yaakan thie, kuthimejan be'en jintha. ³Ko nchiijin kunchie'en ngain Jesús ixin kjuexin runcheye'e, ko ndachro:

—Ja ndua ja'a Xe'en Ndo Dio, thetu'en xro te'i rukjan xro niuthja.

⁴Aro Jesús bathe'e:

—Thi jitaxin ngain Xruen Ndo Dio ndachro: "Jeo'a niuthja sechunxin chujni, kai ixin kain thi nichja Ndo Dio."

⁵Kuthimejan nchiijin sabikao Jesús ngain rajna Jerusalén, rajna binchenaon Ndo Dio, ko nthi'a nchiijin binchekani Jesús ngata'a ni'ngo, thi icha nui, ⁶ko ndachro:

—Ja ndua ja'a Xe'en Ndo Dio daritsingaxin nthi'i ixin jitaxin: Ndo Dio tsetu'en angeel sixindajin, ko ruka'a kunixin raa,

ko xru'in thi tsuni'i ruthea
ixin xro.

⁷Ko Jesús ndachro ngain
nchiijin:

—Kai ndachro ngain thi jitaxin
Xruen Ndo Dio: “Thjexin'a ngain
Ndo Dio ixin sikon a sinche'e
Ndo thi ja'a xraxaon.”

⁸Ko nchiijin kjan sabikao Jesús
ngata'a naa jna anto nui. Ko
nthi'a kjuaguexin Jesús kainxin
rajna jii nguixin nunthe ko kain
thi chrjuin jii ngain nunthe. ⁹Ko
ndachro nchiijin ngain Jesús:

—Ja'an ruchja'a kain ji'i ja
sarithuxin ko sinchesayana.

¹⁰Kuthejan Jesús ndachro:

—Ja'a nchiijin, sathjixin ngajin
ixin ndachro ngain Xruen Ndo
Dio: “Nchesaye'e je'o Nchaa Ndo
Dio, ko je'o xree ndo sinche'e.”

¹¹Kuthejan nchiijin sakjuixin
ngain Jesús ko juii kanxion ángel
bikjengijna Jesús.

Jesús kuexi'in xree

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹²Are Jesús kunu'e ixin Juan
jiaxi'in ngain ndu'a xiiso, je'e
sakjan nunthe'e Galilea. ¹³Aro
je'e tabe'a ngain rajna Nazaret,
je'e sakjui bige'e ngain rajna
Capernaum, rajna jii ngande'e
nda Galilea ngain nunthe'e
Zabulón ko Neftalí. ¹⁴Ko jaña
xethjaxin thi ndachro Isaías, thi
bagayée juajnee Ndo Dio:

¹⁵Nunthe Zabulón ko nunthe
Neftalí,
nthi'a jikee ndachaon Galilea
ko tuenxin nda Jordán,

jii Galilea thi te chujni je'a
judío.

¹⁶Thi ni rajna be'e xraa ngain thi
naxin xe'e, jai bikon na naa
xru'i anto jié nchegasaan.
Ko chujni binthe ngain nunthe
jii sauen thi ndade'en ni,
xru'i ji'i binchengase'en na.

¹⁷Are ma'o, Jesús kuexi'in
bakjaago juajnee Ndo Dio ko
bandachro:

—Thinthu'e ra thi jian'a
tenche'e ra ixin thi thetu'an Ndo
Dio jii nthi'a ngajni, uchiaon juii.

Jesús bayee noo xii batse kucee

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸Jesús jidatho ngande'e
ndachaon di'in Galilea ko bikon
yoo xii choo xa, naa xa bi'in
Simón, thi kai banchegi'in
na Pedro, ko inaa xa bi'in xa
Andrés, ko kayui xii te'i batse xa
kucee ko tetjangi xa nuncha'a
ngain jinda. ¹⁹Ko Jesús ndachro
ngain xii te'i:

—Ruena ni ra ixin ja'an tsjagu'a
ra kexreen tsjejo ra chujni ixin
Ndo Dio.

²⁰Ko ndakuinthu'e na nuncha'a
ko ruee na Jesús.

²¹Ko xrakjín'a tethji na are
Jesús bikon iyoo xii, ko kayui
xii mee kai choo xa, yui xii
te'i xe'en Zebedeo, naa xa bi'in
Jacobo ko inaa xa Juan. Kayui
xii ji'i kunixin ndudee xa tate na
ngain ntha barko, tatetheye'e na
nuncha'a. Ko Jesús bayee xa, ²²ko
ndabinthekinthu'e xa ndudee xa
ko ntha barko ko saruee xa Jesús.

**Jesús binchexingame'e tsjé
chujni**

(Lc. 6:17-19)

²³Jesús ngaria nguixin nunthe'e Galilea ko banchekue'en chujni ngain ningue'n nā thi jian juajnee Ndo Dio ko thi thetu'an ndo, ko Jesús banchexingame'e kain chujni binthechunda kexe'o chin ko bagantse'e nā kain thi bakiin nā. ²⁴Ko kain thi jian banche'e Jesús kunu'e chujni binthe nguii nunthe Siria ko juia'o nā ngain Jesús kain chujni binthechunda kexe'o chin, thi ni anto bakiin, ni binthechunda espíritu jian'a, ni binthechunda chin denda ko ni chro'a bakingi. Ko Jesús binchexingame'e kain chujni te'i. ²⁵Ko tsjé chujni baruee Jesús, ni juixin Galilea, ni Decápolis, ni Jerusalén, ni Judea ko ni te tuenxin nda Jordán.

**Thi chrjuin kjuuago Jesús
ngain jna**

(Lc. 6:20-23)

5 ¹Are Jesús bikon anto tsjé chujni xrathe, je'e kuani ngain naa jna ko tabe'e, kuthejan kunchie'en ngain Jesús chujni kuinchie'e. ²Ko je'e kuexi'in ndache nā ko kuague nā ja'in:

³—Ndo Dio sinchenchaon thi chujni xraxaon ixin rugunde'e nā ixin Ndo Dio tsjengijna nā, ixin chujni te'i tekinoxin nā sinthe nā thi tsetu'an Ndo Dio nthi'a ngajni.

⁴'Ndo Dio sinchenchaon chujni tsjanga, ixin je'e ndo santsje'e nā kain juachjaon.

⁵'Ndo Dio sinchenchaon chujni tain'a ñao, ixin je'e nā sayée nā nunthe ndachro ndo sajón ndo.

⁶'Ndo Dio sinchenchaon chujni anto rinao ixin chujni sinche'e nā thi jian inchin je'e ndo rinao ndo, ixin je'e ndo tsjengijna chujni te'i sinche'e nā jamee.

⁷'Ndo Dio sinchenchaon chujni thiakunue'e icha chujni, ixin je'e ndo tsiakunue'e nā kai.

⁸'Ndo Dio sinchenchaon chujni xraxaon ngathe anseen sinche'e je'o thi jian, ixin je'e nā sikon nā ndo.

⁹'Ndo Dio sinchenchaon chujni nche'e ixin tseto'a chujni, ixin ni te'i si'in nā xe'en ndo.

¹⁰'Ndo Dio sinchenchaon chujni anto dathu'e tangi ixin nche'e nā thi jian inchin rinao ndo, ixin chujni te'i sinthe nā nthi'a ngajni, thi thetu'an Ndo Dio.

¹¹'Ndo Dio sinthanchaon ra are chujni chrjuin'a runichja nā ixin ja'a ra ko nthakinga ra nā ko runichja nā thi ndua'a ixin ja'a ra. ¹²Maski jamee tsu'an ra, cha'a ra ixin tsjé sayée ra nthi'a ngajni. Ixin kai jaña binche'e chujni ngain ni bagayée juajnee Ndo Dio are sa'o.

**Chujni dithikaon Jesús
inchin xijntha ko inchin xru'i
nchengasaan**

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³'Ja'a ra inchin xijntha ngain chujni nunthe ji'i. Aro ja xijntha ndarukuxruathe, ¿kexreen nchao

sinchegunda chujni? Xijntha mee ixru'in xree ko je'o singo xijntha ko tsingachjeth'e chujni.

¹⁴'Ko ja'a ra inchin thi xru'i nchengasaan ngain chujni nunthe ji'i, ixin naa rajna jii ngata'a naa jna chro'a sema rajna. ¹⁵Ko nchekaon'a ni naa xru'i ixin tsejanthe ni xru'i. Icha jian sake'e ni xru'i ngata'a naa thi nui ixin nchao singasenxin ni texi'in nchia. ¹⁶Ko jaña nche'e ra ja'a ra kai ixin thi jian sinche'e ra, mee inchin naa xru'i nchengasaan ngathexin kon kain chujni. Ko are sikon nā thi jian sinche'e ra, je'e nā sinchesaye'e nā Ndudaa ná thjen ngajni.

**Jesús kjuague chujni ke'e
ruchro ley bayée Moisés**

¹⁷'Xraxaon'a ra ixin ja'an jui'i ixin rundachrjan ixin ley ko thi nichja ni bayée juajnee Ndo Dio xru'in xree; ja'an jui'i ixin rundathjan chujni ke'e ruchro ley. ¹⁸Ja'an ndua rundathjo ixin are xrase'e ngajni ko nunthe, xru'in sachrje'e ley ko rugunda tsu'en kain thi jitaxin ngain ley. ¹⁹Mexinxin kexe'o chujni sithikaon'a nakua thi thetu'an ley, maski thi icha tangi'a ko xraje'o tsjague chujni ixin sithikaon'a ley, chujni ji'i rukjan nā thi icha renthe'a ngain thi thetu'an Ndo Dio; aro kexe'o chujni sinche'e thi ndachro ley ko xraje'o tsjaago ngain chujni ixin sithikaon nā, chujni ji'i icha tsurenthe ngain thi thetu'an Ndo

Dio. ²⁰Mexinxin ja'an ndathjo ra, ja sinche'a ra icha jian ke kain xi tjaago ley ko xi fariseo, chro'a sinthe ra ngain thi thetu'an Ndo Dio.

**Jesús tjaago ixin
thi tuñaunka ni
(Lc. 12:57-59)**

²¹'Ja'a ra ukui'in ra thi bitu'en ni xrachrje'an ra: "Duen'a ra chujni ixin kexe'o thi duen chujni rugunda sue'en jie." ²²Aro ja'an rundathjo ra ixin kexe'o thi tsuñau'e xan choo o chrjuin'a nichja ixin je'e xan sue'en jie ixin ni judío icha thetu'an, ko kexe'o thi ndachro ngain xan choo ixin xru'in xree xan, chujni ji'i jikininxin tsji ngathe xru'i danga'a.

²³'Mexinxin ja tsji'o ngain ni'ngo thi binchekininxin Ndo Dio, ko are tari'i nthi'a ruxraxaon ixin xan choo jiduñao xan ngajin, ²⁴nthi'a thinthu'e thi ja'a ridajon ngain Ndo Dio, ko thji ngain xan jiduñao ko tjao xan ko nchethjañe'e choo ra. Kuthimejan kjan ko dajon thi binchekininxin Ndo Dio.

²⁵'Ja chrujan chujni sichro jie ixin ja'a, icha jian ngatjao nthi'a nchetse'en ñao sinthatjaña'a, ko itsjio'a ngain xi nche'e jie. Ixin ja tsji'o ko sajón ngain thi nche'e jie, ko thi nche'e jie sajón ngain xi soldado je'e xa tsiaxi'an xa ngain ndu'a xiiso. ²⁶Ko ja'an ndua rindathjo, ixin sachrjexin'a nthi'a, tsengaja 'na kain tumi sanchia nā.

**Jesús tjaago ixin thi chunda
xi kuxe o nchri kuxe**

²⁷Ja'a ra ukui'in ra thi ndachro: “Dinthechrinko'a ra thi je'a xixi'a ra o chri'a ra.” ²⁸Aro ja'an rindathjo ra ixin kexe'o xii sikon ko tsiaku'en sejuakao nchra, xii mee ngathe anseen ubejuaka'o nchra.

²⁹Mexinxin ja jmakon jii no rajianxin dikon ko jinhaxraxaon nche'e thi jian'a, icha nchao dantsjengi ko danka, ixin icha jian sinchetjaan naa jmakon ko je'a nguixin nthau'a tsji ngathe xru'i dang'a'a. ³⁰Ko ja rajianxin sinche'e thi jian'a, icha jian tunchrijin ra ko danka ra, ixin icha jian sinchetjaan naa ra ko je'a nguixin nthau'a tsji ngathe xru'i dang'a'a.

**Jesús tjaago ixin
thi dachrjende'e ni teka'o choo**
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹Kai ley ndachro: “Thi rinao sachrjende'e chri'i rugunda sinchechjie'en nchra naa xroon setaxin ixin tabachrjende'e nchra.” ³²Aro ja'an rindathjo ra ixin jaan nchao sachrjende'e xa chri'i xa ja bithja nchra tajjuaka'o nchra inaa xii, aro ja je'a ixin ji'i, thi xii jitanchrjanda nchra sinche'e nchra thi jian'a ixin tsjee nchra inaa xii ko xi seka'o nchra rukjan xi kuxe'e nchra.

**Jesús tjaago ixin sajin'a ni
Ndo Dio are chrujan sajón ni**

³³Ko kai ukui'in ra are ndachro ni ndudachri'a ra xrachrjen:

“Dajin'a ra ixin Ndo Dio sinchexin ra thi ndachro ra ko nche'a ra.”

³⁴Aro ja'an rindathjo ra ixin are chrujan sajón ra xru'in dajin ra. Dajin'a ra ixin ngajni sinchexin ra thi ndachro ra, ixin ngajni thjen Ndo Dio; ³⁵Kai dajin'a ra nunthe, ixin nunthe nchejugaxin ruthee Ndo Dio, kai dajin'a ra Jerusalén ixin rajna ji'i, rajnee Ndo Dio, thi Rey. ³⁶Ko dajin'a jaa, ixin ja'a chro'a sinchethie o sincherua naa xrajaa. ³⁷Mexinxin icha jian je'o ndachro ra “jaan” o “na'i” ixin ja runichja ra icha, thi icha runichja ra mee thixin ngain nchiijin.

**Jesús tjaago ixin
tsjengexin'a ni**
(Lc. 6:29-30)

³⁸Ja'a ra ukui'in ra thi ndachro thi thetu'an ley: “Thi tsunchringa jmakon naa chujni, kai je'e tsuchringe'e na jmakon. Ko thi sanke'e neno naa chujni, kai je'e sanke'e na neno.”

³⁹Aro ja'an rindathjo ra nche'a ra jamee. Ja chrujan chujni ruxrangi'a ra naa ra ngakon ra no rajianxin ra, dithuaxin ra ruxrangi'a ra inaa ra ngakon ra no rakjunxin ra. ⁴⁰Ko ja chrujan chujni sichro jie ixin ja'a ko sinao santsja'a luntho ringa'a, kai dithuaxin sasikao thi ritsii. ⁴¹Ja chrujan chujni tsetu'an tsame'e thi jidikao ko rundathjo thji'o naa kilómetro, ja'a thjiu'e yoo kilómetro. ⁴²Ko kexe'o chujni chrujan sanchia'a, chje'e; ko ja chrujan thi jitja'an, nchekjen.

**Ruthjue'e ni chujni
ningaku'en ni**

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³'Kai ja'a ra ukui'in ra thi ndachro thi thetu'an ley: "Thjue'e chujni jian chrjio'o ko ningaku'en chujni ningaku'an." ⁴⁴Aro ja'an rindathjo ra: Thjue'e ra chujni ningaku'an ra, ko nchenchaon ra chujni danchia ixin jian'a tsu'an ra, nche'e ra jian ngain chujni ningaku'an ra, ko nchetse'en ra ñao Ndo Dio ixin chujni chung'i'a ra. ⁴⁵Ko jaña'a rukjan ra xe'en Ndo Dio ra, ndo thjen ngajni. Ixin je'e ndo dajon ndo juachaxin chri'in ncha'on nchengase'en chujni nche'e jian ko chujni nche'e thi jian'a, ko rua'an ndo chrin ngain chujni nche'e jian ko chujni nche'e thi jian'a. ⁴⁶Jā thjue'e ra je'o chujni thjua'a ra, ¿ke'e jian saye'e ra?, ixin kai chujni thjejo tumii Roma jaña'a nche'e na. ⁴⁷Ko jā je'o ni choo ra chje'e ra juajna, ¿ke'e icha jian tenche'e ra?, ixin kai chujni chunxin'a Ndo Dio jamee nche'e na. ⁴⁸Xru'in thi jian'a nche'e ra, jaña'a inchin Ndudaa ná thjen ngajni xru'in thi jian'a nche'e ndo.

**Jesús tjaago ixin rugunda
tsjengijna ni chujni nua**

6 ¹'Nche'a ra thi jian je'o are tatetsje'e chujni ixin ruxraxaon na ixin ja'a ra anto jian ra. Jā jamee sinche'e ra, Ndudaa ra, ndo thjen ngajni, xru'in thi

jian ruchjaa ra ndo. ²Mexinxin are ja'a tsjengijna chujni nua, thekin'a ngain icha chujni, inchin chujni tjaago ixin anto jian ko ndua'a. Ixin je'e na jaña'a nche'e na ngain ni'ngo ko ngaa nthi'a ixin icha chujni runichja na jian ixin je'e na. Aro ja'an rindathjo ra ixin thi jian nichja chujni ixin je'e na, mee thi ubayee na. ³Mexinxin ja'a are tsjengijna chujni nua, xru'in ni theki'in, maski ni icha jian dakjio'o. ⁴Ko icha jian jimao thjengijna na. Ko Ndudaa, ndo thjen ngajni, dikon ndo thi jimao nche'e, ko je'e ndo tsjenga'a ndo 'na.

**Jesús tjaago kexreen
runichjee ni Ndo Dio**

(Lc. 11:2-4)

⁵'Ko are ja'a ra runichje'e ra Ndo Dio, nche'a ra xraa chujni tjaago ixin anto jian aro ndua'a, ixin nchexruxi'in na ixin chujni sikon na, mexinxin tatengathjen na are nichjee na Ndo Dio ngaxi'in ni'ngo, ko thi dathujinxin choo nthi'a ixin chujni sikon na. Ja'an rindathjo ra ixin chujni ndachro ixin anto jian aro ndua'a ubacha na ixin chujni ubikon na thi binche'e ni te'i. ⁶Aro ja'a are runichje'e Ndo Dio, dixi'in nchiandui ko theje'e nchia ko jimao nichje'e Ndudaa jii ngajin, ja'o ko je'e ndo. Ko Ndudaa, ndo dikon thi ja'a nche'e, je'e ndo tsjenga'a ndo 'na. ⁷'Are ja'a ra runichje'e ra Ndo Dio, nichjakua'a ra ixin jaña'a

nche'e chujni chunxin'a ndo, ixin xraxaon na ixin Ndo Dio tsi'in na thi anto tsjé nichja na. ⁸Ko nche'a ra inchin je'e na, ixin Ndudaa ná thjen ngajni unu'e ndo ke'e sanchie'e ra ndo are xradanchie'a ra ndo. ⁹Mexinxin ja'a ra nichje'e ra ndo ja'in:

Suixin Ndudana ná thjen ngajni,
Suixin tsusaya'a.

¹⁰ Suixin dikji'i diketu'an nthi'i ngata'a nunthe,
ko tsu'en inchin Suixin rinao nthi'i ngata'a nunthe jañaan inchin tu'en nthi'a ngajni.

¹¹ Chjana ni ra thi rugunda na ná ixin sine ná jai.

¹² Nchetjañaana ni ra thi jian'a bintha'a ná, jañaan inchin ja'an ná binthatjañaan ná thi chujni binche'e jian'a ngajni ná.

¹³ Tanchrjanda'a ni ra sita'a ná thi jian'a; thjengijna ni ra ixin thi jian'a tsjana'a ná cha.

Ixin Suixin thi thetu'an ko chunda kainxin juachaxin ko kainxin thi anto chrjuin jii kainxin ncha'on. Jañaan tsu'en.

¹⁴ Ja nchetjañe'e ra thi chujni nche'e jian'a ngajni ra, Ndudaa ná, ndo thjen ngajni, kai sinthatjaña'a ra ndo. ¹⁵ Aro ja nchetjañe'a ra chujni nche'e jian'a ngajni ra, Ndudaa ná, ndo thjen ngajni, kai chro'a sinthatjaña'a ra thi jian'a nche'e ra.

Jesús ndachro kexreen sinchekjaaño ni

¹⁶ Are ja'a ra sinchekjaaño ra, dinthechin'a ra inchin chujni kunxon tjaago ixin anto jian, ixin ni te'i ngakon na tjuguxin na ixin tenchekjaaño na. Aro ja'an rindathjo ra ixin Ndo Dio ubinchegacha na ixin chujni ubikon na. ¹⁷ Aro ja'a ra are sinchekjaaño ra, tunthi ra jinda ngakon ra ko nchejijin jaa ra jian, ¹⁸ ko jañaan chujni ruxraxaon'a na ixin ja'a rinchekjaaño. Je'o Ndudaa thi jii jimao ngajni tsunu'e ndo ko je'e ndo tsjenga ndo 'na.

Thi renthe jii ngajni

(Lc. 12:33-34)

¹⁹ Datse'a ra tsjé thi renthe nthi'i ngata'a nunthe ixin nthi'i ndathje'e kuchii ko chia ndadi'i chjiin, ko xiche'e dixi'in xa nchia ko thema xa. ²⁰ Icha jian datse ra thi renthe nthi'a ngajni, nthi'a thi xru'in kuchii jii ko chia di'a chjiin chia, ko xru'in xiche'e jii. ²¹ Ixin ngain thi jii thi renthe chunda ra, kai nthi'a jii jumaxaxaon ra ko ansean ra.

Jmakon ni inchin naa xru'i nchengase'en ni

(Lc. 11:34-36)

²² Jmakon inchin naa xru'i nchengase'en nthau'a. Mexinxin ja jmakon jian, kai nguixin nthau'a jian singase'en. ²³ Aro ja jmakon jian'a dikon, kai nguixin

nthau'a jii ngain thi naxin xe'e. Ko ja ko'a xruui Ndo Dio ngajin, atho naxin xe'e thi ri'i ja'a.

Ndo Dio ko tumi

(Lc. 16:13)

24'Xru'in chujni nchao ngurisinche'o xree yoo xi najni, ixin icha sinao naa xi najni ko runingaku'en inaa xa, o icha sithikaon ngain naa xa ko ngain inaa xa sithikaon'a. Jañaai kai chro'a ngurisinche'o ni xree Ndo Dio ko tsjee ni tsjé tumi.

Ndo Dio daku'en xe'en ndo

(Lc. 12:22-31)

25'Mexinxin ja'an rindathjo ra: Ta'a ra juachjaon ixin thi sinthe ra ko thi si'i ra ixin sinthechunxin ra kai ta'a ra juachjaon ixin ke'e luntho sintenga'a ra. ¿A je'a icha renthe thi techon ni ke thi jine ni, ko a je'a icha renthe nthau'e ni ke lunthue ni? 26'Tsje'e ra kain kunthua; je'e ba xru'in thenga ba ko xru'in thjejo ba ko xru'in datsiin ba ngain nthanetu'en ba. Aro maski jamee, Ndudaa ná thjen ngajni dajon ndo thi jine ba. Ko, ¿a je'a icha renthe ra ke kain kunthua? 27'Ko, ¿kexe'e ra xro ixin icha tsa ra juachaon, nchao sangi ra irio'o metro?

28'¿Unda anto ta ra juachjaon ixin luntho? Tsje'e ra kexreen dangi tsjo ngataon jngi, ko nche'a tsjo xra ko tjaon'a tsjo lunthue tsjo. 29'Ko rey Salomón maski tsjé bechunda ko chrjuin

batsujin, aro tsujin'a inchin tsjo te'i. 30'Ja Ndo Dio ja'in nchetsaa ka jii ngataon jngi ko nduexin ndaxema ka ko che ka, ¿a runche'a ndo icha ixin ja'a ra?, maski ja'a ra chunthia'a ra jian ngain ndo. 31'Mexinxin ta'a ra juachjaon ko ndachro'a ra: “¿Ke'e sunthe ná? o ¿ke'e so'o ná? o ¿ke'e luntho sunthengaa ná?” 32'Ixin chujni chunxin'a Ndo Dio kain ji'i taxin na juachjaon, aro Ndudaa ra thjen ngajni unu'e ndo ixin ja'a ra, jaan, rugunda'a ra kain ji'i. 33'Mexinxin sa'o thjee ra ko nche'e ra thi thetu'an ndo ko rinao ndo, ko jañaai ruchjaa ra ndo thi rugunda'a ra. 34'Mexinxin ta'a ra juachjaon ixin kexreen sinche'e ra ndue, ixin ncha'on tsia'o ujee juachjaon. Ixin kain ncha'on thia'o juachjauen nchaon.

Nche'a ra jje chujni

(Lc. 6:37-38, 41-42)

7 1'Tsje'a ra ko nichja'a ra jian'a ixin thi nche'e icha chujni, ko jañaai Ndo Dio xru'in jje sinche'e ndo ngajin ra. 2'Ixin jañaai inchin ja'a ra nichja ra jian'a ixin icha chujni, jañaai kai Ndo Dio sinche'e ndo jje ngajin ra, ko inchin nche'e ra ngain chujni, jañaai sintha'a ra ndo kai. 3'¿Unda tsje'e kaxineno anto nchiin jingangi jmakon xan choo, ko ja'a dikon'a thi nthaa anto jje jingangi jmakon? 4'Ja jingangi naa nthaa anto jje ngain jmakon, ¿kexreen

nchao rundache xan choo:
 “Tanchrjanda na santsjengi'a
 kaxineno jingangi jmakon”?
 5;Ja'a thi tjaago ixin anto jian
 aro ndua'a! Sa'o dantsjengi ntha
 jié jingangi jmakon, ko jamee
 nchao sikon jian ko santsjengi
 kaxineno jingangi jmakon xan
 choo.

6'Itjago'a ra juajnee Ndo
 Dio ngain chujni ningaku'en
 juajna, ixin ni te'i chrintho na
 xraa kunia ko rukjankua na ko
 naruguenxon ra na. Ko itjago'a
 ra juajnee ndo, thi juajna renthe
 inchin xro di'in perla ngain
 chujni nche'e juxon thi jian'a
 ixin chujni te'i nche'e na xraa
 kukuchi ixin ncherenthe'a na
 juajna ko thingachjethekua na.

**Kexreen sanchia ni
 ngain Ndo Dio**
(Lc. 11:9-13; 6:31)

7'Danchia ra ko Ndo Dio
 ruchjaa ra ndo, thjee ra ko
 sinchii ra, dinga ra nchia ko
 santhjee na nchia. 8Ixin chujni
 danchia, dayée, ko chujni thjee,
 dithja, ko chujni dinga nchia,
 tunxire'e na nchia.

9';A chrujan ra, are sanchia'a
 ra xa'an ra naa niuthja, a ruchje'e
 ra xan naa xro? 10;O aruchje'e ra
 xan naa kunchee, are sanchia'a
 ra xan naa kuchee? 11Ja'a ra je'a
 jian ra ko nu'a ra dajon ra thi
 jian ngain xa'an ra, mexinxin
 Ndudaa ra thjen ngajni icha jian
 ndo ko sajon ndo thi jian ngain
 kain chujni sanchie'e ndo.

12'Nche'e ra ngain chujni
 inchin ja'a ra rinao ra sinche'e na
 ngajin ra, ixin jamee thetu'an ley
 bayée Moisés ko kain thi dikjin
 ni bayée juajnee Ndo Dio are
 sa'o.

Dixinxin ra thi icha tuee
(Lc. 13:24)

13'Dixinxin ra thi icha tuee.
 Ixin ton thi dixinxin ni ko theka
 nthi'á thi dikao ni ngain xru'i
 sithjanxin ni, ko tsjé na dixi'in na
 nuyaa. 14Aro tuee thi dixinxin ni
 ko jno nthi'á thi dikao ni ngajni,
 ko tsjé'a chujni chunxin thi
 dixinxin ni ngajni.

**Ntha thuchjuin datsuan ni ntha
 ixin thuchjuin ntha**
(Lc. 6:43-44)

15'Tsje'e ra runthaya'a ra
 chujni ndachro ixin dayée na ko
 tjaago na juajnee Ndo Dio aro
 ndua'a, ko thii na ngajin ra ko
 nche'e na xraa kuleko aro jian'a
 na inchin kundanixra chrintho
 te ngaga'a jna. 16Ja'a ra nchao
 satsuan ra na ixin thi nche'e
 na, ixin nthancha'a chro'a sajon
 ntha tho uva, ko kancha'a chro'a
 sajon ka tho higo. 17Jaña kai,
 kain ntha thuchjuin jian, jian
 thuchjuin dajon ntha, ko ntha
 thuchjuin je'a jian, dajon ntha
 thuchjuin xru'in xree. 18Ntha
 thuchjuin jian chro'a sajon ntha
 thuchjuin xru'in xree, kai ntha
 thuchjuin xru'in xree chro'a
 sajon ntha thuchjuin jian. 19Kain
 ntha thuchjuin dajon'a thuchjuin

jian, chrijin ntha ko che ntha ngain xru'i. ²⁰Ko jamee ja'a ra satsuan ra chujni ixin thi je'e na nche'e na.

**Kanxin'a chujni tsji na ngajni
thi thetu'an Ndo Dio**
(Lc. 13:25-27)

²¹'Kainxin'a chujni ndachjejin na: "Nchana, Nchana", sixi'in na ngain thi thetu'an Ndo Dio, je'o sixi'in chujni nche'e thi rinao Ndudana thjen ngajni. ²²Are tsii ncha'on Ndo Dio sinche'e jie, tsje chujni rundachjejin na: "Nchana, Nchana, ja'an na kjuago na juajnaa suixin kunixin juachaxian, ko ixin suixin bantsjexin na espíritu jian'a ngain chujni ko ixin suixin binthaxin na tsje thi na'a bagikunxin chujni." ²³Aro ngain ncha'on mee, ja'an rundathjan na: "Ja'an xru'in ncha'on batsuan ra inchin chujnina, sathjixin ra ngajin, ja'a ra chujni nche'e thi jian'a."

**Nchia jingathjen ngata'a
thjao ko nchia jingathjen
ngata'a nchiise**
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴'Mexinxin, kexe'o chujni thi'in ko nche'e thi ja'an tjaago, chujni ji'i inchin naa xii xraxaon jian ko binchechjian nchiandu'a ngata'a thjao. ²⁵Ko are juui chrin ko kuyee nda tsaaga, ko kjuakee chrintho suji ngain nchia ji'i, aro betsinga'a nchia ixin suji jingathjen nchia ngata'a thjao.

²⁶Aro chujni thi'in ko nche'a thi ja'an tjaago, chujni mee inchin naa xii xraxaon'a jian ko binchechjian nchiandu'a ngata'a nchiise. ²⁷Ko are juui chrin ko kuyee nda tsaaga ko kjuakee chrintho suji ngain nchia, ko kjamangi nchia, ko anto tangi kjui'i xii mee.

²⁸Are Jesús juexin nichja kain ji'i, kain chujni kuise'en na ixin thi kjuago Jesús, ²⁹ixin Jesús kjuago kunixin anto tsje juachaxin ko je'a inchin xi tjaago ley.

**Jesús binchexrue'en naa
thi bechunda chin lepra**
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

8 ¹Are Jesús juixin ngain jna, anto tsje chujni ruee. ²Ko kunchie'en naa xii chunda chin lepra, ko xii mee bethuxin xa ngathexin kon Jesús ko ndachro xa:

—Suixin Nchana, ja rinao, nchao sinchexruanna.

³Kuthimejan Jesús kuinxe raa ko kathe xii mee ko ndachro ngain xa:

—Jaan rina'o, tuxrua'an.

Ko are Jesús ndachro ji'i bitjanbe'o chin lepra bechunda xa. ⁴Kuthimejan Jesús ndachro:

—Thi'in jian thi rundathjo; xru'in chujni theki'in, je'o thji ko tunchie'en ngain xi daana ixin sikon xa ixin ja'a ukuxrua'an, ko dajon ngain Ndo Dio inchin thetu'an ley bayée Moisés, ixin kain chujni te nthi'a tsunu'e na ixin ukuxrua'an.

**Jesús binchexrue'en xi
nchexree naa xi capitán**

romano

(Lc. 7:1-10)

⁵Are Jesús juui ngain rajna Capernaum, naa xi capitán romano kunchie'en ko binchetse'en ñao Jesús ⁶ko ndachro xa:

—Nchana, naa xi nche'e xrana ni'i xa ko jitsingata'a xa saon ko chro'a thingi xa ko anto jithiin xa.

⁷Jesús ndachro:

—Ja'an tsji ko sinthaxruan xa.

⁸Ko xi capitán ndachro xa:

—Ja'an jikininxin'a na ixin suixin sixi'in nchiania, je'o rina'o thetu'an tsuxrue'en xi nche'e xrana ko je'e xa tsuxrue'en xa. ⁹Ixin ja'an kai dithika'on xi chunda icha tsjé juachaxin ke ja'an, ko kai ja'an chunda juachaxin thetuan xi soldaduna, ko are ja'an ndathjan naa xa thji nuji'a, je'e xa thji xa, ko are ndathjan inaa xa tsii xa, je'e xa thii xa, ko are thetuan xi nche'e xrana nche'e ji'i, je'e xa nche'e xa.

¹⁰Are Jesús kui'in ji'i, je'e kuise'en ko ndachro ngain chujni jidikao:

—Ja'an nduaxin rundathjo ra ixin nguixin nunthe'e Israel xru'in chujni bikon anto chunthia inchin xii ji'i. ¹¹Ja'an rindathjo ra ixin tsjé chujni tsixin no thi chrinxin ko diataunxin ncha'on ko sinthe na ngain Abraham, Isaac ko Jacob nthi'a ngajni thi thetu'an Ndo Dio.

¹²Aro tsjé chujni bikininxin rukji nthi'a thi thetuan Ndo Dio tsji'a na ixin Ndo Dio rurua'an na ngain thi naxin xe'e, nthi'a thi juxon rutsjanga na ko sinetaon neno na.

¹³Kuthimejan Jesús ndachro ngain xi capitán:

—Sathji nchiandui ko tsu'en inchin ja'a bithikaon.

Ko xi nche'e xree xi capitán kuxrue'en xa are juexin nichja Jesús.

**Jesús binchexrue'en
janchee Pedro**

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴Jesús kjui nchiandu'a Pedro, ko nthi'a bikon janchee Pedro tajitsingata'a jan saon ixin sua. ¹⁵Are Jesús tse'e raa jan ndabachrje'e jan sua ko bingathjen jan ko bajon jan juine na.

**Jesús binchexrue'en
tsjé chujni ni'i**

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶Ko are undakunaxin xe'e, juiau'e na Jesús tsjé chujni chunda espíritu jian'a, ko je'o kuetu'an ko bengi kain espíritu jian'a, ko binchexrue'en kainxin chujni ni'i kunchie'en ngain. ¹⁷Ko ja'in bikuexin thi dindachro Isaías, thi bagayée juajnee Ndo Dio: “Je'e kuama kain chi'an ná ko sabikao thi anto thiin ná.”

Thi chujni binao rugakao Jesús

(Lc. 9:57-62)

¹⁸Are Jesús bikon tsjé chujni ngandajin, je'e kuetu'en chujni

bakao ixin rugatho na tuenxin nda Galilea. ¹⁹Ko kunchie'en naa xi tjaago ley ngain Jesús ko ndachro xa:

—Suixin thi dikjaago, ja'an rina'o ruru'a thi suixin sakji.

²⁰Jesús ndachro:

—Kuntha chunda ba nchiandu'e ba chringi'i thjao ko kunthua chunda ba kakee ba, aro ja'an, thi Xii juixin ngajni, chunda'a thinoo tsenkjon jana.

²¹Ko inaa chujni bakao ndachro:

—Nchana, sa'o tajanda na tsji sikjabaa ndudana.

²²Ko Jesús ndachro:

—Rue'na ko tanchrjanda chujni dithikaon'a na tsjabaa choo na.

Jesús kuenta chrintho ko nda jikjamangiathe

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³Kuthimejan Jesús kunixin chujni bakao kuani na naa nthu barko ko sakjuixin na nthi'a.

²⁴Ko are utethji na ngatau'en nda, kjua chrintho anto suji ko jinda kjamangiathe kuexi'in bikia nda ngain nthu barko, ko Jesús tajijua. ²⁵Kuthimejan chujni jidikao Jesús binchexingame'e na ko ndachro na:

—iNthatsa'an ra nao, thjengijna ni ra!, ixin nthu barko ndajixinkanjingi nthu jinda.

²⁶Jesús ndachro:

—¿Unda anto xraon ra? iJa'a ra xro nchion chunthia ra!

Kuthejan Jesús bingathjen ko takuenta chrintho ko jinda

jikjamangiathe. Ko kain xratao tabe'e. ²⁷Ko kain ni bakao binthekise'en na, ko ndachro na: —¿Kensen xii ji'i, ixin chrintho ko jinda dithikaon thi ndachro xa?

Yoo xii bechunda espíritu jian'a ngain nunthe Gadara

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸Are Jesús biji tuenxin nda Galilea ngain nunthe Gadara, yoo xii jido'o espíritu jian'a binthegachrjexin ngayee thi texrabaa chujni ko binthekunchie'en xa ngain Jesús. Ko ixin anto chrintho binthe xa, xru'in chujni bagatho nuyaa.

²⁹Ko binthekuyao xa suji:

—¿Unda jui'i ngajin ná, ja'a Jesús, Xe'en Ndo Dio? iXra je'a ncha'on ixin sinchegetan ni ra tangi!

³⁰Ko nthi'a ridinthe tsjé kukuchi tena ba. ³¹Ko kain espíritu jian'a binchetse'en nao Jesús ko ndachro:

—Ja santsjexin ni ra ngajin xii te'i, tanchrjanda ni ra sixi'in ná ngaxi'in kukuchi te'a.

³²Jesús ndachro:

—Jaan, thji ra.

Ko kain espíritu jian'a bachrjexin ngain kayui xii mee sabixi'in ngain kain kukuchi ko kain ba kuinga ba ko kuanthjean ba thi yasu'e ko betsingangi ba jinda ko kju'en ba nda.

³³Ko chujni bakingaria kukuchi kjui na ngain rajna ko bindachro na kain thi ku'en ko

kai kuekin nā thi ku'en kayui
thi xii bechunda espíritu jian'a.
³⁴Kuthimejan kain ni rajna
binthekji nā thi jii Jesús ko are
bikon nā Jesús binchetse'en nā
ñao sarukjixin ngain nunthe'e nā.

**Jesús binchexrue'en naa
thi chro'a bakji**

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

9 ¹Kuthimejan Jesús kuani
nthā barko inaa ko sakjui
tuenxin jinda ko biji rajna
Capernaum, rajnee Jesús.

²Nthi'a bikau'e nā Jesús naa thi
xii chro'a bakiŋgi tajitsingata'a
nthatu'en. Are je'e bikon ni te'i
ixin anto chunthia nā, ndachro
ngain thi ni'i:

—Xraon'a, ja'an ubinthatjaña'a
kain thi jian'a binche'e.

³Ko kanxion xi tjaago ley te
nthi'a texraxaon xa: “Nchao'a jii
thi jinichja xii ji'i ixin Ndo Dio.”

⁴Aro Jesús ubenu'e thi texraxaon
xii te'i, ko ndachro ngain xa:

—¿Unda anto jian'a xraxaon ra
ngathe ansean ra? ⁵¿Kexe'e thi
icha tangi'a rundachrjan: “Kain
thi jian'a binche'e ubitjaña'a”, o
“Dingathjen ko sathji”? ⁶Ja'an
tsjagu'a ra ixin thi Xii juixin
ngajni, chunda juachaxin nthi'i
ngata'a nunthe ixin nchetjañe'e
chujni thi jian'a nche'e nā.

Kuthejan ndachro Jesús ngain
thi chro'a bakji:

—Dingathjen, tama nthatu'an
ko sathji nchiandui.

⁷Ko thi beni'i bingathjen ko
sakjui nchiandu'a. ⁸Ko are kain

chujni bikon nā ji'i, kuise'en nā
ko binchesaye'e nā Ndo Dio ixin
bajon ndo juachaxin mee ngain
chujni.

Jesús bayee Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹Ko are Jesús sakjuixin nthi'a
bikon naa thi xii di'in Mateo
jithjejo tumi xengaxin 'na ngain
ni thetu'an Roma. Ko Jesús
ndachro:

—Rue'na.

Ko Mateo bingathjen ko ruee
Jesús.

¹⁰Kuthimejan are Jesús
tajine ngain nchiandu'a Mateo,
kunchie'en tsjé xi datse tumii
Roma, ko icha chujni nche'e
thi jian'a, ko ni te'i juineka'o
nā Jesús ko ni bakao. ¹¹Ko are
xi fariseo binthegikon xa ji'i,
bintheganchiangi xa ngain ni
bakao Jesús ko binthendachro
xa:

—¿Unda xi tjagu'a ra jineka'o
xa kain xi datse tumii Roma ko
chujni nche'e thi jian'a?

¹²Ko are Jesús kui'in ji'i,
ndachro ngain xa:

—Chujni xru'in chin chunda
rugunde'a xi nchexruan, je'o
chujni ni'i, ni mee rugunde'e
xi nchexruan. ¹³Sathji ra
ko dikinxin ra ke'e ruchro
thi jitaxin ngain Xruen Ndo
Dio: “Ja'an rina'o ixin ja'a
ra tsiakunue'e ra chujni, ko
je'a ixin su'en ra kuxiigo ixin
sinchenthuxinna ni ra.” Ja'an
jui'a ixin binichjaa chujni jian,

ja'an jui'i ixin binichjaa chujni jian'a ixin tsinthu'e na thi jian'a nche'e na.

Banchiangi'i na Jesús ixin thi nchekjaaño ni

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴Kuthimejan chujni bakao Juan, thi banchegithe chujni, kunchie'en na ngain Jesús ko banchiangi na:

—¿Unda ja'an ná, kunixin kain xi fariseo anto nthakjaaño ná, ko chujni chrji'o ja'a dinthenchekjaaño'a na?

¹⁵Jesús ndachro ngain na:

—¿A nchao chujni te ngain naa kiai thi thuthe'e na nchao sinthenchekjaaño na are xrajii xi kuthe'e? ¡Na'! Aro tsii ncha'on are xi kuthe'e sasikao na xa, kuthimejan sinchekjaaño na.

¹⁶Xru'in chujni theye'e naa luntho nthaxii kunixin rio'o luntho narua, ixin luntho narua ndadixe'e ko icha jié ndadichje luntho nthaxii. ¹⁷Kai xru'in chujni thekia xran jidatsuxi'in ngain naa ruanxran nthaxii ixin xran jidatsuxi'in tsunchrintaon xran ruanxran ko xran ko ruanxran ndasitjaan. Mexinxin xran jidatsuxi'in sikia xran ngain naa ruanxran narua ko jañaá ruanxran ko xran sitjan'a.

Xe'en Jairo ko thi nchrii kathe lunthue Jesús

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸Jesús xrajinchjao kain yaa, are juui naa xi thetu'en ni judío

ko bethuxin xa ngain Jesús ko ndachro xa:

—Xannchrichjan'na najuexinka be'en xan. Aro chjin ná ko thiin raa ngata'a xan ko je'e xan ruxechon xan inaa.

¹⁹Jesús bingathjen ko sakjui ngain xii mee ko ruee chujnii bakao. ²⁰Ko are ungatja nthi'á, kunchie'en naa nchrii beni'i ixin bagengathjin'a thi bagengi'i jnii nchra theyoo nano. Ko jimao kunchie'en nchra tuenxin Jesús ko kathe nchra ngande'e lunthue, ²¹ixin xraxaon nchra: “Kunixin je'o rukathe lunthue Jesús, ja'an tsuxruan na.” ²²Aro Jesús ngaria ko bikon nchrii mee, ko ndachro ngain nchra:

—Xraon'a, ja'a ukuxrua'an ixin chunthia ngajin.

Ko are juexin nichja Jesús, kuxrue'en nchra.

²³Ko are Jesús bixi'in nchiandu'a xi thetu'en ni judío, bikon ni danua nthaxro ixin nchechjian na soon sikjabaxin na xannchrichjan ko icha chujni anto tetsjanga na. ²⁴Ko Jesús ndachro:

—Dachrjexin ra nthi'i, ixin xannchrichjan digen'a xan, je'o tajjua xan.

Ko chujni kjuanua na Jesús ixin jañaá ndachro. ²⁵Ko are kuetu'en na bachrjexin na nthi'a, Jesús bixi'in ko tse'e raa xannchrichjan ko je'e xan bingathjen xan. ²⁶Ko nguixin nunthe mee kunu'e chujni ixin thi binche'e Jesús.

**Jesús binchexrue'en
yoo xii bagikon'a**

²⁷Ko are Jesús sakjuixin nthi'a, ruee yoo xii dikon'a ko seen tetuyao xa:

—Thiakunuana ni ra, ja'a Xe'en David!

²⁸Ko are Jesús biji ngain nchia, kayui thi dikon'a binthekunchie'en ngaka je'e ko je'e banchiangi'i xa:

—Adithikaon ra ixin ja'an nchao sinthaxruan jmakon ra?

Kayui xii mee ndachro xa:

—Jaan, dithika'on ná ngajin suixin.

²⁹Kuthimejan Jesús kathe ngata'a jmakon kayui xii mee ko ndachro:

—Tsu'en inchin ja'a ra chunthia ra.

³⁰Ko kayui xii mee kuxrue'en jmakon xa. Kuthimejan Jesús anto kuetu'en xa:

—Xru'in chujni theki'in ra thi ku'en.

³¹Ko are sabinthekjixin xa nthi'a, kuexi'in xa kuekin xa ngain chujni te nguixin nunthe mee thi binche'e Jesús.

**Jesús binchexrue'en naa
chujni chro'a nichja**

³²Are kayui xii te'i bachrjexin xa nthi'a, kanxion chujni juiau'e na Jesús naa xii chro'a nichja ixin chunda naa espíritu jian'a. ³³Are Jesús bantsje espíritu jian'a, thi xii kuexi'in nichja. Ko chujni binthechee na ko ndachro na:

—Nthi'i nunthe Israel, na'a dikunxin ni jii'i.

³⁴Aro xi fariseo ndachro xa:

—Xii jii'i nchao dantsje xa espíritu jian'a kunixin juachaxiin nchiijin ixin nchiijin thi thetu'en kain espíritu jian'a.

Jesús thiakunue'e kain chujni

³⁵Jesús bakji ngain kain rajna ko rajnanchjan ko ngain ningue na bakjaago thi jian juajna banichja ixin thi thetu'an Ndo Dio, ko banchexrue'en kain chin bechunda chujni ko kain thi bakiin na. ³⁶Are Jesús bikon tsjé chujni je'e kuiakunue'e na ixin xru'in kensen bagakue'en na ko dichjekee na xraa kuleko xru'in kensen thingaria ba.

³⁷Kuthimejan je'e ndachro ngain chujni bakao:

—Jaan, ndua tsjé thi diguan ngataon jngi, aro tsjé'a ni nche'e xra jii. ³⁸Mexinxin ndache ra xi najni rurua'an xa icha ni nche'e xra ixin satse na kain thi udiguan.

Jesús kuinchie'e theyoo chujni

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

10 ¹Kuthimejan Jesús bayee thi theyoo chujni bakao ko bajon juachaxin ngain na ixin nchao sengixin na espíritu jian'a techunda chujni ko nchao sinchexrue'en na kexe'o chin ko kain thi thiin chujni.

²Ja'in di'in thi theyoo chujni kuinchie'e Jesús: thi sa'o di'in Simón, thi kai di'in Pedro;

Andrés, xan choo Pedro; Jacobo ko xan choo, xan di'in Juan, ko kayui xan te'i xe'en Zebedeo; ³Felipe; Bartolomé; Tomás; Mateo, thi bagatse tumii Roma; Jacobo, xe'en Alfeo; Lebeo, thi kai di'in Tadeo; ⁴Simón, thi baketuka'o chujni romano; ko Judas Iscariote, thi kjuaago ixin tse n̄ Jesús.

**Jesús rua'an ni theyoo
ixin kjuaago n̄ thi jian
juajnee Ndo Dio**
(*Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6*)

⁵ Jesús rua'an thi theyoo chujni te'i ko ja'in kuetu'en n̄:

—Thji'a ra ngain chujni je'a judío, ko thji'a ra nunthe'e Samaria. ⁶Thji ra je'o ngain chujni judío ixin je'e n̄ te n̄ inchin kuleko digichrue. ⁷Ko are saso ra, ndache ra na: “Ujitunchiaon ncha'on tsetu'an Ndo Dio nthi'i ngata'a nunthe.” ⁸Ko nchexrue'en ra chujni ni'i, nchexechon ra chujni undadige'en, nchexrue'en ra chujni techunda chin lepra, ko dantsjexin ra espíritu jian'a ngain chujni. Ja'a ra bithu'an ra juachaxin ji'i, mexinxin are sinchexrue'en ra chujni xru'in danchie'e ra n̄ tsjenga'a ra n̄ 'na.

⁹Thjio'a ra oro, plata ko cobre. ¹⁰Thjio'a ra inaa luntho, thjio'a ra inaa kathe, thjio'a ra inaa nthakutho ko xru'in tama ra, ixin thi nche'e xra jikininxin sayée thi sunde'e.

¹¹'Are saso ra ngain naa rajna o ngain naa rajnanchjan, thjee

ra nthi'a naa chujni jian ko dithu'a ra ngain nchiandu'a, ko nthi'a dithu'a ra sachrxexinja ra rajna mee. ¹²Are saso ra ngain nchia mee chje'e ra n̄ juajna ko nchenchaoon ra n̄. ¹³Ja chujni te ngain nchia mee, tekininxin n̄ tsunchaon n̄ chrjuin tsuntu'e n̄ ngain anseen n̄, aro ja tekininxin'a n̄ sayée n̄ thi chrjuin ji'i, xru'in sayée n̄. ¹⁴Ko ja ngain naa nchia rinao'a n̄ sayá'a ra n̄ ko rinao'a n̄ tsi'in n̄ thi ja'a ra rundache ra n̄, ja'a ra dachrxexin ra ngain nchia mee o ngain rajna mee ko tuntsjenga ra ruthea ra ixin sinthji kain jinche. ¹⁵Ja'an nduaxin rindathjo ra, ixin ngain ncha'on sinche'e Ndo Dio jiē, icha suji'a sue'en jiē rajna Sodoma ko Gomorra ke rajna te'i.

**Chujni runingaku'en
n̄ ni bakao Jesús**

¹⁶'iTsjaxin ra! Ja'an rurua'an ra inchin kuleko ngayee kundanaxra. Mexinxin tsje'e ra jian xraa nche'e kunchee, ko tain'a ñao ra ko nche'e ra inchin nche'e kunthuanajni. ¹⁷Tsje'e ra jian ngain chujni ixin rutse ra n̄ ko sinthachia'an ra n̄ ngain thi ni nche'e jiē ko tsaxin ra n̄ nthaa ngaxi'in ni'ngo. ¹⁸Ko ixin ja'an, sinthachianxin ra n̄ ngain xi thetu'an ko ngain xi rey, ko jaña ja'a ra nchao runichja ra ngain kain xii te'i ko ngain chujni je'a judío. ¹⁹Ko are rutse ra n̄ ko sinthachiaan

ra nā ngain ni nche'e jiē, ta'a ra juachjaon ixin ke'e rundachro ra o kexreen runichja ra, ixin Ndo Dio rundathjo ra ndo thi ja'a ra runichja ra. ²⁰Ixin je'a ja'a ra thi runichja ra, Espiritue Ndudaa ra, mee thi runichja ixin ja'a ra.

²¹'Chujni sichro jiē ixin xan choo ixin nasuexon nā xan, ko nduda'a sichro ndo jiē ixin xe'en ndo nasuexon nā xan, ko chjan runingaku'en xan ni ndu'a xan ko sichro xan jiē ixin nasuexon nā ni ndu'a xan. ²²Chujni nguixin nunthe runingaku'an ra nā ixin ja'an. Aro thi chujni ruchunthia na ja'an kainxin ncha'on, chujni ji'i thi rukjan inaa chujni narua. ²³Are ngain naa rajna chujni tsexi'in nā rutsaya'a ra nā ixin sinthja ra nā, sathji ra ngain inaa rajna. Ja'an ndua rindathjo ra, ixin xratsja'a ra tsingaria ra kainxin rajnee ni Israel, are ja'an, thi Xii juixin ngajni, urukjan si'i inaa.

²⁴'Thi jitangi nue'a icha ke xi nchekue'en, ko naa ni nche'e xra thetuan'a icha ke xi najnii. ²⁵Thi jitangi kunixin tsunue'o inchin xi nchekue'en, yaa unchao jii, ko thi nche'e xra je'o ruchunda inchin xi najnii, yaa unchao jii. Jā chujni nchegi'in na nā nchiijin, mee ke'e ruchro'a nā ixin ja'a ra.

Kensen jikininxin ruxraguen ni

(Lc. 12:2-9)

²⁶'Xraguen'a ra chujni ixin xru'in thi jima jii ke rukununxin'a ko xru'in thi jima tjao chujni ke

rukunue'a nā. ²⁷Thi ndathjo ra are naxin xe'e, ja'a ra ngain ncha'on ndache ra chujni, ko thi jima ndathjo ra, ja'a ra ngata'a nchia nichja ra suji ixin tsunue' chujni. ²⁸Xraguen'a ra thi naduexion chujni ixin je'e chro'a nasuexion almee nā. Icha jian xragu'en ra Ndo Dio ixin je'o je'e ndo nchao nasuexion nthau'a ra ko almaa ra ngain xru'i danga'a.

²⁹'¿Keja'in renthe yoo kunthuachjan? ¿A je'a nakua tuminchjan? Aro maski jamee, xru'in kunthuachjan de'en jā Ndudaa ná, ndo thjen ngajni, sajona'ndo juachaxin. ³⁰Ko ja'a ra, Ndo Dio nu'e ndo keja'in xrajaa ra chunda ra. ³¹Mexinxin xraon'a ra ixin ja'a ra icha renthe ra ke tsjé kunthua.

Chujni ndachro ngathexin kon icha chujni ixin Jesús jian

(Lc. 12:8-9)

³²'Kain chujni rundachro ngathexin kon chujni ixin ja'an jian na, kai ja'an rundachrjan ngathexin kon Ndudana, ndo thjen ngajni, ixin chujni mee kai jian. ³³Aro thi chujni rundachro ngathexin kon chujni ixin chunxin'a na, kai ja'an rundachrjan ngathexin kon Ndudana, ndo thjen ngajni, ixin ja'an chunxin'a.

Chjeeya chujni ixin Jesús

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴'Xraxaon'a ra ixin ja'an jui'i ixin chujni sakao choo nā ndakua ngata'a nunthe ji'i. Na'i,

ixin chujni tseto na ko tsuñau'e choo na ixin ja'an. ³⁵Ko ixin dithikaon ni ra ja'an, chjan runingaku'en xan ndudee xan, xanchrii runingaku'en janee xan ko nchrindeinda runingaku'en janchee nchra. ³⁶Ixin chujni runingaku'an ra, mee je'o ni nchiandui ra.

³⁷Thi thjue'e ndudee ko janee icha ke ja'an, chujni mee jikininxin'a si'in chujnina, ko chujni thjue'e nchrichje'e o xi tsi'i icha ke ja'an, chujni mee jikininxin'a si'in chujnina. ³⁸Thi chujni rinao'a satho tangi ixin ja'an ko ruena, chujni mee jikininxin'a rukjan chujnina. ³⁹Thi je'o thjee ixin jian se'e ngata'a nunthe ji'i, ndase'en. Ko thi se'en ixin tjaago thi ja'an tjaago, chujni ji'i rukjan inaa chujni narua.

Thi dacha chujni

(Mr. 9:41)

⁴⁰Chujni sayá'a ra, chujni mee kai sayé'na na ja'an, ko thi chujni daye'na ja'an, chujni mee kai dayée thi rua'an na ja'an. ⁴¹Thi dayée naa chujni dayée juajnee Ndo Dio, chujni mee Ndo Dio tsjenge'e 'na xraje'o inchin xenge'e 'na naa thi dayée juajnee Ndo Dio. Ko thi sayée naa xii jian, ruxenge 'na xraje'o inchin naa xii jian. ⁴²Ko kexe'o chujni sajón maski naa xalo jinda kin ngain kexe'o chujni dithikaon na ja'an, maski renthe'a na, chujni mee Ndo Dio tsjenge'e na 'na.

Thi chujni rua'an Juan

(Lc. 7:18-35)

11 ¹Are Jesús juexin kuethu'an thi runche'e ni theyoo chujni bakao, sakjuixin nthi'a ixin bakjaago ko bindache icha chujni thi jian juajnee Ndo Dio ngain ikanxin rajna.

²Juan, thi banchegithe chujni, ube'e ngain ndu'a xiiso are kunu'e kain thi jian jinche'e Jesucristo. Mexinxin rua'an yoo chujni bakao ixin biganchiangi'i na Jesús, ³ko ndachro na:

—¿Aja'a thi Cristo, thi rukii, o xraruchuan ná inaa thi tsii?

⁴Jesús bathe'e:

—Thji ra ko dindache ra Juan thi ja'a ra tedikon ra ko thi ja'a ra tethi'in ra. ⁵Chujni bagikon'a, jai unchao dikón na, thi chro'a bakji, jai unchao chrji, chujni ninxin chin lepra tuxrue'en na, chujni bakin'a, jai unchao thi'in na, chujni ndade'en xechón na ko chujni nua xrague na thi jian juajnee Ndo Dio. ⁶Ndo Dio sinchenchaon thi chujni nche'e ko dithikaon thi tethu'an ja'an, maski tangi tu'en.

⁷Are kayui chujni rua'an Juan satethji na, Jesús kuexi'in ndache chujni te nthi'a thi binche'e Juan, ko Jesús ndachro:

—¿Ke'e bitsje'e ra are kjui ra ngaga'a jna thi xru'in jii? ¿Axraxaon ra ixin juaxraxauen Juan rukji inchin nthaxiji nchengithjen chrintho? ⁸¿Ke'e bitsje'e ra? ¿Axraxaon ra rugikon

ra naa xii jingaa luntho anto renthe? Nduaxin na'i, ixin ni tengaa luntho anto renthe te na ngain nchia te ni thetu'an. ⁹Mexinxin, ¿ke'e xraxaon ra rugikon ra? ¿A naa xii dayée juajnee Ndo Dio? Jaan, ndua Juan naa thi dayée juajnee Ndo Dio, ko je'e icha renthe ke naa thi dayée juajnee Ndo Dio. ¹⁰Ko thi jitaxin ngain Xruen Ndo Dio, ndachro ixin je'e:

Ja'an rua'an naa thi sitau'an
nathi'á ko sikao juajnana,
ko je'e sinchechjian nthiaa.

¹¹Ja'an, ndua rindathjo ra, kainxin chujni kunkjixin ngain nchrii, xru'in thi icha renthe bingathjen inchin Juan. Aro thi icha renthe'a ngain thi thetu'an Ndo Dio, mee thi icha renthe ke Juan.

¹²'Are kuexinxin Juan bindache chujni ixin juajnee Ndo Dio ko jai, thi thetu'an Ndo Dio atho tsjé thi kayakuen, aro thi chujni xraon'a nche'e thi thetu'an ndo. ¹³Kain thi ndachro chujni bayée juajnee Ndo Dio ko kain thi ndachro ley bayée Moisés biku'en juija Juan. ¹⁴Ko maski sithikaon ra o na'i thi ja'an rindathjo ra, Juan, mee thi Elías thi rukii inaa. ¹⁵Xro thinxin ra jian, thi'in ra jian.

¹⁶'¿Ke'e sinthakaninxin chujni te ngain ncha'on te'i? Te na inchin xannchinnchinchjan tsuntaon ngataon ndaasin ko tuyauthe choo xan ko ndachro xan: ¹⁷"Ja'an ná banthachjia'an

ra soon kunixin nthaxro aro ja'a ra the'a ra; ko tsje ná soon thia'o juachjaon aro ja'a ra tsjanga'a ra." ¹⁸Ixin juui Juan, thi banchegithe chujni, thi bagi'a vino ko bajine'a tsjé. Ko ja'a ra ndachro ra ixin je'e chunda naa espíritu jian'a. ¹⁹Kuthimejan jui'i ja'an, thi Xii juixin ngajni, ko jine ko di'i vino ngajin ra ko ja'a ra ndachro ra ixin ja'an anto xengo na ko anto kuan na, ko ndachro ra ixin ja'an anto jian chrji'an kain chujni nche'e jian'a ko jian chrji'an kain xi thjejo tumii Roma. Aro thi jian juaxraxaon tjaago Ndo Dio ngain chujni, xraago ixin thi jian nche'e na.

Kain rajna bithikaon'a

(Lc. 10:13-15)

²⁰Kuthimejan Jesús kuexi'in binchesathe'e chujni ngain kain rajna binche'e tsjé thi na'a bagikunxin na, ixin kain chujni mee xrabanche'e na thi jian'a. Mexinxin Jesús ndachro ngain na:

²¹—¡Anto tangi tsu'an ra, ja'a ra xro rajna Corazín ko ja'a ra xro rajna Betsaida! Ixin kain thi xradikunxin'a chujni bintha'a ngajin ra, ji'i runtha'a ngayee chujni rajna Tiro ko rajna Sidón, je'e na usee rukinthu'e na thi jian'a nche'e na ko mee rukjaago na ixin ruginthengaa na luntho thie ko rukjinthjithe na jaa na nthesugi'i. ²²Aro ja'an rundathjo ra ja'a ra xro rajna Corazín ko Betsaida ixin ngain ncha'on are

Ndo Dio sinche'e j̄ie ngain kain chujni, ja'a ra icha suji j̄ie su'an ra ke chujni Tiro ko Sidón. ²³Ko ja'a ra xro rajna Capernaum, ¿axraxaon ra ixin anto renthe ra ngathexin kon Ndo Dio? Na'i, je'a jamee, ixin ja'a ra tsji ra ngathe xru'i thi xru'in ncha'on sanga. Ixin j̄a ngain rajna Sodoma ruku'en kain thi xradikunxin'a chujni bintha'a ngaya'a ra, chujni rajna Sodoma rukinthu'e n̄a thi jian'a banche'e n̄a, ko rajna mee, xraruge'e rajna jai. ²⁴Mexinxin ja'an rindathjo ra ixin ngain ncha'on are Ndo Dio sinche'e j̄ie ngain kainxin chujni, ja'a ra thi icha suji j̄ie sua'an ra ke thi j̄ie gue'en chujni rajna Sodoma.

Jesús ndachro si'i ra ngajin ko nchejuga'a ra
(Lc. 10:21-22)

²⁵Ko are mee Jesús ndachro:
—Nthasaya'a, Suixin Ndudana, thi Nchee ngajni ko nunthe, ixin Suixin kjuaaago ji'i ngain chujni anto nu'e ko anto thinxin, aro kjuagu'e chujni tain'a ñao.
²⁶Ja'an, ixin jaña'a binao Suixin.
²⁷Ko Jesús ndachro ngain chujni te nthi'a:
—Ndudana chjana kain thi jii. Ko xru'in kensen chunxin na, je'o je'e ndo chunxin na ndo, ko xru'in kensen chunxin je'e ndo, je'o ja'an, thi chunxin ndo ko kain chujni ja'an sina'o sinthagatsuan Ndudana.
²⁸Xrakui ra ngajin, kain ra xro atho kunchrjen ra ngain

xraa ra ko juachjaon techunda ra ixin ngajin sinchejuga'a ra. ²⁹Dithikaon ra ko nche'e ra thi ja'an rithetu'an ko nche'e ra inchin ja'an, ixin ja'an thixinna kain ko nda ansenna, ko nchao sinchejuga'a ra. ³⁰Thi ja'an rithetu'an ra tangi'a sithikaon ra, ko tangi'a thi sinche'e ra.

Jesús Nchee ncha'on nchejuga'a ni
(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

12 ¹Xraje'o ngain ncha'on te'i ngain naa ncha'on nchejuga'a ni, Jesús ko chujni bakao batho n̄a ngain kanxion jngi thi dinga nuatrigo. Ko chujnii be'en n̄a jintha, mexinxin kuexi'in n̄a kunchrijin n̄a kanxion ninchje'en trigo ko juine n̄a. ²Ko are kanxion xi fariseo binthegikon xa ji'i, ndachro xa ngain Jesús:
—Tsjexin, chujnia chrji'o tenche'e n̄a xra ko jikininxin'a sinche'e ni xra ngain thi ncha'on nchejuga'a ni.

³Aro Jesús ndachro ngain xa:
—¿Axra tsje'a ra Xruen Ndo Dio ixin ke'e binche'e David kunixin kain xi bagakao are binthege'en n̄a jintha? ⁴David bixi'in ningue Ndo Dio, ko je'e ko kain ni bagakao bine n̄a niuthja banchendusen n̄a ngain Ndo Dio, thi niuthja bikininxin'a rujine n̄a ko je'o xi daana bekininxin bane xa niuthja mee. ⁵Ko, ¿axra tsje'a ra thi jitaxin ley bayée Moisés ixin kain xi daana ngain ni'ngo

xru'in ncha'on nchejuga'a xa ngain thi ncha'on nchejuga'a ni, ko mee je'a jian'a ixin je'e xa? ⁶Ko ja'an rindathjo ra ixin ri'i ngajin ra ko icha renthe na ke ni'ngo mee. ⁷Ja ja'a ra rukinxin ra thi ndachro Ndo Dio ngain Xruen ndo, thi ndachro: "Ja'an rina'o ixin ja'a ra thiakunue'e ra chujni, ko je'a ixin su'en ra kuxiigo ixin ja'an." Ja ja'a ra rukinxin ra ji'i irunche'a ra jie ngain chujni xru'in teka. ⁸Ixin ja'an, thi Xii juixin ngajni, chunda juachaxin ngain thi ncha'on nchejuga'a ni.

Naa xii ndadixemado'o naa raa

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹Kuthimejan Jesús sakjuixin nthi'a, ko sabixi'in ngain ningue na. ¹⁰Ko nthi'a ngaxi'in ni'ngo tajii naa xii ndadixemado'o naa raa. Ko xi fariseo techu'en xa ke'e nchao'a runche'e Jesús ixin rukjangi'i xa. Mexinxin banchiangi xi fariseo ngain Jesús ko ndachro xa:

—¿Anchao sinchexrue'en ni chujni ni'i ngain ncha'on nchejuga'a ni?

¹¹Jesús ndachro:

—Ja chrujan ra xro chunda ra naa kuleko ko setsingaa ba ngain naa thi yasue ngain ncha'on nchejuga'a ni, ¿atsji'a ra sigantsje ra ba? ¹²¡Aje'a icha renthe naa chujni ke naa kuleko! Mexinxin, nchao sinche'e ni thi jian ngain thi ncha'on nchejuga'a ni.

¹³Kuthimejan ndachro Jesús ngain thi xii dixemado'o raa:

—Thinxe raa.

Ko are je'e kuinxe raa, ujian bithu'e ra inchin ra jngo. ¹⁴Aro xi fariseo binthegachrjexin xa nthi'a ko kuexi'in xa kjuao choo xa ixin kexreen nasuenxon xa Jesús.

Thi nche'e xra kuinchie'e Ndo Dio

¹⁵Are Jesús kunu'e ixin ruguen na, je'e sakjuixin nthi'a ko anto tsjé chujni ruee ko binchexrue'en kainxin chujni ni'i, ¹⁶Aro kuetu'en na ixin rundache'a na icha chujni ixin kensen je'e. ¹⁷Jaña'a biku'en thi dikjin Isaías, thi bagayéé juajnee Ndo Dio, ko ndachro:

¹⁸Ji'i xi nche'e xrana, thi ja'an kuinchiaa,

thi anto thjuaa ko anto cha'na ixin je'e.

Ko Espirituna se'e ngain je'e, ko runichja thi jian sintha'a ngain chujni jii nguixin nunthe.

¹⁹Je'e xru'in chujni tsetuka'o ko tsuyauthe'a, ko runichja'a suji ngain chujni ngaa nthi'a.

²⁰Je'e sinchegathu'a tangi chujni ujidathu'e tangi, ko chujni nchion thinxin sinchekinxin na jian, sinchegachaja thi jian.

²¹Ko chujni te nguixin nunthe ruchunthia na ngain je'e.

Chujni ndachro ixin Jesús chunda juachaxiin nchiiin

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²²Kuthimejan bikau'e na Jesús naa xii bagikon'a ko banichja'a

ixin bechunda xa naa espíritu jian'a. Ko Jesús binchexrue'en xa, ko je'e xa unchao bikon xa ko nichja xa. ²³Ko kainxin chujni kuise'en na ko binthendachro na:

—¿A je'e thi bachrjeninxin chujnii David?

²⁴Ko are xi fariseo binthekei'in xa ji'i, binthendachro xa:

—Xii ji'i dengi xa espíritu jian'a kunixin juachaxiin Beelzebú, thi thetu'en kain espíritu jian'a.

²⁵Jesús benu'e ke'e baxraxaon xi fariseo, mexinxin je'e ndachro ngain xa:

—Ja chujni thetu'an ngain naa nunthe ndachjeeya na, chujni nunthe mee ndatsjexin na, ko ja chujni ngain naa rajna o chujni texi'in ngain naa nchia theto na, chujni te'i tuin ndatsjexin na.

²⁶Kai, ja nchiijin je'o dengi choo, mee ruchro ixin thetuka'o choo ko juachaxiin ko thi thetu'an se'a tsunchrje'en. ²⁷Ko ja ndachro ra ixin ja'an dengi espíritu jian'a kunixin juachaxiin Beelzebú, mee ¿kensen dajon juachaxin ngain chujnia ra ixin dengi na espíritu jian'a? Ja rundachro ra ixin Ndo Dio, mee ruchro ixin ja'a ra je'a ndua thi texraxaon ra. ²⁸Mexinxin ja ja'an dengi espíritu jian'a kunixin juachaxiin Espiritue Ndo Dio, mee ruchro ixin thi thetu'an Ndo Dio ujii ngajin ra.

²⁹Ja naa chujni rinao santsje'e thi jichunda ngaxi'in nchiandu'a naa xii tsanga, sa'o rugunda tsia xa, kuthimejan nchao santsje

kain thi jichunda xa ngaxi'in nchiandu'a xa.

³⁰'Thi ji'a ngajin, mee ningakunna, ko thi thjengijna'a na ixin runichjee icha chujni ixin rurue'e na na, je'e icha tunchjekee na.

³¹'Mexinxin ja'an rindathjo ra, ixin kain chujni nchao sitjañe'e na kain thi jian'a nche'e na ko kain thi jian'a nichja na, aro sitjañe'a na ja runichja na jian'a ixin Espíritu Santo. ³²Ko kexe'o chujni runichja jian'a ixin thi Xii juixin ngajni, nchao sitjañe'e na, aro thi chujni runichja jian'a ixin Espíritu Santo, Ndo Dio sinchetjañe'a na jai ko are sinthe na ngathexin kon ndo.

Ntha thuchjuin datsuan ni ntha ixin thuchjuin ntha

(Lc. 6:43-45)

³³'Ja ntha thuchjuin jian ntha, kai thuchjuin ntha jian tho; ko thi nthaa xru'in xree, kai thuchjuin ntha xru'in xree tho. Mexinxin ntha thuchjuin datsuan ni ntha ixin thuchjuin ntha.

³⁴Ja'a ra inchin xe'en kunchee! ¿Kexreen nchao runichja ra thi jian ja ja'a ra jian'a ra? Ixin thi icha jii ngain anseen ni, mee thi nichja ru'a ni. ³⁵Naa chujni jian, nichja thi jian jii ngain anseen; ko naa chujni jian'a nichja thi jian'a jii ngain anseen. ³⁶Ko ja'an rindathjo ra ixin ngain thi ncha'on are Ndo Dio sinche'e jie, kainxin chujni tsjenga na 'na ixin kain thi jian'a nichja na. ³⁷Ixin

thi jian nichja ja'a sitjañanxin,
ko ixin thi jian'a nichja ja'a Ndo
Dio sinche'e jĭe ngajin.

**Chujni jian'a danchia na sikon
na naa thi xrana'a dikunxin na**

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸Kuthimejan kanxion xi
fariseo ko kanxion xi tjaago ley
binthendachro xa ngain Jesús:

—Suixin ke thjaago, ja'an ná
rina'o ná sikon ná sinche'e naa
thi xrana'a dikunxin ni.

³⁹Jesús ndachro ngain xa:

—Chujni chunthia'a Ndo Dio
ko jian'a na, danchia na sikon na
naa thi xrana'a dikunxin chujni,
aro ni te'i xru'in inaa ruxrague
na, je'o tsjagua na inchin thi
ku'en Jonás, thi bagayée juajnee
Ndo Dio. ⁴⁰Ixin jaña inchin
Jonás be'e nii ncha'on ko nii
thie ngaxi'in tse'e naa kuchee
jié, jaña kai, ja'an thi Xii juixin
ngajni, sari'i ngado'o nunthe
nii ncha'on ko nii thie. ⁴¹Kain
chujni binthe ngain rajna Nínive,
ruxechon na ngain ncha'on are
Ndo Dio sinche'e jĭe ko ni Nínive
ruchro na jĭe ixin kain chujni
te'i, ixin chujni Nínive kuinthu'e
na thi jian'a banche'e na are
Jonás bindache na juajnee Ndo
Dio. Ko nthi'i ngajin ra ri'i ja'an,
naa thi icha renthe ke Jonás.

⁴²Kai nchri kuetu'an nunthe
Sabá, ruxechon nchra ngain thi
ncha'on are Ndo Dio sinche'e jĭe
ko kai ruchro nchra jĭe ngain
chujni te'i, ixin je'e nchra anto
kĭjn juixin nchra ixin biki'in

nchra thi benu'e Salomón, ko
nthi'i ngajin ra ri'i ja'an, naa thi
icha renthe ke Salomón.

Thi espíritu jian'a kjan

(Lc. 11:24-26)

⁴³'Are naa espíritu jian'a
dachrxexin ngain nthau'e naa
chujni, espíritu mee taride'e no
thi jii nunthe xema ixin dikjee
thinoo sinchejuga'a, aro dithja'a.
⁴⁴Aro de'e xraxaon ko ndachro:
“Ja'an rukjan na ngain nchiania
thi bachrxexin.” Ko are espíritu
jian'a mee diji, dithja nthau'e
chujni mee inchin naa nchia thi
xru'in chujni te, thi digajon na
jian ko ditsujin. ⁴⁵Kuthimejan
espíritu jian'a ji'i diruee iyaato
espíritu icha jian'a ko kain
espíritu mee dixi'in nthau'e chujni
mee, ko chujni mee icha jian'a
kjan ke are sa'o. Ko kai jaña
tsu'en chujni jian'a te ncha'on jai.

Janee ko xan choo Jesús

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶Jesús xrajnichja ngain kain
chujni, are biji janee ko xan choo
Jesús ixin binao na runichjee na,
aro nduja tabinthe na ixin tsjé
chujni be'e nthi'a. ⁴⁷Naa chujni
ndachro ngain Jesús:

—Janaa ko xan choo nduja te
na ko rinao na runichja'a na.

⁴⁸Aro Jesús ndachro ngain
chujni mee:

—¿Kensen janana, ko kekaa
xan chian?

⁴⁹Kuthimejan je'e kjuaguxin
raa chujni bakao ko ndachro:

—Chujni te'i inchin janana ko inchin xan chian, ⁵⁰ixin kain chujni nche'e inchin thetu'an Ndudana, ndo thjen ngajni, chujni mee thi xan chian, nchrichian ko janana.

Jesús tjaago ixin thi bikenga trigo ngataon jngi
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

13 ¹Ngain ncha'on mee Jesús bacherjexin nchia ko tabe'e ngande'e nda Galilea. ²Ko anto tsjé chujni xrathe ngain je'e, mexinxin kuani ngain naa nthā barko ko tabe'e ngain nthā ko chujni tabinthengathjen nā ngande'e nda. ³Ko je'e banchegunda tsjé thi baku'en ixin bakjaguexin chujni ko ndachro:

—Naa xii kjui xa bikenga xa ngataon jngi. ⁴Ko are kuexi'in xa kjua xa trigo ngataon jngi, thu'a trigo bintthji ngande'e nthi'á, ko juui kunthua ko tajuine ba trigo. ⁵Ko ithu'a trigo bintthji ngaga'a xro, thi thjin'a jinche jii,

Naa xii bikenga ngataon jngi
(San Mateo 13:1)

ko trigo mee anto daka chri'in ixin tsjé'a jinche xramataon. ⁶Ko are bacherje ncha'on ndaxe'nthe ko ndaxema katrigo mee, ixin ngatuenkua bithu'e nue'e ka. ⁷Ko ithu'a trigo bintthji ngakjan kancha'a, ko kancha'a icha daka bangi ka ko kuanchrjanda'a ka trigo bangi ka. ⁸Aro ithu'a trigo bintthji thi jii jian jinche ko jian guan. Ko kanxion ninchjan bajon naa renkia nuanchjan, ikanxion nuanchjan bajon nii kan nuanchjan ko ikanxion bajon kan ko the nuanchjan. ⁹Xro thi'in ra, thi'in ra jian.

Jesús bakjaago kunixin thi banche'e chujni
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰Kuthimejan chujni bakao Jesús kunchie'en nā ko banchiangi nā:

—¿Unda nchekue'en chujni kunixin thi tu'en icha chujni?

¹¹Jesús bathe'e ngain nā:

—Ja'a ra Ndo Dio chjaa ra juachaxin tsunu'a ra thi xru'in kensen nu'e ixin ke'e ruchro thi thetu'an Ndo Dio, aro je'e nā na'i. ¹²Ko chujni thinxin, Ndo Dio sinchekinxin ndo nā icha, aro chujni tsje'a thinxin, Ndo Dio santsje'e ndo nā thi nchion thinxin nā. ¹³Mexinxin ja'an nthakuaan nā kunixin thi tu'en inaa chujni, ixin maski dikon nā aro xraa dikon'a nā, ko maski thi'in nā aro thinxin'a nā xraa chujni thin'a.

¹⁴Ko ngain je'e nā bikuenxin thi dikjin Isaías, thi bagayée juajnee Ndo Dio are ndachro:

Ja'a ra tsi'in ra, aro tsinxin'a ra;
sikon ra, aro satsuan'a ra.

¹⁵ Ixin anseen chujni rajna te'i
atho cha,
ko ndatsjuen nā atho tangi
thi'in,
ko ndakuejee jmakon nā,
ixin jā ruginao nā rugikon nā
kunixin jmakon nā,
ko ndatsjuen nā ruki'in,
ko anseen nā ruginxin nā,
ko rukjan nā ngajin, ja'an
runthakjan nā inaa chujni
narua.

¹⁶ 'Anto chrjuin ixin jmakon
ra dikon ko ndatsjuan ra thi'in.
¹⁷ Ndua thi rindathjo ra ixin tsjé
chujni bagayée juajnee Ndo Dio,
ko tsjé chujni jian ngain anseen
binao nā rugikon nā kain thi ja'a
ra tedikon ra jai, aro bikon'a nā
thi tedikon ra ko kuin'a nā thi
tethi'in ra.

**Jesús ndachro ke'e ruchro
thi bikenga trigo**

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Thi'in ra ke'e ruchro thi
bikenga trigo ngataon jngi. ¹⁹ Are
chrujan chujni thi'in juajnee Ndo
Dio ixin kexreen thetu'an ndo,
ko je'e thinxin'a juajna mee,
thii nchiijin ko ndanchetjajin ko
ndatjañe'e thi binga ngain anseen.
Ko chujni ji'i inchin trigo betsinga
ngande'e nthi'á. ²⁰ Ko trigo betsinga
ngaga'a xro, mee ruchro chujni
thi'in juajnee Ndo Dio ko jaikua
dayée juajna ngain anseen ko
anto chee. ²¹ Aro se'a tunchrje'en
ixin ngatuenkua bithu'e nu'e, ji'i

ruchro ixin chujni ji'i, are anto ta
nā juachjaon ko tangi tu'en nā ixin
dithikaon nā juajnee Ndo Dio, tuin
ndadachrjenda nā. ²² Ko thi trigo
betsinga ngakjan kancha'a, mee
ruchro thi chujni thi'in juajnee Ndo
Dio, aro je'e nā icha ta nā juachjaon
ixin thi jii ngata'a nunthe ji'i ko thi
thiaku'en nā tumi ndanchetjajin
nā ko inche'a nā thi thetu'an Ndo
Dio. ²³ Aro trigo binthji ngain thi
jian jinche, mee ruchro thi chujni
thi'in juajnee Ndo Dio ko nche'e
thi ndachro juajna, ko mee inchin
trigo binchechjian naa renkia nua
ngain nakua ninchjan, ko ikanxion
trigo binchechjian nii kan nua
ngain nakua ninchjan ko ikanxion
trigo binchechjian nii the nua
ngain nakua ninchjan.

Ka trigo ko ka xrakua katrigo jii

²⁴ Kuthimejan Jesús kjuaago
inaa ko ndachro:

—Thi thetu'an Ndo Dio, mee
inchin naa xii kuenga jian trigo
ngain jngi'i. ²⁵ Ko thie, are kain
chujni nche'e xra tatejua nā,
juui naa thi ningaku'en xi najni
ko kuengagee thi ka xrakua
katrigo jii ko sakjuui. ²⁶ Are trigo
bangi ko kuexi'in binchechjian
ninchjan, are mee kununxin ka
xrakua katrigo jii. ²⁷ Kuthimejan
ni nche'e xree xi kuenga katrigo
ngain jngi, kjui nā ko ndachro
nā: “Nchana, ¿aje'a juxon trigo
jian kuenga ngataon jngi'a?,
mexinxin, ¿thinoo juixin
thi ka xrakua katrigo jii?”

²⁸ Thi jngi'i ndachro ngain nā:

“Chrujan chujni ningakunna binche'e ji'i.” Kuthimejan ni nche'e xra banchiangi nā ko ndachro nā: “¿Arinao suixin, tsji ná sigantsjengi ná kain ka xrakua katrigo jii?” ²⁹Ko thi jngi'i ndachro: “Na'i, ixin are santsjengi ra ka xrakua katrigo jii, kai santsjengi ra katrigo.

³⁰Icha jian tanchrjanda ra ka sangika'o katrigo, kuthimejan are usikaade nā katrigo ja'an rundathjan ni nche'e xrana, sa'o tsaade nā ka xrakua katrigo jii, ko tsia nā ka ko tsjaaga nā ka; ko juxon trigo tsenchi'an nā ngain nthanetun'na.”

**Thi tu'en naa
tsee di'in mostaza**

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹Jesús kjuaguxin thi tu'en tsee ko ndachro:

—Thi thetu'an Ndo Dio, mee inchin naa tsee di'in mostaza thenga naa xii ngataon jngi'i xa. ³²Ko tsee ji'i, thi tsee icha nchinchin ke kainxin tsee dajon icha ka, aro kee tsee ji'i icha jié dangi ka ke kain ka jine ni. Ko dangi ka inchin naa nthaa jié ko kunthua nchechjian ba kakee ba ngaga'a chaan nthaa mee.

**Thi tu'en thi nchege'en
nchue niuthja**

(Lc. 13:20-21)

³³Ko ndachro Jesús ngain nā inaa thi tu'en:

—Thi thetu'an Ndo Dio, mee inchin thi nchege'en nchue

niuthja ko naa nchrii kuaa thi nchege'en ncho'o ko kuinthekjan ngain nii nchue niuthja ixin runchege'en ncho.

**Jesús bakjaguxin
kunixin thi baku'en**

(Mr. 4:33-34)

³⁴Jesús kjuague kain chujni kunixin thi bakekin chujni ko bakjago'a ja bakekin'a ji'i.

³⁵Jaña'a biku'en thi dindachro Ndo Dio ngain thi bagayée juajnee ndo are dikjin:

Ja'an runichja ixin thi uku'en;

ja'an rundachrjan thi bema icha sa'o ke are nunthe kuexi'in kunchjian nunthe.

**Jesús ndachro ke'e ruchro
thi ka xrakua katrigo jii**

³⁶Ko are juexin sakjui kainxin chujni, Jesús sabixi'in nchia ko chujni bakao ndachro nā:

—Ndachjegin ni ra ke'e ruchro thi xrakua katrigo jii bangi ngataon jngi.

³⁷Kuthimejan Jesús ndachro:

—Thi thenga trigo jian, mee ja'an thi Xii juixin ngajni. ³⁸Ko jngi mee nunthe ji'i, ko thi jian trigo, mee ruchro kain chujni dithikaon thi thetu'an Ndo Dio, ko thi ka xrakua katrigo jii, mee ruchro kain chujni nche'e thi thetu'an nchijjin. ³⁹Ko thi kuenga ka xrakua katrigo jii, mee nchijjin, thi ningakunna. Ko are ruxratse katrigo mee ruchro ixin undatsjexin nunthe, ko thi satse

katrigo mee kain angeel Ndo Dio.
⁴⁰ Jamee inchin xratse ka xrakua
 katrigo jii ko che ka ngathe xru'i,
 kai jamee tsu'en chujnii nchiijin
 are undatsjexin nunthe ji'i.

⁴¹ Ko ja'an, thi Xii juixin ngajni,
 rurua'an tsjé ángel sigantsjeyexin
 ngain thi ja'an thetu'an kain chujni
 nche'e jian'a ko nchetjajin icha
 chujni, ⁴² ko ángel tsja ngathe xru'i
 chujni te'i, ko nthi'a rutsjanga na
 ko sinetaon neno na. ⁴³ Are mee
 kain chujni nche'e inchin rinao
 Ndo Dio tsungixima na inchin
 ncha'on nthi'a thi thetu'an ndo. Ja
 thi'in ra, jthi'in ra jian!

Thi anto renthe jima

⁴⁴ Ko Jesús kjuuago inaa ko
 ndachro:

—Thi thetu'an Ndo Dio, mee
 inchin naa thi anto renthe jixrabaa
 ngain naa jngi. Ko are naa chujni
 dithja thi anto renthe mee, kjan
 tjabaa inaa. Kuthimejan anto chee
 sakjan nchiandu'a ko nchekji kain
 thi chunda ko the'na jngi jixrabaa
 thi anto renthe mee.

Thi xro anto renthe di'in perla

⁴⁵ Ko kai thi thetu'an Ndo Dio,
 mee inchin naa xi tachji ko nchekji
 xro anto renthe di'in perla. ⁴⁶ Ko
 are xi tachji dithja xa inaa xro icha
 renthe di'in perla, je'e xa thji xa ko
 nchekji xa kainxin thi chunda xa
 ixin thenanxin xa xro mee.

Nuncha'a tsexin na kucee

⁴⁷ Ko kai thi thetu'an Ndo
 Dio, mee inchin naa nuncha'a

tjangi na jinda ko tse kexe'o
 kucee. ⁴⁸ Ko are undakaon
 nuncha'a, ni tse ba dinthjian
 na nuncha'a ngande'e jinda, ko
 nthi'a thinchie'e na kucee jian
 ko thenga na ba ngain nthaxra ko
 kucee xru'in xree thingo na ba.
⁴⁹ Jamee tsu'en are undatsjexin
 nunthe ji'i; tsii tsjé angeel Ndo
 Dio ixin sigantsjegee chujni jian'a
 te ngayee chujni jian. ⁵⁰ Ko ángel
 rurua'an kain chujni nche'e thi
 jian'a ngathe xru'i, ko nthi'a
 rutsjanga na ko sinetaon neno na.

Thi anto renthe ko narua ko thi anto renthe ko unthaxii

⁵¹ Kuthimejan Jesús banchiangi
 ngain chujni bakao:

—¿Athinxin ra kain ji'i?

Je'e na binthendachro na:

—Jaan.

⁵² Kuthimejan Jesús ndachro:

—Kain xi tjaago ley ko dithikaon
 xa thi ja'an ndachrjan, mee inchin
 naa chujni dichenchji'an ngaxi'in
 nchiandu'a yoo thi anto renthe, naa
 thi naruaxin ko naa thi nthaxii.

Jesús ngain rajna Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Are Jesús juexin kjuuago
 kunixin thi kuekin, je'e sakjuixin
 nthi'a. ⁵⁴ Ko are biji ngain rajna
 Nazaret, thi je'e bangixin, nthi'a
 kuexi'in banchekue'en chujni
 juajnee Ndo Dio ngain ni'ngo, ko
 kain chujni nthi'a kuise'en na ko
 ndachro na:

—¿Kexreen kuangixin xii ji'i
 kain thi nu'e xa? ko, ¿kexreen

nchao nche'e xa thi na'a dikunxin ni? ⁵⁵ ¿Aje'a xii ji'i xi tsi'i José, thi dame'e ntha? ko, ¿aje'a janee di'in María, ko aje'a xan choo xa di'in Jacobo, José, Simón ko Judas? ⁵⁶ Ko, ¿aje'a ngajin ná te kain nchri choo? ko, ¿thinoo kuangixin xa kain thi nu'e xa?

⁵⁷ Mexinxin je'e na bagithikaon'a na Jesús. Aro Jesús ndachro ngain na:

—Kain ni dayee juajnee Ndo Dio tusaye'e na ngain jee rajna aro ngain rajnee na ko nchiandu'a na tusaye'a na.

⁵⁸ Ko tsjé'a thi xradikunxin'a ni binche'e Jesús ngain rajnee ixin chujni bithikaon'a na ngain je'e.

**Be'en Juan,
thi banchegithe chujni**

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

14 ¹ Are mee Herodes Antipas, thi baketu'an nunthe Galilea, je'e kai kunu'e thi banichja chujni ixin Jesús.

² Ko ndache ni nche'e xree:

—Ji'i Juan, thi banchegithe chujni ko xechon. Mexinxin chundaxin juachaxin nche'e thi xrana'a dikunxin chujni.

³ Ixin Herodes udiketu'an ditse na Juan ko kuia na ko kuiaxi'in ngain ndu'a xiiso ko kuiaxi'in na ixin Herodías, thi kjui chri'i xan choo je'e Herodes, xan bi'in Felipe. ⁴ Ixin are xrabiixin'a Juan, je'e bandachro ngain Herodes:

—Ley ndachro ixin chro'a sariko'o nchrii yaa.

⁵ Ko arema'o Herodes binao naruguenxon Juan, aro baxraguen ixin chujni bagithikaon na ixin Juan naa thi banichja juajnee Ndo Dio. ⁶ Aro ngain naa kiee Herodes, nchrichje'e Herodías the nchra ngathexin kon kain chujni binthe ngain Herodes, ko je'e anto binchexruxi'in. ⁷ Mexinxin Herodes bajin ixin juachaxiin chunda, rugajunxin kain thi je'e xan ruganchia xan. ⁸ Ko janee xan udikjauthexin xan, mexinxin ndachro xan ngain Herodes:

—Chjana ngaa naa laato jaa Juan, thi nchegithe chujni.

⁹ Ko rey Herodes are kui'in ji'i, je'e tabechiin, aro ixin bajin ngathexin kon chujni te ngain kiee ixin je'e rugajon ngain xan kexe'o thi je'e xan ruganchia xan, mexinxin kuetu'an rugajon na thi je'e xan banchia xan.

¹⁰ Kuthimejan Herodes kuetu'an kunchriji'in na jaa Juan ngain ndu'a xiiso. ¹¹ Kuthimejan juia'o na jaa Juan ngaa naa laato, ko bajon na ngain xanchrii ko je'e xan bajon xan ngain janee xan.

¹² Kuthimejan binthekii chujni bakao Juan ko sabikao na bikjabaa na, ko kjui na binchenu'e na Jesús.

**Jesús bajon juine
na'o nq chujni**

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Are Jesús kunu'e yaa, je'e kuani naa ntha barko ko bagachrjenda je'o ngain thi xru'in chujni jii. Ko are chujni kunu'e na thinoo sakjui, tsjé na bachrxexin

nā rajnee nā ko ruee nā Jesús.
 14 Ko are Jesús banianxin ntha bako ko bikon anto tsjé chujni jichu'en nthi'a, je'e kuiakunue'e nā ko binchexrue'en kain chujni ni'i bijikao nā. 15 Ko ukuexi'in ndakunaxin xe'e ko chujni bakao Jesús kunchie'en nā ngain ko ndache nā:

—Nthi'i thi te ná xru'in jii ko undajitunaxin xe'e. Dindache chujni satsji nā, ixin sike'na nā thi sine nā ngain chrujan rajna.

16 Jesús ndachro:

—Rugunda'a satsji nā; dajon ra ja'a ra thi sine nā.

17 Ko ni bakao Jesús ndachro nā:

—Ja'an ná je'o chunda ná na'o niuthja ko yoo kucee.

18 Jesús ndachro:

—Siku'na ra kain yaa nthi'i.

19 Kuthimejan je'e kuetu'en kainxin chujni tabinthe nā ngata'a ka. Ko kuaa thi na'o niuthja ko thi yoo kucee ko tsje'e ngajni ko kuexruxi'in Ndo Dio ko kunchrijindunga nio ko bajon nio ngain chujni bakao ko je'e nā kunchjea nā nio ngain kainxin chujni. 20 Kainxin chujni juine nā jian ko ni bakao Jesús xrabatse nā theyoo nthaxra niuthja xexin juine nā. 21 Ko chujni juine niuthja kjui inchin na'o nō ni xii, ko bikin'a ni nchrii ko xannchinnchinchjan.

**Jesús kjuixin ruthee
 ngatau'en jinda**

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Kuthimejan Jesús kuetu'en chujni bakao je'e ixin rukani nā

ntha bako ko sarukji nā tuenxin jinda ko je'e xrabithu'e sarukjija kain chujni. 23 Ko are usakjui kain chujni, je'e kuani naa jna ixin nichjee Ndo Dio. Ko are undakunaxin xe'e, je'o Jesús taji nthi'a. 24 Ko ntha bako sabikao ni bakao Jesús ukjín ndakunthu'e ntha nunthe, ko jinda bakjamangiathe suji baginkee nda ntha bako ixin chrintho jithixin no thi satethji nā. 25 Ko are uchiao bingasaan Jesús jithjixin ruthee ngatau'en jinda ko kunchie'en ngain nā. 26 Ko are ni bakao Jesús bikon nā ixin je'e jithjixin ruthee ngatau'en jinda, binthexraon nā, ko binthekuyao nā seen ko ndachro nā:

—¡Yaa naa nthancha'an!

27 Aro Jesús ndachro ngain nā:

—¡Xraon'a ra, ja'an jui'!

28 Kuthimejan Pedro ndachro ngain Jesús:

—Ja ndua suixin, thetu'an tsjixin ruthena ngatau'en jinda thi thjen suixin.

29 Ko Jesús ndachro:

—Xrakui remee.

Kuthimejan Pedro banianxin ntha bako ko kuexi'in kjuixin ruthee ngatau'en jinda thi jii Jesús.

30 Ko are je'e kunu'e ixin anto suji chrintho, je'e xraon ko kuexi'in ndaxinkajingi jinda, ko kuyao suji:

—¡Tanchrjanda'a na ruxinkajingi na jinda!

31 Ko jaikua Jesús tse'e raa ko ndachro:

—¡Ja'a chunthia'a jian ngajin!
 ¿Unda chunthia'a?

³²Ko are Jesús ko Pedro kuani nthā barko tabe'e chrintho.

³³Kuthimejan ni bithu'e ngaxi'in nthā barko binthethuxin nā ngain Jesús, ko binthendachro nā:
—¡Jaan, ndua, Suixin Xe'en Ndo Dio!

Jesús binchexrue'en tsjé chujni ni'i ngain nunthe'e Genesaret
(Mr. 6:53-56)

³⁴Ko are kuathua nā jinda mee, ko biji nā ngain nunthe'e Genesaret, ³⁵chujnii nunthe Genesaret batsuan nā Jesús, ko binchenu'e nā chujni nguixin nunthe mee ko juia'o nā kain chujni ni'i ngain Jesús. ³⁶Ko banchetse'en nā ñao Jesús ixin sajón juachaxin rukathe nā maski je'o ngande'e lunthue. ¡Ko kainxin chujni kathe lunthue kuxrue'en nā!

Thi nchekjan jian'a chujni
(Mr. 7:1-23)

15 ¹Kuthimejan binthe-kunchie'en ngain Jesús kanxion xi fariseo ko kanxion xi tjaago ley binthekixin ngain rajna Jerusalén, ko banchiangi xa ngain Jesús ko ndachro xa:
²—¿Unda chujni chrji'o nche'a nā thi banche'e ni ndudachri'a ná xrachrjen? Ixin je'e nā tunthi'a nā jinda ngain raa nā are jine nā.

³Aro Jesús banchiangi ngain xa ko ndachro:

—¿Unda ja'a ra nche'a ra thi thetu'an Ndo Dio ko je'o nche'e

ra thi kuethu'an ni xrachrje'an ra? ⁴Ixin Ndo Dio ndachro: “Nchesaye'e ra ndudaa ra ko janaa ra”, ko “Thi runichja jian'a ixin ndudee o janee, chujni mee jikininxin se'en.” ⁵Aro ja'a ra ndachro ra ixin naa chujni nchao rundache ndudee o janee: “Ja'an chro'a tsjengijna suixin ixin kain thi ja'an chunda ubajón ngain Ndo Dio.” ⁶Ko ja'a ra ndachro ra ixin chujni mee irugunda'a tsjengijna nā ndudee nā o janee nā. Ko jaña ja'a ra nche'e ra thi kjuagu'a ra ni ndudachri'a ra xrachrjen, ko inche'a ra thi thetu'an Ndo Dio. ⁷¡Ja'a ra xro kunxon ndachro ra ixin anto jian ra! Jian dindachro Isaías, thi bagayée juajnee Ndo Dio, are ndachro:

⁸Chujni te'i nchesayana nā kunixin ru'a nā, aro nchesayana'a nā kunixin anseen nā.

⁹Mexinxin xru'in xree maski tenchesayana nā; ko thi je'e nā tenchekue'en nā chujni juxón thi thetu'an xii te nthi'i ngata'a nunthe.

¹⁰Kuthimejan Jesús bayée kainxin chujni binthe nthi'a ko ndachro ngain nā:

—Thi'in ra thi rundathjo ra ko thinxin ra jian: ¹¹Thi nchekjan jian'a chujni je'a thi jine ko thi di'i nā, thi nchekjan jian'a chujni, mee kain thi jian'a nichja nā.

¹²Kuthimejan thi chujni bakao Jesús kunchie'en nā ngain ko ndachro nā:

—¿Anu'a suixin ixin xi fariseo binchexruxin'a xa are binthekei'in xa thi suixin bindachro?

¹³Aro Jesús ndachro ngain n̄a:

—Kain ntha thuchjuin

kjuenga'a Ndudana thjen ngajni, sachrjenginua ntha. ¹⁴Nche'a ra thi dинhendachro xa, ixin je'e xa inchin chujni dikon'a ko dikao inaa thi dikon'a. Ko j̄a naa thi dikon'a sikao inaa thi dikon'a, kayui n̄a tsanthjen n̄a ngaa naa thue.

¹⁵Kuthimejan Pedro ndachro ngain Jesús:

—Ndachjejin ni ra ke'e ruchro thi bendachro.

¹⁶Jesús ndachro:

—¿Akai ja'a ra chro'a thinxin ra? ¹⁷¿Athinxin'a ra ixin kain thi jine chujni sathji ngaxi'in tse'e n̄a, kuthimejan dachrje? ¹⁸Aro thi nichja chujni mee thixin ngain anseen n̄a, ko mee thi nchekjan n̄a jian'a. ¹⁹Ixin ngain anseen chujni thixin kain thi jian'a xraxaon n̄a, inchin thi naduexon choo n̄a, thi dinthejuaka'o n̄a inaa nchrii je'a chri'i n̄a o xii je'a xixi'i n̄a, thi dinthejuakao choo n̄a ko xrathuthe'a n̄a, thi thee n̄a, thi ndua'a nichja n̄a ixin inaa chujni, thi nchekaxinkua n̄a chujni thi ndua'a. ²⁰Kain ji'i thi nchekjan jian'a chujni, aro je'a ixin jine n̄a ko tunthi'a n̄a jinda.

Naa nchrii juixin Canaán anto chunthia nchra Jesús

(Mr. 7:24-30)

²¹Jesús bachrjexin nthi'a ko sakjui ngain nunthe'e rajna Tiro

ko rajna Sidón. ²²Ko naa nchrii juixin nunthe'e Canaán ko be'e nthi'a chiaon seen kuyao nchra ngain Jesús:

—¡Suixin thi bachrjeninxin chujnii David, nthatsa'an ñao thiakunuana! Xan'na xan nchrii chunda xan naa espíritu jian'a ko anto tangi tu'en xan.

²³Aro Jesús binchexon kuin'a thi ndachro nchra. Kuthimejan chujni bakao juui n̄a ngain je'e ko binchetse'en n̄a ñao ko ndachro n̄a:

—Denche'e thi ndachro nchra ixin jiruaa ná nchra ko seen jituyao nchra.

²⁴Kuthimejan ndachro Jesús ngain nchra:

—Ndo Dio rua'an na ja'an je'o ngain chujni Israel ixin ndadigitjaan n̄a inchin kuleko.

²⁵Aro nchrii mee kunchie'en nchra ko bethuxin nchra ngain Jesús ko ndachro nchra:

—¡Nthatsa'an ñao thjengijina na, suixin!

²⁶Jesús ndachro ngain nchrii mee:

—Nchao'a jii j̄a naa chujni santsje'e xe'en niuthja ko ruchjee nio kunia.

²⁷Aro je'e nchrii mee ndachro nchra:

—Jaan ndua, aro kunia kai jine ba thi nchue niuthja dинthjixin ngata'a nthanchaon jinetaxin ni nchee ba.

²⁸Kuthimejan Jesús ndachro ngain nchrii mee:

—¡Ja'a anto jian chunthia ngain Ndo Dio! Tsu'en inchin ja'a rinao.

Ko are juexin nichja Jesús
xe'en thi nchrii kuxrue'en xan.

**Jesús binchexrue'en
tsjé chujni ni'i**

²⁹ Jesús sakjuixin nthi'a ko biji
ngande'e nda Galilea, kuthimejan
kuani naa jna ko tabe'e nthi'a.
³⁰ Tsjé chujni kunchie'en ngain
Jesús, ko juiau'e na tsjé chujni
chro'a bakji, ni bagikon'a, ni
thapo, ni bakingi'a naa raa, ko
tsjé chujni ni'i. Kain chujni te'i
bake'e na ngandaxi'in Jesús,
ko je'e binchexrue'en kainxin
na. ³¹ Ko kainxin chujni binthe
nthi'a kuise'en na are bikon na
ixin chujni thapo unchao nichja
na, ko thi bakingi'a raa unchao
banche kingi raa, thi chro'a
bakji unchao sakjuixin ruthee,
thi bagikon'a unchao bikon.
Ko kainxin chujni kuexi'in na
binchesaye'e na Dioe chujni Israel.

Jesús bajon juine noo no xii
(Mr. 8:1-10)

³² Kuthimejan Jesús bayee chujni
bakao ko ndachro ngain na:

—Ja'an thiakunuaa kain chujni
te'i ixin uchunda nii ncha'on te
na nthi'i ngajin, ko xru'in thi
sine na. Ja'an rinao'a ruru'a'an na
ngain nchiandu'a na ja sine'a na
ixin ngatja nthi'a ndasendaxin na
jintha.

³³ Kuthimejan chujni bakao
Jesús ndachro na ngain je'e:

—Aro kexreen sintho'o ná
tse'na ná thi sine na anto tsjé na,
ko nthi'i xru'in nchia jii?

³⁴ Jesús banchiangi'i chujni
bakao ko ndachro:

—¿Keja'in niuthja chunda ra?

Ko je'e na ndachro na:

—Yaato niuthja ko kanxion
kuchechjan.

³⁵ Kuthimejan Jesús kuetu'en
kain chujni taruginthe na
ngata'a nunthe. ³⁶ Ko je'e kuaa
thi yaato niuthja ko kuchee, ko
kuexruxi'in Ndo Dio. Kuthimejan
kunchrijindunga niuthja ko
kuchee ko bajon ngain chujni
bakao ko je'e na kunchjea na nio
kunixin kuchee ngain kainxin
chujni binthe nthi'a. ³⁷ Kainxin
na juine na ko kuje'e na jian, ko
thi xexin juine na xrabinchekaon
na yaato nthaxra. ³⁸ Ko kain
chujni bine kjui noo no xii,
ko bikin'a ni nchrii ko chjan.
³⁹ Kuthimejan are kain na sakjui
na, Jesús kuanito naa ntha barko
ko sakjui ngain nunthe Magdala.

Chujni danchia na ixin
Jesús runche'e naa
thi xradikunxin'a na
(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

16 ¹ Xi fariseo ko xi saduceo
kjui xa binthegitsje'e xa
Jesús, ko bikjexin xa a nchao
rugathe'e, ko banchie'e xa
runche'e naa thi xradikunxin'a
chujni rukixin ngajni. ² Aro Jesús
ndachro:

—Are tutsukjin ja'a ra ndachro
ra: “Anto chrjuin tsii ncha'on
ixin jatse jitsje'e thjui jii ngajni.”

³ Ko are uchiao n jidingasaan ja'a
ra ndachro ra: “Jai ruchjee chrin

ixin jiaa thjui ko jatse jitsje'e thjui jii ngajni." ¡Ja'a ra xro kunxon ndachro ra ixin jian ra aro ndua'a! Ja'a ra jian datsue'en ra kexreen se'e ncha'on are tsje'e ra ngajni, aro datsuen'a ra ke'e ruchro thi jithu'en ngain ncha'on te'i. ⁴Ja'a ra chujni nche'e jian'a ko nchesaye'a Ndo Dio. Danchia ra sikon ra naa thi xradikunxin'a chujni, aro xru'in ji'i sikon ra, je'o thi ku'en Jonás.

Juexin ndachro ji'i, je'e sakjui.

Thi nchege'en nchue niuthja chunda xi fariseo

(Mr. 8:14-21)

⁵Ko chujni bakao Jesús batho nā tuenxin jinda, aro tatjañe'e nā ko bikao'a nā niuthja rujine nā. ⁶Kuthimejan Jesús ndachro ngain nā:

—Tsje'e ra jian thi nchege'en nchue niuthja chunda xi fariseo ko xi saduceo.

⁷Ko chujni bakao Jesús kuexi'in nā ndache choo nā:

—Jaña ndathjo ná ixin biko'a ná niuthja sunthe ná.

⁸Jesús kunu'e ke'e tetjao nā ko ndachro ngain nā:

—¿Unda tetjao choo ra ixin chunda'a ra niuthja? ¡Ja'a ra chujni chunthia'a jian! ⁹¿Axrathinxin'a ra, ko xraxaon'a ra thi na'o niuthja ja'an kunchjeyaa thi na'o nō xii, ko xra keja'in nthaxra niuthja kjuejo ra? ¹⁰¿Ko axraxaon'a ra thi yaato niuthja kunchjeyaa thi noo nō xii, ko xra keja'in nthaxra niuthja kjuejo ra? ¹¹¿Unda kuinxin'a ra

ixin ja'an rindathjo'a ra ixin biko'a ra niuthja sinthe ra? Ja'an rinichja ixin sinche'a ra inchin nche'e xi fariseo ko xi saduceo.

¹²Kuthimejan je'e nā kuinxin nā ixin Jesús ndachro'a ixin thi nchege'en nchue niuthja, Je'e nichja ixin runche'a nā thi tjaago xi fariseo ko xi saduceo.

Pedro ndachro ixin Jesús, mee thi Cristo

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³Are Jesús biji ngain rajna Cesaríe Filipo, je'e banchiangi ngain chujni bakao ko ndachro: —¿Ke'e ndachro chujni ixin kensen na ja'an, thi Xii juixin ngajni?

¹⁴Je'e nā ndachro nā:

—Kaxnion chujni ndachro nā ixin ja'a Juan thi banchegithe chujni, ikanxion nā ndachro nā ixin ja'a Elías, ko ikanxion nā ndachro nā ixin ja'a Jeremías o chrujan inaa chujni bagayée juajnee Ndo Dio.

¹⁵Kuthimejan Jesús banchiangi:

—Ko ja'a ra, ¿ke'e ndachro ra ixin kensen na ja'an?

¹⁶Ko ndachro Simón Pedro:

—Suixin thi Cristo, thi Xe'en Ndo Dio ndo jichon.

¹⁷Kuthejan Jesús ndachro ngain Pedro:

—Ndo Dio sinthanchaon ja'a, Pedro, xe'en Jonás, ixin xru'in chujni ndathjo ji'i, thi ndathjo ji'i, Ndudana, ndo thjen ngajni.

¹⁸Ko ja'an rindathjo, ixin ja'a di'in Pedro, ko ji'i ruchro xro, ko ngata'a

xro ji'i sinthachjian ningu'na; ko juachaxiin thi ndade'en ni tsixin'a ngain ni'ngo ji'i. ¹⁹Ja'an ruchja'a thi xirexin thi thetu'an Ndo Dio ixin thi ja'a tsiathe nthi'i ngata'a nunthe, kai sechriathe nthi'a ngajni, ko thi tsunxindange'e nthi'i ngata'a nunthe, ruxindange'e nthi'a ngajni.

²⁰Kuthimejan Jesús kuetu'en chujni bakao ixin xru'in chujni rundache na ixin je'e thi Cristo.

**Jesús ndachro ixin
je'e ndase'en**

(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

²¹Aremá'o Jesús kuexi'in ndache chujni bakao ixin rugunda rukji rajna Jerusalén ko nthi'a anto tangi ruku'en ngaa raa kain xi thetu'an ngain rajna, kain xi thetu'en kain xi daana ko kain xi tjaago ley. Ko ndachro ixin naruguexon na, aro ngain ncha'on ninxin je'e ruxechon.

²²Kuthimejan Pedro bantsjenda Jesús ko kuexi'in ndache:

—¡Nichja'a jaña, suixin, ixin xru'in ncha'on tsu'an ji'i!

²³Aro Jesús ngaria tsje'e Pedro ko ndachro:

—¡Sathjixin ngajin ixin ja'a rinichja xraa nchiijin! ¡Ixin ja'a xraxaon'a inchin xraxaon Ndo Dio ko rinao rukayakunna! Ja'a je'o xraxaon inchin chujni te ngain nunthe ji'i.

²⁴Ko Jesús ndachro ngain chujni bakao:

—Ja chrujan thi rinao rurue'na, rugunda rutjañe'e kain

thi jixraxaon sinche'e, maski anto tangi tsu'en ko ja rugunda se'en, se'en ixin ja'an. ²⁵Ixin thi rinao xru'in tsu'en, chujni ji'i icha daka ndasitjaan, aro thi ruxrajon tangi tsu'en ko ruxrajon se'en ixin thi ja'an nth'a'a, chujni mee rukjan inaa chujni narua thi xru'in ncha'on se'en. ²⁶Ixin xru'in xree ja naa chujni sacha kainxin thi jii ngain nunthe ji'i ko ndasinchetjaan almee, ¿o keja'in tsenanxin chujni almee? ²⁷Ixin ja'an, thi Xii juixin ngajni, si'i inaa kunixin jié juachaxin ruchjana Ndudana kunixin kain angeel ndo, kuthimejan nanaa chujni tsjengaa na 'na ixin thi je'e na binche'e na. ²⁸Ko ndua rindathjo ra ixin thu'a ra xro te ra ngajin xrase'an ra sikunja ni ra ja'an, thi Xii juixin ngajni, siketu'an kunixin jié juachaxin.

Bikon na Jesús anto ujee

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

17 ¹Batho inkjaon ncha'on, kuthimejan Jesús bikao Pedro, Jacobo ko Juan, thi kjui xan choo Jacobo. Ko Jesús bikao na ngata'a naa jna anto nui, ²ko nthi'a Jesús bituxinbe'o ngathexin kon je'e na. Ko ngakon Jesús kungiixin xra thee ncha'on ko lunthue kurua luntho xraa thee nchaon. ³Ko bikon na Moisés ko Elías tatetjao na Jesús. ⁴Kuthimejan Pedro ndache Jesús:

—Nchana, jatho nchao ixin ja'an ná te ná nthi'i! Ja rinao,

*Bikon na Jesús anto ujee
(San Mateo 17:1)*

ja'an ná sinthachjian ná nii nchiachjan: naa nchiachjan ixin suixin, naa nchiachjan ixin Moisés ko inaa nchiachjan ixin Elías.

⁵Pedro xrajinchjao jaña are juui naa thjui rua jitungixima, ko thjui mee kjuamataon na, ko ngakjan thjui mee kui'in ni naa thee thi ndachro:

—Ji'i Xan'na, xan anto thjuaa, ko anto cha'na ixin je'e xan. Thi'in ra thi rundachro xan.

⁶Kuthimejan kanio chujni bikao Jesús, are kui'in na yaa, kanio na binthethuxin na ko bisee na ngata'a nunthe ko anto xraon na. ⁷Kuthimejan Jesús kunchie'en ngain na, kathe na ko ndachro ngain na:

—Dingathjen ra, ko xraon'a ra.

⁸Ko are je'e na batsiin kon na, ixru'in chujni bikon na, je'o Jesús.

⁹Are tedanianxin na jna, Jesús kuetu'en na ko ndachro:

—Xru'in chujni theki'in ra thi ja'a ra bikon ra, ruxechunja na ja'an, thi Xii juixin ngajni.

¹⁰Kuthimejan kanio chujni bikao Jesús banchiangi nā ko ndachro nā:

—¿Unda ndachro xi tjaago ley ixin Elías rugunda tsii sa'o?

¹¹Jesús ndachro ngain nā:

—Jaan ndua, Elías tsii icha sa'o ko je'e thi sinchekinxin chujni kexreen sayé'na nā ja'an. ¹²Aro ja'an rindathjo ra ixin Elías ujuii ko je'e nā batsuan'a nā, ko binche'e nā ngain je'e inchin je'e nā binao nā. Jañaai kai tangi tsunna ngaa raa nā, ja'an thi Xii juixin ngajni.

¹³Kuthimejan kanio chujni bikao Jesús kuinxin nā ixin je'e jinichja ixin Juan, thi banchegithe chujni.

Jesús binchexrue'en naa xaxii chunda chin denda

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴Are biji nā ngain thi binthe tsjé chujni, kunchie'en naa thi xii ngain Jesús ko bethuxin ko ndachro:

¹⁵—Nthatsa'an ñao suixin, thiakunue'e xan'na ixin chunda xan chin denda ko anto tangi tu'en xan. Tsjé nthi'a detsingathe xan xru'i o nganggi jinda. ¹⁶Ja'an bikian xan ngain chujni chrji'o, aro chro'a nchexingame'e nā xan.

¹⁷Jesús ndachro:

—¡Ja'a ra chujni dithikaon'a ko jian'a! ¿Xra kensa rugunda sari'i ngajin ra? ¿Xra kensa rugunda tsixinna ngajin ra? ¡Siku'na ra xan nthi'i!

¹⁸Kuthimejan Jesús binchesathele espíritu jian'a bechunda xan, ko espíritu mee bachrjexin ngain xan ko kuxruenbe'o xan.

¹⁹Kuthimejan ni bakao Jesús kunchie'en nā ngain je'e ko jimao banchiangi'i nā ko ndachro nā:

—¿Unda ja'an ná chro'a be'ngi ná espíritu jian'a yaa?

²⁰Jesús ndachro ngain nā:

—Ja'a ra unda chunthia'a ra jian. Ko ja'an ndua rundathjo ra, jā thi chunthia ra rukujixin inchin naa tsee di'in mostaza, nchao rundache ra jna ji'a: “Sathjixin nthi'i ko dari'i nuji'a”, ko jna rugithikaon jna. Ko xru'in thi tangi ruge'e ixin runche'le ra. ²¹Aro espíritu jian'a yaa nchao dengi ni je'o are nichjee ni Ndo Dio ko nchekjaaño ni.

Jesús ndachro inaa ixin je'e ndase'en

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²²Naa ncha'on are xrabinthe nā ngain nunthe Galilea, Jesús ndache chujni bakao:

—Chujni sajón nā, ja'an thi Xii juixin ngajni ngain chujni jian'a, ²³ko nasuexon nā nā aro ngain ncha'on ninxin ja'an ruxechon na.

Ko chujni bakao binthechiin nā are kui'in nā yaa.

Jesús kjuenga 'na thi xenga 'na ngain ni'ngo

²⁴Are Jesús kunixin chujni bakao biji nā ngain rajna Capernaum, xi bakjejo tumii ni'ngo kjui xa ngain Pedro ko banchiangi'i xa:

—¿Athjenga 'na ngain ni'ngo xi nthakua'an ra?

²⁵Pedro ndachro:

—Jaan.

Kuthimejan Pedro kjui ngaxi'in nchia ixin runichjee Jesús, aro Jesús bathe'e sa'o:

—Pedro, ndachjejin na ja'a, ¿kensen thjenga 'na tumi ngain xi thetu'an nunthe? ¿Axe'en xa o chujni je'a rajnee xa?

²⁶Pedro ndachro:

—Thi chujni je'a rajnee xa.

Jesús ndachro:

—Mexinxin chujnii xa rugunda'a tsjenga na 'na. ²⁷Aro ixin xru'in chujni sinthuñao ná, thji ngain jinda ko tjangi chia tsexin ni kuchee, ko kuchee santsjengi sa'o danthje'e ru'a ba ko sinchii naa tumi thjengaxin 'na ixin ja'a ko ja'an.

¿Kensen thi icha renthe?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

18 ¹Xra mee jinichja Jesús are kunchie'en ngain je'e chujni bakao ko banchiangi na:

—¿Kensen icha renthe ngain thi thetu'an Ndo Dio?

²Kuthimejan Jesús bayee naa xan xichjan ko kuiin xan ngayee na, ³ko ndachro:

—Ndua thi rundathjo ra, ja tsinthue'a ra thi jian'a nche'e ra ko rukjan'a ra inchin xan nchinnchinchjan, chro'a sixi'in ra ngain thi thetu'an Ndo Dio.

⁴Mexinxin kexe'o chujni tsain'a ñao inchin chjan ji'i mee thi icha renthe se'e nthi'a ngajni. ⁵Ko

chujni sayée naa xan nchinchjan inchin xan ji'i, ixin dithikaon na ja'an, kai tedaye'na na ja'an.

Tangi tsu'en chujni nchenche'e inaa chujni thi jian'a

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶Ja chrujan chujni ixin thi jian'a nche'e isithikaon'a inaa chujni nandaa jidithikaon na ja'an, icha jian thi chujni nche'e jian'a mee tsianito na ngain thusin naa xruchrin ko sankangi na ngain thi icha ni'nga ndachaon. ⁷Atho jian'a tsji'i chujni nunthe ji'i ixin kain ncha'on se'e thi nchenche'e na thi jian'a, ko rugunda se'e ji'i. ¿Aro icha tangi tsu'en thi chujni sinchegita'a ko sincheye'e inaa chujni sinche'e jian'a!

⁸Mexinxin ja naa raa o ruthea jidunda'a rinchexin thi jian'a, icha jian tunchrijin raa o ruthea ko tja kjin, ixin icha jian rukjan inaa chujni narua maski ko'a naa raa o naa ruthea, ke tsji kunixin yuixin raa o yuixin ruthea ngain xru'i danga'a. ⁹Ja thi dikon jmakon nthaxraxaon sinche'e thi jian'a, icha jian dantsjengi jmakon ko tja kjin, ixin icha jian rukjan inaa chujni narua maski ko'a naa jmakon, ke tsji kunixin kayuixin jmakon ngain xru'i danga'a.

Jesús kjuaago ixin thi kuleko digitjaan

(Lc. 15:3-7)

¹⁰Tsje'e ra jian ko ningakuen'a ra chujni nandaa jidithikaon na ja'an. Ixin ja'an rindathjo ra

ixin kain angeel na te ngajni, ko kainxin ncha'on te ngathexin kon Ndudana, ndo thjen ngajni. ¹¹Ixin ja'an, thi Xii juixin ngajni, jui'i ixin bikjengijna chujni udigitjaan.

¹²¿Kexreen dikunxin ra? Ja naa xii chunda xa naa renkia kuleko ko ndasitjaan naa ba, ¿kexreen sinche'e xa? ¿Atsinthue'a xa thi noo kan ko the naa ba ngaga'a jna, ko satsji xa sikjee xa kuleko bitjaan? ¹³Ko ja sithja xa ba, icha ruchee xa ixin kuleko bitjaan ke ixin thi noo kan ko the naa kuleko bitjan'a. ¹⁴Kai Ndudana thjen ngajni rinao'a ndo sitjaan naa chujni nandaa jithexi'in dithikaon na ja'an.

Kexreen sinchetjañe'e ni chujni dithikaon Jesús

(Lc. 17:3)

¹⁵Ja naa xan choo jian'a binche'e xan ngajin, thji ko tjao ra ja'o ra ko nchegikon xan thi jian'a binche'e xan ngajin ko ja kui'in xan, ja'a ubacha xan choo. ¹⁶Aro ja sithuexin'a xan tsjao xan, kjan ko thji'o naa o yoo chujni ixin tsi'in na ke'e rundache choo ra. ¹⁷Ko ja tsin'a xan kayui chujni mee, kjan ko dindache kain ni ni'ngo, ko ja kuin'a xan ni ni'ngo kai, tsjé'e ra xan xraa chujni dithikaon'a Ndo Dio o inchin naa chujni thjejo tumii Roma.

¹⁸Ja'an ndua rindathjo ra ixin kain thi rundachro ra ixin tsuen'a nthi'i ngata'a nunthe, kai Ndo Dio nthi'a ngajni

rundachruxin ndo ixin tsuen'a. Ko kain thi rundachro ra ixin tsu'en nthi'i ngata'a nunthe, kai Ndo Dio nthi'a ngajni rundachruxin ndo ixin tsu'en.

¹⁹Kai rindathjo ra, ja yoo ra tsjauthexin ra nthi'i ngata'a nunthe ixin ke'e sanchia ra ngain Ndudana, ndo thjen ngajni, jaan ruchjaa ra ndo. ²⁰Ixin thi te yoo o nii chujni tetjao na ixin ja'an, ja'an nthi'a ri'i ngayee na.

²¹Kuthimejan Pedro kunchie'en ngain Jesús ko ndachro:

—Nchana, ¿kie'en nthi'a rugunda sinthatjañaa xanchian thi jian'a nche'e xan ngajin? ¿A yaato nthi'a sinthatjañaa xan?

²²Jesús ndachro ngain Pedro:

—Ja'an rindathjo'a yaato nthi'a, Ja'an rindathjo nchetjañe'e xan noo renkia ko noo kan ko the nthi'a.

Thi yoo xii bintheke

²³Thi thetu'an Ndo Dio, mee inchin naa xi rey juinao ruxenge 'na kain thi beka kain xi nche'e xree. ²⁴Ko are kuexi'in banchia tumii, jui'au'e na naa thi nche'e xra jika tsjé no tumi. ²⁵Ko thi nche'e xra mee chunda'a ke'e tsjengaxin 'na, mexinxin xi rey kuetu'an runchekji na, je'e, chri'i, kain xe'en ko kain thi bechunda ixin ruxengaxin 'na thi je'e jika ngain xi rey. ²⁶Aro xi nche'e xra mee bethuxin ngain xi rey ko ndachro: “Nthatsa'an ñao chunna nchion ko tsjenga'a 'na kainxin thi rika'a.” ²⁷Ko xi rey kuiakunue'e thi nche'e xra ko binchetjañe'e

kain tumi beke'e ko kuanchrjanda sakjui. ²⁸Ko are je'e thi nche'e xra bahrje ko sakjui, betan inaa thi bancheka'o xra ko je'e mee tsje'a tumi beke'e. Ko tsengi'i thusin xi bancheka'o xra ko ndachro: “¡Thjengana 'na thi rikana!”

²⁹Kuthimejan thi bancheka'o xra bethuxin ko ndachro: “Nthatsa'an ñao chunna ko tsjenga'a 'na kain thi rika'a.” ³⁰Aro je'e chro'a, ko sabikao bakiaxi'in ngain ndu'a xiiso ko rukajanda'a rukjengaja 'na thi jika. ³¹Ko are kunu'e kain ni bancheka'o xra, anto binthechiin na ko kjui na bindachro na kain ji'i ngain xi rey. ³²Kuthimejan xi rey rua'an xa juajna ixin rukunchie'en ngain xa, ko xi rey ndachro: “¡Ja'a naa xi nche'e xra anto jian'a! Ja'an binthatjaña'a kain thi barikana ixin binchetsena ña'o. ³³¿Aje'a ja'a kai rukiakunue'e xi ncheko'o xra ji'i, jaña'a inchin ja'an kuiakunua'a?” ³⁴Ko je'e xi rey anto guñao ko kuetu'an runchegatho na tangi rukjengaja 'na kain thi jika.

³⁵Ko are Jesús juexin ndachro kain yaa, kjan ndachro:

—Kai jaña'a sinche'e Ndudana, ndo thjen ngajni, ja sinchetjañe'a ra xan choo ra kunixin ansean ra.

Jesús tjaago ixin

thi dachrjende'e ni teka'o choo

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

19 ¹Are Jesús juexin ndachro kain yaa, je'e sakjuixin Galilea ko sakjui nunthe'e Judea thi jii tuenxin nda Jordán. ²Anto

tsjé chujni ruee Jesús, ko nthi'a je'e binchexrue'en tsjé chujni ni'i.

³Kuthimejan kanxion xi fariseo binthekunchie'en xa ngain Jesús ixin bikjexin xa a nchao'a rugathe'e Jesús ko banchiangi xa: —¿Anchao naa xii sachrjende'e chri'i xa ixin chrujan ibinchexruxin'a xa?

⁴Jesús ndachro ngain xa:

—¿Atsje'a ra Xruen Ndo Dio, thi jitaxin ixin are kainxin kuexi'in be'e je'e ndo binchechjian ndo xii ko nchrii? ⁵Kai jitaxin: “Mexinxin xii sachrjende'e xa ndudee xa ko janee xa ixin seka'o xa je'o chri'i xa, ko kayuixin na sinthe na inchin nakuaxinxon chujni.”

⁶Ko jaña'a ije'a yoo chujni na, jai kayui na kjan na nakuaxinxon chujni. Mexinxin thi ni Ndo Dio binchekjan nakua chujni, chujni chro'a santsjende'e choo ni te'i.

⁷Kuthimejan binthendachro je'e xa:

—¿Unda diketu'an Moisés ixin nchao sajón ni ngain nchra naa xroon setaxin ixin unda bahrjende'e choo ni, ko jaña'a nchao rundache ni nchra satsji nchra?

⁸Jesús ndachro:

—Moisés bajon juachaxin jaña'a ixin ja'a ra atho cha thinxin ra. Ixin are Ndo Dio binchechjian nchrii ko xii je'a jaña'a kuetu'an ndo. ⁹Ko ja'an rindathjo ra ixin jaan nchao sachrjende'e xa chri'i xa, ja bithja nchra tajijuaka'o nchra inaa xii. Aro ja je'a ixin ji'i, thi xii jitanchrjanda nchra

sinche'e nchra thi jian'a ixin tsjee nchra inaa xii ko xi seka'o nchra rukjan xi kuxe'e nchra.

¹⁰Kuthimejan chujni bakao Jesús ndachro na:

—Ja jaña tangixin thi seka'o choo nchrii ko xii, icha jian sinthekao'a choo na.

¹¹Jesús ndachro ngain na:

—Kaxin'a chujni nchao tsinxin na ji'i, je'o thi chujni Ndo Dio ndachro ixin nchao sinthe na je'o na. ¹²Jii tsjé xii eunuco (xii bakade'e na thi xixi xa o baguankao'a xa). Te xii are bakunkji'i xa baguankao'a xa thi xixi xa, te xa bakade'e na xa. Ko te xa rinao'a xa dинtheka'o xa nchrii ixin icha rinao xa sinche'e xa xra thetu'an Ndo Dio, ndo thjen ngajni. Ko thi jian thinxin ji'i, ncho nche'e thi thetu'an ndo.

**Jesús binchenaon xan
nchinnchinchjan**

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³Kuthimejan juiau'e na Jesús kanxion xan nchinnchinchjan ixin Jesús rukiin raa ngata'a jaa xan ko runichjee Ndo Dio ixin runchenaon xan, aro chujni bakao Jesús kuexi'in na binchesathe'e na kain chujni binthekia'o chjan mee. ¹⁴Aro Jesús ndachro ngain chujni bakao:

—Tanchrjanda ra xan nchinnchinchjan tsii xan ngajin, kayakuen'a ra xan, ixin chujni nche'e inchin xan nchinnchinchjan te'i, chujni mee sinthe na ngain thi thetu'an Ndo Dio.

¹⁵Ko Jesús juexin kuiin raa ngata'a kain xan nchinnchinchjan, je'e sakjuixin nthi'a.

**Naa xan xii anto tsjé tumi
bechunda xan**

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶Naa xan xii juui bitsje'e Jesús ko banchiangi xan:

—Suixin ke tjaago ko anto jian, ¿ke'e icha jian sintha'a ixin rukjan na inaa chujni narua ko xru'in ncha'on se'en na?

¹⁷Jesús ndachro ngain xan:

—¿Unda ndachro ixin ja'an jian na? Nakuaxinxon thi jian jii ko mee Ndo Dio. Aro ja rinao rukjan inaa chujni narua, dithikaon ko nche'e kain thi kuetu'an Ndo Dio.

¹⁸Xan xii ndachro xan:

—¿Kekaa thi thetu'an ndo?

Ko Jesús ndachro ngain xan:

—Duen'a chujni, darichriko'a nchrii je'a nchri'a, the'a, nichja'a thi binche'a inaa chujni, ¹⁹chunde'e juasaaya nudaa ko janaa, ko ruthjue'e kain chujni inchin thjue'e nthau'a.

²⁰Xan xii mee ndachro xan ngain Jesús:

—Kain yaa kuexian bintha'a are xra nchiin na, ¿ke'e xraditjaan sintha'a?

²¹Jesús ndachro ngain xan:

—Ja rinao rukjan naa chujni dithikaon kain thi thetu'an Ndo Dio, thji ko nchekji kainxin thi chunda ko tunchjeye'e tumia chujni nua, ko tsjé ruchunda nthi'a ngajni. Kuthimejan si'i ko sakji ná thi ja'an sakji.

²²Ko are xan xii kui'in xan yaa, anto bechiin xan ko sakjui xan, ixin anto tsjé bechunda xan.

²³Kuthimejan Jesús ndachro ngain chujni bakao:

—Ndua thi rindathjo ra ixin atho tangi ixin naa chujni anto tsjé chunda sixi'in ngain thi thetu'an Ndo Dio, thi thjen ngajni. ²⁴Icha tangi'a naa kucamello sathuxi'in ba thuechje'en naa nthachia ke chujni anto tsjé chunda sixi'in na ngain thi thetu'an Ndo Dio.

²⁵Are chujni bakao Jesús kui'in na jii, anto kuise'en na ko banchiangi'i choo na:

—¿Kensen nchao rukjan inaa chujni narua remee?

²⁶Jesús tabetsje'e na ko ndache na:

—Chujni chro'a sinche'e na kain thi tangi yaa, aro ixin Ndo Dio xru'in tangi jii.

²⁷Kuthimejan Pedro ndachro ngain Jesús:

—Ja'an ná kuinthua ná kain thi binthechunda ná, ko chrji ná ngajin. ¿Ke'e sacha ná ja'an ná?

²⁸Jesús ndachro ngain na:

—Ndua thi rindathjo ra, ixin ngain ncha'on are kainxin rukjan narua, are mee ja'an, thi Xii juixin ngajni sari'i ngain ntha xintaon deta'a ni chunda icha jié juachaxin, ko ja'a ra xro chrji ra ngajin kai sinthe ra ngain theyoo ntha xintaon ko sayé'e ra juachaxin sinche'e ra jié ngain chujnii thi theyoo xe'en Israel.

²⁹Ko kain chujni kuinthu'e

nchiandu'a, xan choo, nchri choo, ndudee, janee, o chri'i, o xe'en, o jngi'i ixin tenche'e na xrana, chujni mee sayée na naa renkia icha tsjé ke thi ubechunda na ko kai rukjan na inaa chujni narua ko xru'in ncha'on tsjexin. ³⁰Aro tsjé chujni xraxaon na ixin jai anto renthe na, are mee, xru'in tsurenthe na, ko ni xraxaon ixin jai renthe'a na, are mee je'e na icha tsurenthe na.

Jesús tjaago ixin ni nche'e xra

20 ¹'Thi thetu'an Ndo Dio nthi'a ngajni, mee inchin naa xii bechunda jié jngi'i, ko xii mee bachrje xa nduuyo bikjee xa ni nche'e xra ixin sinche'e na xra ngain ntha uva jii ngain jngi'i xa. ²Ko xii mee ndachro xa ngain ni nche'e xra bithja xa ixin tsjenge'e xa 'na thi jikininxin dacha naa chujni nguii ncha'on ko je'e na bithuexin na. Mexinxin je'e xa rua'an xa na ngain jngi'i xa binche'e na xra. ³Kuthimejan je'e xa bachrje xa inaa inchin las nueve ko bithja xa ikanxin chujni ngain ndaasin ko xru'in xra tenche'e na. ⁴Je'e xa ndachro xa ngain na: “Kai ja'a ra thji ra dinche'e ra xrana ngain jngi'na thi jii ntha uva, ko tsjenga'a ra 'na inchin jikininxin.” Ko chujni mee binthekji na. ⁵Kuthimejan bachrje xa inchin ngusine ncha'on ko kai inchin las tres ko xraje'o binche'e xa. ⁶Ko kai bachrje xa inchin las cinco ngain

ndaasin ko bithja xa ikanxion chujni xru'in xra tenche'e na, ko je'e xa ndachro xa ngain na: "¿Unda nthi'i tate ra nguixin ncha'on ko xru'in xra tenche'e ra?" ⁷Je'e na binthendachro na: "Ixin xru'in chujni chjana ná xra." Kuthimejan je'e xa ndachro xa ngain na: "Kai ja'a ra thji ra dinche'e ra xrana ngain jngi'na ko tsjenga'a ra 'na inchin jikininxin." ⁸Ko are undakunthie je'e xa ndachro xa ngain thi jinda ni nche'e xra: "Daye'e kain ni nche'e xra ko thjenge'e na 'na ko thexinxin ngain chujni bixi'in icha tsukjin, ko thja'a ngain ni bixi'in icha sa'o." ⁹Kuthimejan kunchie'en chujni kuexi'in binche'e xra inchin las cinco ko nanaa na xenge'e na 'na thi jikininxin dacha na nguii naa ncha'on. ¹⁰Kuthimejan are xenge'e 'na chujni kuexi'in binche'e xra icha dakao, je'e na xraxaon na ixin ruxenge'e na 'na icha tsjé, aro kai xenge'e na 'na thi jikininxin dacha na nguii naa ncha'on. ¹¹Ko are xenge'e 'na chujni binche'e xra icha dakao, je'e na kuexi'in na ndachro na ixin jian'a binche'e xi najni. ¹²Ko ndachro na ngain xi najni: "Kain chujni te'i binche'e na xra nakua hora ko kjuenge'e na 'na xraje'o inchin ja'an ná ke bintha'a ná xra nguii ncha'on ngande'e sua." ¹³Aro je'e xi najni mee ndachro xa: "Ja'an xru'in thi jian'a rintha'a ngajin. ¿Akjuao'a ná ixin tsjenga'a 'na thi jikininxin

dacha nguii naa ncha'on? ¹⁴Tse tumia ko sathji, ixin ja'an rina'o tsjengaa 'na chujni te'i xraje'o inchin ja'a. ¹⁵Ja'an nchao sintha'a thi ja'an rina'o kunixin tumina. ¿Unda tunchjua'a ixin ja'an jian na ngain icha chujni?" ¹⁶Ji'i ruchro ixin chujni jai tunu'e ixin anto renthe, ni te'i kuthejan itsurenthe'a na, ko chujni tunue'a renthe jai, kuthejan ni te'i icha tsurenthe na.

Jesús kjan ndachro inaa ixin ndase'en

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷Are Jesús usajithji Jerusalén, je'e bantsjenda chujni bakao ko ndachro ngain na:

¹⁸—Ja'a ra redikon ra ixin satethji ná Jerusalén. Ko nthi'a ja'an, thi Xii juixin ngajni, sajón na na ngain xi daana thetu'en icha xi daana ko ngain xi tjaago ley, ko ni te'i rundachro na ixin nasuexon na na. ¹⁹Ko sajón na na ngain chujni je'a judfo ixin tsjanua na na, sintja na na ko tsenganito na na ngain nthá cruz, aro ngain ncha'on ninxin ja'an ruxechon na.

Thi banchia janee Jacobo ko Juan

(Mr. 10:35-45)

²⁰Kuthimejan kunchie'en ngaka Jesús janee Jacobo ko Juan, ko kayui ni te'i xe'en Zebedeo. Ko are kunchie'en na naniita bethuxin ngain Jesús ixin

banchia jan naa juatutse'en ñao.

²¹ Jesús banchiangi ko ndachro:

—¿Ke'e rinao?

Naniita ndachro:

—Are Suixin tsetu'an kainxin thi jii, jngujngujin xan'na se'e xan no rajianxin Suixin ko inaa xan no rajngo.

²² Aro Jesús ndachro:

—Ja'a ra nua'a ra ke'e tedanchia ra. ¿Anchao tsu'an ra thi anto tangi tsunna ja'an, ko anchao ndase'en ra inchin ndase'en na ja'an?

Je'e na binthendachro na:

—Jaan, nchao.

²³ Jesús ndachro ngain na:

—Jaan ndua, ja'a ra tangi tsu'an ra ko se'en ra inchin ja'an se'en na, aro thi sinthe ra no rajianxin na ko rajngo na, je'a ja'an thi dajon juachaxin mee, Ndudana, ndo nu'e kensen sinthe nthi'a.

²⁴ Ko are thi ithe chujni bakao Jesús kui'in na yaa, guñao na ngain Jacobo ko Juan. ²⁵ Aro Jesús bayee na, ko ndachro ngain na:

—Ja'a ra nu'a ra ixin kain xii thetu'an ngain nunthe, thetu'an xa inchin je'e xa rinao xa, ko kain xii jichunda icha juachaxin thetu'an xa ngain kain chujni.

²⁶ Aro ngajin ra je'a jañaa tsu'en, thi rinao icha tsetu'an ngay'a ra, mee rugunda icha tsjengijna chujni. ²⁷ Ko kexe'o ra xro rinao ra icha tsetu'an ra, rugunda icha sinche'e xra ngay'a ra. ²⁸ Jañaa inchin ja'an, thi Xii juixin ngajni, jui'a ixin chujni tsjengijna na ja'an, ja'an jui'i ixin bikjengijna

chujni ko ruxrajon na se'en na ixin je'e na.

**Jesús binchexrue'en yoo
xii thi bagikon'a**

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Are Jesús kunixin chujni bakao bachrxexin na rajna Jericó, anto tsjé chujni ruee. ³⁰ Ko ngande'e nthi'a tate yoo thi xii dikon'a, ko are bintheki'in ixin Jesús jidatho nthi'a, je'e xa binthekuyao xa seen:

—iSuixin, thi bachreninxin chujnii David, thiakunuana ni ra!

³¹ Ko kain chujni tethji nthi'a binchesathe'e kayui thi xii ixin ruginthetenkua xa, aro kayui xa icha kuyao xa ko ndachro xa:

—iSuixin, thi bachreninxin chujnii David, thiakunuana ni ra!

³² Kuthimejan Jesús tabingathjen ko bayee kayui thi xii dikon'a ko ndachro:

—¿Ke'e rinao ra sintha'a ja'an ngajin ra?

³³ Kayui thi xii dikon'a binthendachro:

—Ja'an ná rina'o ná sikon ná.

³⁴ Kuthimejan Jesús kuiakunue'e kayui xa ko kathe'e jmakon xa. Ko are juexin kathe jmakon kayui thi dikon'a unchao binthegikon xa, ko kayui xa ruee xa Jesús.

Jesús biga'a rajna Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40;
Jn. 12:12-19)

21 ¹ Are biji na ngain rajna Betfagé, jii chiaon rajna Jerusalén ko ngaka jna di'in Ntha Olivo, Jesús rua'an yoo

chujni bakao, ²ko ndachro ngain na:

—Thji ra ngain rajnanchjan jimee ko nthi'a sinchii ra naa kulucho kuna'a kunixin naa kuluchuchjan, ko tunxindange'e ra ba ko siku'na ra kayui ba nthi'i. ³Ko ja chrujan rundathjo ra na, ja'a ra ndache ra na: “Nchana ná rugunde'e ba aro tuin sikaan ná ba inaa.”

⁴Ko ji'i bikuenxin thi dindachro thi bagayee juajnee Ndo Dio are ndachro:

⁵Ndache ra chujni Jerusalén: “Tsjexin, nthimee juii xi rey thetu'an ngajin, ko je'e juii inchin naa chujni tain'a ñao ko jita'a naa kulucho, naa kuluchuchjan kuxii, xe'en naa kulucho utama.”

⁶Kuthimejan kayui chujni mee sakjui na ko binche'e na inchin kuetu'an Jesús. ⁷Ko juia'o na kulucho kuna'a kunixin kuluchuchjan, ko manta tetsaa na kjuaji'in na kuluchuchjan ko Jesús beta'a ba. ⁸Ko anto tsjé chujni be'e ko kuingo na ngaa nthi'á manta tetsaa na ko ikanxion na kunchrijin na chaan ntha ko kuingo na ngaa nthi'á. ⁹Ko kain chujni tetaon nthi'á ko kain chujni teruee kuexi'in na kuyao na:

—¡Thjengijna ni ra jai, ja'a thi bachreninxin chujnii David! ¡Ndo Dio binthanchaon ko jui'i kunixin juachaxiin ndo! ¡Nthasaya'a ra Suixin Ndo Dio, ndo thjen ngajni!

¹⁰Are Jesús bixi'in rajna Jerusalén, kainxin chujni te nthi'a anto chee na ko kuise'en na ko baganchiangi'i choo na ko ndachro na:

—¿Kensen ji'i?

¹¹Ko te chujni bandachro na:

—Ji'i Jesús thi dayee juajnee Ndo Dio, thi juixin rajna Nazaret nunthe'e Galilea.

Jesús bantsjexin ngain ni'ngo chujni bake'na ko banchekji

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48;

Jn. 2:13-22)

¹²Kuthimejan Jesús bixi'in ngain ningue Ndo Dio, ko bengi kain chujni tethe'na ko tenchekji nthi'a. Ko kunkjamangi kain nthanchau'en chujni tedasingixin tumi ko kai kunkjamangi ntha xintauen kain ni tenchekji kunthuanajni. ¹³Ko ndachro ngain na:

—Ngain Xruen Ndo Dio jitaxin: “Nchiania si'in nchia, nchia tjaxin ni Ndo Dio”, aro ja'a ra ndadinchekjan ra nchia, naa nchia xrathe ni che'e.

¹⁴Ko nthi'a ngain ni'ngo kunchie'en ngain Jesús ni kajin ko ni chro'a bakji ko je'e binchexrue'en na. ¹⁵Aro xi daana baketu'an ngain icha xi daana ko xi tjaago ley are binthegikon xa kain thi binche'e Jesús ko bintheki'in xa kexreen kain xan nchinnchinchjan ngaxi'in ni'ngo ndachro xan seen: “¡Nthasaya'a ra Suixin thi bachrjeninxin chujnii David!” Ko are bintheki'in

xa ji'i, bintheguñao xa ¹⁶ko
binthendachro xa ngain Jesús:
—¿A thi'in thi tendachro chjan
te'i?

Ko Jesús ndachro ngain xa:

—Jaan, rithian. Aro ja'a ra,
¿axra tsje'a ra thi jitaxin ngain
Xruen Ndo Dio?, thi ndachro:

Ixin ru'a xan
nchinnchinchjan ko ru'a
xan tetai

Suixin binchechjie'en
xan jian thee xan ixin
rutsjethaxin xan.

¹⁷Kuthimejan Jesús bachrxjin
rajna Jerusalén ko sakjui rajna
Betania ko nthi'a bithue'e thie
mee.

**Thi ku'en ntha higo xru'in
thuchjuin dajon**

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸Nduexin dakao are Jesús kjan
ngain rajna Jerusalén inaa, je'e
be'en jintha. ¹⁹Ko ngande'e nthi'a
Jesús bikon naa ntha higo ko
kunchie'en ngain ntha, aro xru'in
thuchjuin bithja ngain ntha ko
je'o ka jichunda ntha. Kuthimejan
Jesús ndachro ngain ntha:

—¿Ixru'in ncha'on rukjan
sinchechjian thuchjuin!

Ko are je'e juexin nichja
ndaxema ntha. ²⁰Are chujni
bakao Jesús bikon na thi ku'en ji'i,
kuisse'en na, ko banchiangi'i na:

—¿Kexreen anto daka ndaxema
ntha higo ji'i?

²¹Jesús ndachro ngain na:

—Atho ndua thi rundathjo ra,
ja chunthia ra jian ko ruxraxaon'a

ra ngathe ansean ra a tsu'en o
tsuen'a thi rundachro ra, je'o'a
sinche'e ra thi ja'an bintha'a
ngain ntha higo, kai ja'a ra nchao
rundache ra jna ji'a: “Sathjixin
yaa ko digaritsiangi ndachaon”,
ko jamee tsu'en. ²²Ko ja dithikaon
ra kain thi sanchie'e ra Ndo Dio
are nichje'e ra ndo, jaan, sayé'e ra.

Juachaxin chunda Jesús

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³Ko are biji Jesús ngain ni'ngo
icha renthe, ko are je'e jitjaago
ngain chujni, kanxion xi daana
ko ikanxion xi thetu'an ngain
rajna kunchie'en ngain je'e ko
bintheganchiangi xa ngain Jesús:

—¿Ke'e juachaxin nchexin
ja'a kain ji'i? ¿Kensen chjaa
juachaxin ji'i?

²⁴Jesús ndachro ngain xa:

—Ja'an kai sanchiangi'a ra
ko ja rundachjejin ni ra thi
ja'an sanchiangi'a ra, kai ja'an
rundathjo ra kexe'e juachaxin
nthaxin kain ji'i. ²⁵¿Kensen
rua'an Juan ixin banchegithe
chujni? ¿A Ndo Dio o chujni?

Kuthimejan kuexi'in xa
banchiangi'i choo xa ko ndachro
xa:

—Ja rundachro ná ixin Ndo
Dio thi rua'an Juan, xii ji'i
nchao rundathjo na xa: “¿Unda
bithikaon'a ra remee?” ²⁶Ko ja
rundachro ná ixin chujni rua'an
Juan, chujni tsuñao na ngajin
ná ixin kainxin chujni dithikaon
na ixin Juan thi bagayee juajnee
Ndo Dio.

²⁷Ko mexinxin binthendachruxin xa ngain Jesús:

—Nuna'a ná.

Kuthimejan Jesús ndachro ngain xa:

—Mexinxin kai ja'an rundathjo'a ra kexe'e juachaxin nthaxin kain ji'i.

**Thi kuetu'an nduda'a
ngain thi yoo xe'en ndo**

²⁸Jesús kai banchiangi'i xa:

—¿Ke'e xraxaon ra ixin thi tseki'an ra ji'i? Naa nduda'a bechunda ndo yoo xe'en ndo xan xii, ko ndache ndo xan sa'o: “Thji jai dinche'e xra ngain ntha uva.” ²⁹Ko je'e xan ndachro xan: “Rinao'a tsji.” Aro kuthimejan xraxaon xan ixin icha jian tsji xan sinche'e xan xra. ³⁰Kuthimejan kunchie'en ngain xan yuxin ko xraje'o kuetu'an ndo ngain xan, ko xan mee ndachro xan: “Jaan, tsji.” Aro je'e xan kjui'a xan.

³¹¿Kexe'e xan binche'e inchin binao ndudee xan?

Je'e xa binthendachro xa:

—Xan sa'o.

Kuthimejan Jesús ndachro ngain xa:

—Atho ndua thi rindathjo ra, ixin kain xi thjejo tumii Roma, ko kain nchri nchekji nthau'e ngain tsjé xii, ni mee ni icha sa'o sxi'in ngain thi thetu'an Ndo Dio ke ja'a ra. ³²Ixin Juan, thi banchegithe chujni, juui bindathjo ra kexreen irunche'a ra thi jian'a ko kexreen rugithikaon ra Ndo Dio ko ja'a ra bithikaon'a

ra. Aro xi thjejo tumii Roma ko nchri nchekji nthau'e ngain tsjé xii, ni mee bithikaon na thi ndachro Juan. Aro ja'a ra maski bikon ra bithikaon'a ra ko kuinthue'a ra thi jian'a nche'e ra.

**Thi binche'e ni
nche'e xra jian'a**

(*Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19*)

³³Thi'in ra inaa thi tsekin ko ja'in ndachro: Naa thi bechunda jié jngi kjuenga ntha uva ko nguixin ngande'e jngi kuejee. Ko binchechjian naa thi bageninxin na tho uva ko kai naa thjario'o anto nui thi bakani xi bagenda ntha uva.

'Kuthimejan xi jngi'i bajon xa jngi ngain kanxion thi nche'e xra ko ni nche'e xra rukjenge'e na 'na xi nthatuchjuin ko je'e xa sakjui xa kjín. ³⁴Ko are ukunchiaon ncha'on are urukaade na tho uva, thi jngi'i rua'an ni nche'e xree ngain ni bithue'e ntha uva ixin ruchjee na tho jikininxin rugayee. ³⁵Aro ni bithue'e ntha uva, tse na ni nche'e xra rua'an xi najni; ko naa kuaxin na ntha, ko inaa naguexon na ko inaa kuaxin na xro. ³⁶Xi najni kjan rua'an xa icha ni nche'e xree xa, ixin biganchia na thuchjuin jikininxin sayée xi najni. Aro ni bithue'e ntha uva, kjuaya na inaa, ko binche'e na xraje'o inchin ngain thi ni kjui sa'o.

³⁷Kuthimejan icha jian rua'an xa xe'en xa xan xii, ixin xraxaon

xa: “Xan'na, jaan, sithikaon nā xan.” ³⁸Ko ni bithue'e ntha uva bikon nā biji xe'en xi najni, je'e nā ndache choo nā: “Ji'i thi sithue'e nguii nunthe ji'i. Nasuexon nā xan ko ja'an ná sithuaa ná nguixin jngi.” ³⁹Ko tse nā xan ko bantsjegaxin nā xan ngain ntha uva, ko naguexon nā xan.

⁴⁰Kuthimejan Jesús banchiangi ko ndachro:

—Are tsii thi jngi'i, ¿ke'e sinche'e ngain ni bithu'e ntha uva?

⁴¹Je'e xa binthendachro xa:

—Xi najni nasuexon xa kain ni nche'e xra jian'a te'i, ko sajón xa ntha uva ngain jee chujni, ni sajón thuchjuin ngain xi najni ngain ncha'on jikininxin.

⁴²Kuthimejan Jesús ndachro:

—¿Axru'in ncha'on tsje'e ra Xruen Ndo Dio?, thi ndachro:

Thi xro banchegunda'a xi thethe nchia,
xro mee xro icha suji ke'e nchia.

Ko Nchaa ná binche'e ji'i,
ko ji'i anto chrjuin ixin ja'an ná.

⁴³Mexinxin ja'an ndathjo ra ixin sachrja'a ra juachaxin sinthe ra ngain thi thetu'an Ndo Dio, ko sayée juachaxin chujni sajón thuchjuin jikininxin ngain thi thetu'an Ndo Dio.

⁴⁴Ko kexe'o thi setsinga ngata'a xro, ndasaaña xro nthau'e. Ko ja chrujan thi setsingata'a xro ndarukjan jinche.

⁴⁵Ko are kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana ko kain xi fariseo bintheke'i'in xa kain thi ndachro Jesús, binthekeinxin xa ixin Jesús jinichja ixin je'e xa. ⁴⁶Ko bakjee xa kexreen rutsexin xa Jesús, aro baxraguen xa chujni ixin kain nā bagithikaon nā ixin Jesús, naa thi bagayée juajnee Ndo Dio.

**Jesús nichja ixin naa
thi kiai kuthe'e nā**

22 ¹Jesús kuexi'in nichja inaa ngain nā ko ndachro:

²—Thi thetu'an Ndo Dio nthi'a ngajni, mee inchin naa kiai binchechjian naa xi rey ixin kuthe'e xe'en xan xii. ³Ko xi rey mee kuetu'en kain ni nchexree bindache xa kain chujni ruginthe ngain kiai ixin sine nā, aro kain chujni mee chro'a nā juui nā.

⁴Ko xi rey kjan rua'an icha ni nchexree, ko ndachro ngain nā:

“Ndache ra kain chujni ubitu'en tsii sine ixin unchao jii ndaxra. Ko ndache ra nā ixin ja'an uketu'an be'en kuxintha'na ko kain kuxiigo binthanthao ko kainxin unchao jii. Ndache ra nā tsii nā ngain kiai thi tsuthe'e xan'na.” ⁵Aro kain chujni ubitu'en rukii chro'a nā juui. Ko naa nā sakjui ngataon jngi'i ko inaa ngain thi the'na ko nchekji.

⁶Ko ikanxion nā tse nā ko bintja nā ni nchexree xi rey ko naguexon nā. ⁷Ko xi rey mee, anto guñaõ xa, ko rua'an kain xi soldadue ixin nabiguexon xa kain chujni

kjuaaya ko kai kjuaaga xa rajnee na. ⁸Kuthimejan ndachro xi rey ngain ni nchexree xa: “Ujii kiai, aro kain chujni kuetuan rukii rujine tekinoxin'a na rukii na. ⁹Jai thji ra ngain kain thi dathujinxin choo nthi'á ko ndache ra kain chujni setan ra tsii na sine na.” ¹⁰Kain ni nchexree xi rey bachrje na ngain kain nthi'á, ko batse na kain chujni betan na, ni jian ko ni jian'a; ko jamee kaon nchia thi be'e kiee ni kuthe'e.

¹¹'Ko are xi rey bixi'in xa ixin bitsje'e kain chujni bitu'en rukii rujine, je'e xa bikon xa naa xii digituxin'a inchin naa chujni thji ngain naa kiai thi thuthe'e na. ¹²Ko xi rey ndachro ngain xii mee: “Ja'a, ¿kexreen bixinxin nthi'i ko digituxian'a inchin dithuxi'in naa thi thji ngain naa kiai thi thuthe'e na?” Aro thi xii xru'in ndachro. ¹³Kuthimejan xi rey ndachro ngain ni tedayaa laato: “Thia ra raa ko ruthee xii ji'i ko diganka ra xa nduja ngain thi naxin xe'e thi rutsjanga xa ko sinetaon neno xa.” ¹⁴Ixin tsjé chujni bayaa aro kainxin'a na sinthe na ngajin.

Thi ruxenga 'na ngain César
(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵Kuthimejan xi fariseo sabinthekji xa, ko binthekjauthexin choo xa kexreen sinche'e xa ixin sinchenichja xa Jesús naa thi rukjangixin xa Jesús. ¹⁶Mexinxin rua'an xa kanxion chujnii xa kunixin kanxion chujnii Herodes ixin bindachro na ngain Jesús:

—Suixin ke tjaago, ja'an ná nuna ná ixin suixin ndachro thi ndua, ko suixin ndua nchekue'en chujni nthiee Ndo Dio, ko ndusan'a thi nichja chujni ixin thi tjaago, ko thjago'a je'o ixin sithuaxin jian ngain chujni.

¹⁷Ndachjejin ni ra: ¿Anchao tsjenga ná 'na ngain César o na'i?

¹⁸Aro Jesús ukunu'e thi jian'a texraxaon xa ixin je'e, ko je'e ndachro ngain xa:

—¡Ja'a ra xro nche'a ra thi ndachro ra! ¿Unda thjexin ra runichja naa thi ndua'a ixin tsjanginaxin ni ra? ¹⁹Tjagu'na ra naa tumi thjengaxin ra 'na ngain César.

Ko je'e na kjuague na Jesús naa tumi di'in denario, thi baxengaxin 'na. ²⁰Are bikon Jesús tumi mee banchiangi ngain na ko ndachro:

—¿Kensen ngakon jinganito ji'i, ko kexreen chro thi jitaxin?

²¹Je'e xa binthendachro xa:
—Ngakon César.

Kuthimejan Jesús ndachro ngain xa:

—Chje'e ra César thi jikininxin, ko chje'e ra Ndo Dio thi jikininxin sayée ndo.

²²Are bintheki'in xa ji'i, je'e xa binthekise'en xa ko ndakuinthu'e xa Jesús ko sabinthekji xa.

**Kanxion chujni banchiangi ke'e
ruchro thi ruxechon ni**
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³Ngain ncha'on mee kanxion xi saduceo bitsje'e xa Jesús. Xi saduceo bagithikaon xa ixin

chujni ndade'en iruxechon'a n̄;
mexinxin banchiangi xa ngain
Jesús ko ndachro xa:

²⁴—Suixin ke tjaago, ley bayée
Moisés jitaxin ixin jā naa xii
jika'o chri'i ko ndase'en ko xru'in
chjan tsinthu'e ngain chri'i,
rugunda ixin naa xan choo xi
ndabe'en seka'o nchri ga'an ko
ruchunda n̄ chjan ko chjan suan
xraa jā rukji xe'en thi ndabe'en.

²⁵Nthi'i ngaye'na ná binthe
yaato xan xii, kain xan choo
xan. Xan sa'o beka'o xan chri'i
xan aro ndabe'en xan, ko xru'in
chjan kuinthu'e xan, mexinxin
nchri ga'an beka'o nchra xan
choo xan ndabe'en. ²⁶Ko xraje'o
ku'en xan yuxin, xan ninxin
ko jaña ku'en kain xan ko biji
ngain xan yatuxin. ²⁷Kuthimejan
je'e nchra kai ndabe'en nchra.

²⁸Mexinxin ndachjejin ni ra, are
ruxechon kain ni yaa, ¿kexe'e thi
yaato xan xii ndabe'en, nduaxin
xixi'i nchrii mee ixin kain xan
binthe'ka'o xan nchrii mee?

²⁹Jesús ndachro:

—Ja'a ra nua'a ra thi tenichja
ra ixin nua'a ra thi jitaxin ngain
Xruen Ndo Dio ko chunxin'a ra
juachaxin chunda ndo. ³⁰Ixin are
ruxechon kain chujni undabe'en,
are mee ixru'in chujni seka'o
choo ko ixru'in chujni sajón
xe'en ixin tsuthe'e xan ixin
kain n̄ sinthe n̄ inchin angeel
Ndo Dio nthi'ā ngajni. ³¹Aro
thi danchiangi'na ni ra ixin
thi chujni ruxechon, ¿atsje'a ra
Xruen Ndo Dio thi jindathjo ra?,

are ndachro: ³²“Ja'an thi Ndo
Diue Abraham, Isaac ko Jacob.”
Ndo Dio, je'a Diue ni ndadige'en,
Ndo Dio, Diue chujni techon.

³³Are kain chujni te nthi'ā
kui'in n̄ thi bakjaago Jesús,
anto kuise'en n̄.

Thi icha renthe kuetu'an Ndo Dio

(Mr. 12:28-34)

³⁴Are xi fariseo kunu'e xa ixin
Jesús binchetenkua xi saduceo,
xi fariseo xrathe xa ngain Jesús.
³⁵Ko naa xi fariseo, naa xi tjaago
ley kjuexin xa ixin runchenichja
xa Jesús chrujan thi ndua'a;
mexinxin banchiangi xa ngain
Jesús ko ndachro xa:

³⁶—Suixin ke tjaago, ¿kexe'e
thi icha renthe thetu'an ley?

³⁷Jesús ndachro:

—“Thjue'e Ndo Dio ngain
ansean, ngain almaa ko ngain
juaxraxauan.” ³⁸Ji'i thi icha
renthe, ko thi sa'o thetu'an Ndo
Dio sinche'e ni. ³⁹Ko thi yuxin
thetu'an ndo xraa yaikua thi
sa'o, ixin ndachro: “Thjue'e kain
chujni inchin thjue'e nthau'a.”
⁴⁰Ko kayui thi thetu'an ndo ji'i
thi icha renthe ngain ley bayée
Moisés, ko thi ndachro kain ni
bagayee juajnee Ndo Dio.

Thinoo bachrjeninxin Jesucristo

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹Ko are xratate xi fariseo
nthi'ā Jesús banchiangi ngain xa,
⁴²ko ndachro:

—¿Ke'le xraxaon ra ixin Cristo?
¿Kensen bachrjeninxin je'e?

Je'e xa binthendachro xa:

—Bachrjeninxin David.

⁴³Kuthimejan ndachro Jesús:

—¿Unda Espiritu Santo
banchenichja David, ko
banchegi'in Nchana? Ixin David
dindachro:

⁴⁴Nchana, ndachro ngain

Nchana thi Mesías:

“Dari'i ngain rajianxin na,
sakeja chringi'i ruthea kain
ni ningaku'an.”

⁴⁵Mexinxin, ¿ja David ndache
Cristo, “Nchana”, kexreen
rundachro ra ixin xe'en?

⁴⁶Ko ixru'in xi bagathe'e,
ko ncha'on ma'o ixru'in xi
baganchiangi ngain Jesús.

**Jesús nichja thi jian'a nche'e xi
fariseo ko xi tjaago ley**

(Mr. 12:38-40;

Lc. 11:37-54; 20:45-47)

23 ¹Kuthimejan Jesús
ndachro ngain kain
chujni te nthi'a ko ngain chujni
bakao:

²—Kain xi tjaago ley ko kain
xi fariseo tunu'e xa ixin je'o xa
chunda xa juachaxin tjaago xa
ley Moisés. ³Mexinxin ja'a ra
dithikaon ra ko nche'e ra kain
thi rundathjo ra xa aro nche'a
ra inchin je'e xa, ixin je'e xa jee
ndachro xa ko jee nche'e xa.

⁴Ko tsjé thi tangi thetu'en xa
chujni sinche'e na, aro je'e xa
nche'a xa thi thetu'an xa. ⁵Je'e
xa je'o nche'e xa kain yaa ixin

chujni sikon xa. Ko thianito
nthathjen xa naa rua jingaa rio'o
xroon jitaxin nchion juajnee Ndo
Dio, ko icha nchexon xa tjaago
xa thi jinde'e lunt hue xa. ⁶Ko
anto nchexruxi'in xa tadinthe
xa ngain ntha xintaon icha
renthe ngain naa kiai, ko kai
anto nchexruxi'in xa dinthe xa
ngain ntha xintaon icha renthe
ngain ni'ngo. ⁷Ko are ridinthe
xa ngain nthi'a nchexruxi'in xa
ixin chujni sajón na juajna ngain
xa ko rundache na xa “Suixin ke
tjaago”.

⁸'Aro ja'a ra dithuaxin'a ra ixin
chujni sinthagi'in ra na “suixin
thi tjaago”, ixin ja'a ra choo ra
ko chunda ra nakuaxinxon thi
tjagu'a ra, ko mee Cristo. ⁹Ko
nthi'i ngata'a nunthe xru'in
chujni nchegi'in ra ndudaa ra,
ixin nakuaxinxon Ndudaa ra
chunda ra ko thjen ndo nthi'a
ngajni. ¹⁰Ko dithuaxin'a ra ixin
chujni rundathjo ra na ixin
ja'a ra thi tjaago ra ixin ja'a ra
chunda ra nakua thi tjaago, ko
mee Cristo. ¹¹Thi icha sinche'e
xra ngaya'a ra, mee thi icha
renthe se'e ngajin ra. ¹²Ixin
chujni jai tunu'e anto renthe,
chujni mee tsurenthe'a na ko
chujni jai tunu'e ixin renthe'a,
chujni mee tsurenthe na.

¹³¿Atho tangi siku'an ra ja'a
ra xro tjaago ra ley ko ja'a ra xro
fariseo ra, xro kunxon tjaago
ra ixin jian ra aro ndua'a! Ixin
ja'a ra tekayakue'en ra chujni
ixin chro'a sixi'in na ngain thi

thetu'an Ndo Dio. Ko kaxon ja'a ra chro'a dixi'in ra ko tajanda'a ra dixi'in chujni rinao sixi'in.

¹⁴ꞑAtho tangi tsu'an ra, ja'a ra xro tjaago ra ley ko ja'a ra xro fariseo ra, xro kunxon tjaago ra ixin jian ra aro ndua'a! Ixin ja'a ra dantsje'e ra nchri ga'an nchiandu'a nchra, ko chijninxion nche'e ra ixin anto see nichje'e ra Ndo Dio; mexinxin ja'a ra icha suji jie sua'an ra.

¹⁵ꞑAtho tangi tsu'an ra ja'a ra xro tjaago ra ley ko ja'a ra xro fariseo ra, xro kunxon tjaago ra ixin jian ra aro ndua'a! Ixin ja'a ra thingaria ra ngata'a nunthe ko ngataon ndachaon ixin thjee ra chujni sithikaon xraje'o inchin ja'a ra ko are udinchii ra na, ndanchekjan ra na chujni icha jian'a ke ja'a ra ko dikininxin tsji na yoo nthi'a ngathe xru'i thi xru'in ncha'on danga.

¹⁶ꞑAtho tangi tsu'an ra ja'a ra!, xro tenchekue'en ra chujni ixin sithikaon na Ndo Dio, aro ja'a ra dithikaon'a ra ndo. Ko ndachro ra: “Ja ndachro ra ixin chrujan sinche'e ra ko nchekininxin ra ni'ngo, mee xru'in renthe, aro ja chrujan ndachro ra sinche'e ra ko nchekininxin ra oro jixi'in ni'ngo, rugunda sinche'e ra thi ndachro ra.” ¹⁷ꞑJa'a ra xro xraxaon'a ra thi nche'e ra ko kajin ra! ꞑKexe'e thi icha renthe a oro o ni'ngo thi nchennaon oro? ¹⁸Ko kai ndachro ra: “Ja ndachro ra chrujan sinche'e ra ko nchekininxin ra altar, mee

xru'in renthe, aro ja chrujan ndachro ra sinche'e ra ko nchekininxin ra thi jita'a altar, rugunda sinche'e ra thi ndachro ra.” ¹⁹ꞑJa'a ra xro anto cha thinxin ra ko kajin ra! ꞑKexe'e thi icha renthe a thi jii ngata'a altar o altar thi nchennaon thi jita'a? ²⁰Mexinxin are chujni ndachro ixin chrujan sinche'e ko nchekininxin altar, jinchekininxin altar ko kain thi jita'a. ²¹Ko are chujni ndachro chrujan sinche'e ko nchekininxin ni'ngo, jinchekininxin ni'ngo ko kain thi jii ngain ni'ngo. ²²Kai are chujni ndachro ixin chrujan sinche'e ko nchekininxin ngajni, jinchekininxin Ndo Dio ko nthaxintauen ndo.

²³ꞑAtho tangi tsu'an ra ja'a ra xro tjaago ra ley ko ja'a ra xro fariseo ra, xro kunxon tjaago ra ixin jian ra aro ndua'a! Ixin ja'a ra dajon ra ngain Ndo Dio thi thexin dantsenda ra ngain kaxranchuni, ka anís, comino. Aro nche'a ra thi icha renthe thetu'an ley, inchin thi sinche'e ra jian, thi tsiakunue'e ra chujni ko thi ruchunthia ra ngain Ndo Dio. Ji'i thi rugunda sinche'e ra ko thinthue'a ra thi thexin dajon ra ngain Ndo Dio. ²⁴ꞑJa'a ra xro thetu'an ra aro xru'in nu'a ra! ꞑJa'a ra nchekangi'i ra jinda ixin singa'a ra kuxisenchjan, aro nchujio naa kucamello dinga ra!

²⁵ꞑAtho tangi tsu'an ra ja'a ra xro tjaago ra ley ko ja'a ra xro fariseo ra, xro kunxon tjaago ra

ixin jian ra aro ndua'a! Ja'a ra xro ncherua ra ngamao thi dixin ra ko thi nthexin ra, aro ngain ansean ra jii thi thiaku'en ra thema ra ko nche'e ra thi jian'a. ²⁶Ja'a ra xro fariseo ra te ra xraa chujni kajin. Sa'o ncherua ra ansean ra ko jamee kai tsurua ngama ra, inchin nche'e ra ngain thi dixin ra ko thi nthexin ra.

²⁷¡Atho tangi tsu'an ra ja'a ra xro tjaago ra ley ko ja'a ra xro fariseo ra, xro kunxon tjaago ra ixin jian ra aro ndua'a! Ixin ja'a ra te ra inchin chinthi thi xrabaa chujni ko dikenta'a nā xro anto chrjuin te ixin dikengaxin nā ngama, aro ngaxinxin jikaon kunixin lurue chujni ko kain thi thjua'a. ²⁸Jamee te ra ja'a ra kai, ixin tjaago ra ixin jian chujni ra, aro ngaxi'in ansean ra jikaon ixin thi kunxon jian ra aro ndua'a ko kain thi jian'a xraxaon ra.

²⁹¡Atho tangi tsu'an ra ja'a ra xro tjaago ra ley ko ja'a ra xro fariseo ra, xro kunxon tjaago ra ixin jian ra aro ndua'a! Ixin ja'a ra nchechjian ra chinthi'i ni bagayee juajnee Ndo Dio ko nchetsujin ra chinthi'i chujni kujin jian. ³⁰Ko ndachro ra: “Jā ja'an ná ruginthe ná ngain ncha'on binthechon ni ndo dachri'na ná xrachrjen, ja'an ná rukjengijna'a ná nā are baguen nā ni bagayee juajnee Ndo Dio.” ³¹Ko ixin jaña tenichja ra, ja'o ra tendachro ra ixin ndua ja'a ra xan nthii ni baguexon ni bagayee juajnee Ndo Dio. ³²¡Anchee ja'a ra

nchekjexin ra thi kuexinxin binche'e ni ndo dachri'a ra xrachrjen!

³³¡Ja'a ra xraa kunchee ra, ko anto jian'a ra xraa je'e ba!, mexinxin ja'a ra chro'a tsinge'e ra thi xru'i danga'a. ³⁴Mexinxin ja'an rurua'an ni dayée juajnee Ndo Dio, ni anto nu'e ko ni jian sinthakua'an ra ixin Ndo Dio. Aro ja'a ra nasuexon ra nā ko tsenganito ra nā ngain ntha cruz ko ikanxion nā sintja ra nā ngaxi'in ni'ngo, ko rurue'e ra nā kain rajna thi je'e nā satsinga nā. ³⁵Mexinxin ja'a ra ko ni ndo dachri'a ra xrachrjen setsingata'a ra jnii kainxin chujni jian, thi jni binthji ngain nunthe, kuexinxin ngain Abel thi kujui xii jian ngain Ndo Dio ko bikjexinxin ngain Zacarías, xe'en Berequías thi naguexon ni ndo dachri'a ra xrachrjen ngayee ni'ngo ko altar. ³⁶Atho ndua thi ja'an rundathjo ra, ixin kain ji'i setsingata'a chujni judío te jai.

Jesús tsjangaxin Jerusalén

(Lc. 13:34-35)

³⁷Kuthimejan ndachro Jesús: —¡Ni Jerusalén, ni Jerusalén, ja'a ra thi naduexon ra ni dayée juajnee Ndo Dio ko naduexon ra kunixin xro chujni thia'o juajnee ndo ngajin ra! ¡Anto tsjé nthi'a ja'an bina'o rugatse ra inchin kuchia datse xe'en ba ngangii nene'e ba, aro ja'a ra binao'a ra! ³⁸Tsjexin ra, nchiandui ra ndasithu'e nchia je'o nchia,

³⁹ja'an rindathjo ra ke irukjan'a ra sikon ni ra, tsija ncha'on are rundachro ra: “Ndo Dio binthanchaon ndo ja'a, thi juui kunixin juachaxiin ndo.”

Jesús ndachro ixin ni'ngo icha renthe ruxanthe

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

24 ¹Jesús bachrxjin ni'ngo icha renthe ko are usajithji, chujni bakao kunchie'en nā ngain ko ndache nā ixin rutsje'e nguixin ni'ngo. ²Ko Jesús ndachro ngain nā: —¿A dikon ra kain yaa? Ndua thi rundathjo ra ixin xru'in xro sithu'e ngata'a inaa xro ixin kain ndaruxanthe.

Thi tsu'en sa'o kuthimejan ndatsjexin nunthe

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³Kuthimejan sabinthekji nā ngain jnanchjan di'in Ntha Olivo, ko are Jesús tabe'e nthi'a, chujni bakao tsjetsje'a nā kunchie'en nā ngain ko ndachro nā:

—Ndachjejin ni ra kensa tsu'en thi Suixin bendachro. ¿Ko ke'e ruxraago are Suixin rukjan si'i inaa ko are undatsjexin nunthe?

⁴Kuthimejan Jesús ndachro ngain nā:

—Tsje'e ra jian ixin xru'in chujni sinthaya'a ra. ⁵Ixin anto tsjé chujni tsii ko rundachro nā: “Ja'an thi Cristo na”, ko sincheye'e nā tsjé chujni. ⁶Ja'a ra tsi'in ra ixin jii guerra ko tsi'in ra runichja nā ixin jii

guerra ngain ikanxin rajna, aro xraon'a ra ixin jamee rugunda tsu'en, aro xra je'a ncha'on are ndatsjexin nunthe. ⁷Ixin naa nunthe tsetuka'o inaa nunthe, ko naa rajna tsetuka'o inaa rajna. Ko ngain tsjé nunthe se'e jintha, chin ko suji tsingi nunthe. ⁸Kain yaa tsu'en ko nandaa tsexinxin thi anto tangi tsu'en chujni.

⁹Kuthimejan chujni sajón ra nā ngain chujni ningaku'an ra ko sinthja ra nā ko nasuexon ra nā, ko chujni nguixin nunthe runingaku'an ra nā ixin dithikaon ni ra ja'an. ¹⁰Ngain ncha'on te'a tsjé nā iruchunthia'a na nā ja'an, ikanxion nā tsjangi'o choo nā ngain ni runingaku'en nā ko je'o nā runingaku'en choo nā. ¹¹Ko are mee tsununxin tsjé chujni rundachro ixin je'e nichja juajnee Ndo Dio aro ndua'a, ko sincheye'e nā tsjé chujni. ¹²Ko anto tsjé jian'a se'e, mexinxin tsjé chujni iruthjue'a choo nā. ¹³Aro chujni tsinthue'a thi chunthia na ja'an, chujni mee rukjan nā inaa chujni narua. ¹⁴Ko thi thetu'an Ndo Dio mee thi jian juajnee ndo ruxraago nguixin nunthe ixin tsunu'e na thi jian juajna ji'i. Kuthimejan ndasitjaan nunthe ji'i.

¹⁵Mexinxin are sikon ra ngain ni'ngo thi anto thjua'a ko nchejian'a kain, ja'naa inchin ndachro Daniel, thi bagayee juajnee Ndo Dio. Thi tsje'e xroon ji'i rugunda tsinxin. ¹⁶Ko are mee xro sinthe ra ngain rajna

Judea sathinga ra ngaga'a jna.

¹⁷Ko thi se'e ngata'a nchiandu'a, sania'a siruee thi sinao sasikao.

¹⁸Ko thi se'e ngataon jngi, tsji'a siruee lunthue. ¹⁹Ko, janto tangi tsu'en kain nchrii sintheyaa chjan ko kain nchrii ruchunda chjan tetai ngain ncha'on mee! ²⁰Ko nchetse'en ra ñao Ndo Dio ixin satsinga'a ra ngain kunithjaue kin o ngain ncha'on nchejuga'a ni, ²¹ixin are mee anto tangi tsu'en, ko thi tangi mee bagiku'an ni are nakuexinxin be'e nunthe ji'i, ko isikuen'a. ²²Ko ja Ndo Dio rukanchrjanda rugatho thi tangi tsjé ncha'on, xru'in chujni ruxe'e, aro je'e ndo kuanchrjanda'a ndo batho tsjé ncha'on ixin anto thjue'e ndo chujni je'e ndo kuinchie'e ndo.

²³'Are mee ja chrujan chujni rundathjo ra na: "Nthi'i jii thi Cristo", o "Nujia jii", ja'a ra dithikaon'a ra. ²⁴Ixin are mee tsununxin tsjé thi rundachro ixin je'e thi Cristo ko tsjé thi rundachro ixin je'e thi dayée juajnee Ndo Dio. Ko sinche'e na tsjé thi chruin dikon ni ko tsjé thi xrana'a dikunxin ni, ko ja nchao, kai sincheye'e na chujni ukuinchie'e Ndo Dio. ²⁵Ja'an ubinthanu'a ra kain thi siku'en ji'i. ²⁶Mexinxin ja rundathjo ra na: "Tsjexin ra, ngaga'a jna thi xru'in jii, nthi'a jii thi Cristo", ja'a ra thji'a ra ditsje'e ra, o ja rundathjo ra na: "Thi Cristo nthi'i jii ngaxi'in naa nchia", ja'a ra dithikaon'a ra. ²⁷Ixin xraa are tungixinthe

no thi chrinxin ncha'on ko diji thi diataunxin ncha'on, jañaa rukjan si'i inaa, ja'an, thi Xii juixin ngajni. ²⁸Ko thi xrathe tsjé kunthachrjen, nthi'a xraago ixin nthi'a jitsinga naa thi ndadige'en.

Rukjan tsii thi xii juixin ngajni

(Mr. 13:24-37;

Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹'Ko are tsjexin satho kain thi ncha'on anto tangi mee, kuthimejan ncha'on isinchengasan'a nchaon, kunithjao isinchengasan'a ba, kunutse singuxin ba ngajni ko kainxin thi jii ngajni ruxranga. ³⁰Kuthimejan tsununxin nthi'a ngajni thi xrana'a dikunxin ra, thi sintha'a ja'an, thi Xii juixin ngajni ko kainxin chujni te nguixin nunthe rutsjanga na, ko sikon na na ja'an, thi Xii juixin ngajni, si'i inaa ngakjan thjui kunixin jié juachaxin. ³¹Ko ja'an rurua'an angelna kunixin naa trompeta ko sanua suji ixin satse kainxin chujnina te nguixin nunthe, thi ni ja'an kuinchiaa.

³²'Tangi ra ixin thi tu'en ntha higo: Are xesan chaan ntha, ja'a ra unu'a ra ixin ubikunchiaon kunithjaue chrin. ³³Jañaa kai, are ja'a ra sikon ra kain yaa tsexi'in tsu'en, ja'a ra unu'a ra ixin ja'an uchiao rukjan na si'i inaa. ³⁴Atho ndua thi rindathjo ra ixin tsuenja kain ji'i, kuthimejan ndase'en chujni sinthechon are mee. ³⁵Maski ngajni ko nunthe ndasitjaan, aro thi ja'an ndachrjan, jaan, siku'en.

³⁶Aro xru'in kensen nu'e ncha'on ko hora are siku'en ji'i, ko xru'in ángel nu'e kai. Je'o Ndo Dio, Ndudaa ná, thi nu'e.

³⁷Jañaá inchin ku'en ngain nchauen Noé, kai jamee tsu'en are si'i ja'an, thi Xii juixin ngajni. ³⁸Ngain ncha'on are xrabitjanxin'a jinda kain chujni; bajine n̄, bagi'i n̄, bakuthe'e n̄ ko bagajon n̄ xe'en n̄ bakuthe'e xan. Ko jañaá banche'e n̄ juija ncha'on are Noé bixi'in ngain nthá arca. ³⁹Ko kuinxin'a n̄ ke'e rugiku'en, juija jinda ko kain n̄ kju'en n̄ nda. Jamee tsu'en kai are si'i ja'an, thi Xii juixin ngajni. ⁴⁰Are mee yoo xii tenche'e xra ngataon jngi, naa xa sitjankjio xa ko inaa xa ndasithu'e xa. ⁴¹Yoo nchrii teda'o nchra, naa nchra sitjankjio nchra ko inaa nchra ndasithu'e nchra.

⁴²Mexinxin ja'a ra chu'en ra kain ncha'on ixin nua'a ra ke'e hora tsii Nchaa ra. ⁴³Aro thinxin ra ji'i, ja naa xii chunda naa nchia rukunu'e ke'e hora rukii xi che'e are thie, xi nchiandu'a rugejua'a xa ixin rukanchrjanda'a xa thi che'e rugixi'in rukée. ⁴⁴Mexinxin ja'a ra kai chu'en ra, ixin ja'an, thi Xii juixin ngajni si'i inaa, are ja'a ra texraxaon'a ra.

**Naa thi nche'e xra jian ko naa
thi nche'e xra jian'a**

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵Naa xi nche'e xra dithikaon kain thi ditu'en ko chunxin thi

jian, mexinxin xi najnii chunthia xa ngain je'e ixin dithue'e icha ni nche'e xree xa ko ruchjee n̄ sine n̄ are jikininxin. ⁴⁶Ndo Dio sinchenchaon thi nche'e xra ixin are rukjan xi najnii sithja xa jinche'e kain thi bitu'en. ⁴⁷Atho ndua thi rindathjo ra, ixin xi najnii ruchjee xa juachaxin ixin je'e senda kainxin thi chunda xa. ⁴⁸Aro thi ni nche'e xra jian'a, se'e ruxraxaon ixin xi najnii tsi'a xa tuin, ⁴⁹ko tsexi'in xa sinthja xa icha ni ncheka'o xa xra, ko sineka'o xa ko sika'o xa kain thi kuan. ⁵⁰Ko are tsii xi najnii ngain ncha'on are je'e jixraxaon'a ko ngain hora ke je'e nue'a, ⁵¹xi najnii sinchegatho xa anto tangi, inchin tangi sathu'e kain chujni kunxon ndachro ixin jian aro ndua'a. Ko nthi'a rutsjanga n̄ ko sinetaon neno n̄.

The xan nchrii

25 ¹Kai ndachro Jesús: —Thi thetu'an Ndo Dio nthi'a ngajni mee tsu'en inchin thi binche'e the xan nchrii binthekji ngain naa kiai thi kuthe'e n̄ ko bikao xan candiil xan chexin aceite, ixin rugichuenxin xan xi rukuthe'e. ²Na'o xan nchrii jian baxraxaon xan thi runche'e xan ko na'o xan ndusen'a xan thi runche'e xan. ³Xan ndusen'a ke'e banche'e xan, bikao xan candiil xan, aro bikao'a xan yee aceite. ⁴Ko xan jian baxraxaon thi banche'e xan, bikao xan candiil xan ko yee

aceite. ⁵Ko xi rukuthe'e daka'a biji xa ko kain xanchrii kju'e'e xan kuthachrin cha ko tabinthejua xan.

⁶Kuthimejan inchin ngusine thie kui'in nā kuyao naa thi ndachro: “¡Ujuui xi tsuthe'e, dachrje ra dichuenxin ra xa ngatja nthi'á!”

⁷Kuthimejan kain xan nchrii bingathjen xan ko binchegakaon xan candiil xan. ⁸Kuthimejan xan ndusen'a ke'e banche'e xan kjui xan binthendachro xan ngain thi xan baxraxaon jian: “Chjana ni ra nchion aceitea ra ixin candiil na ná ndatedanga.” ⁹Aro xan jian baxraxaon binthendachro xan:

“Ná'i, ixin ja'an ná sirana'a ná aceite ko kai ixin ja'a ra. Icha jian thji ra thi tuchji aceite ko nthi'a the'na ra aceite sunda'a ra.” ¹⁰Aro nguii sakjui xan bike'na xan aceite, juui xi tsuthe'e. Ko xan jiche candiil bixinka'o xan xi rukuthe'e ngain thi jii kiai ko kuejee nā nchia.

¹¹Kuthimejan binthekii thi xan bike'na aceite ko binthendachro xan: “Nthatsa'an ra ñao danthjena ni ra nchia.” ¹²Aro xi tsuthe'e ndachro xa: “Chunxin'a ra.”

¹³Kuthimejan Jesús ndachro:

—Chu'en ra kain ncha'on ixin nua'a ra ke'e ncha'on ko ke'e hora rukjan si'i ja'an, thi Xii juixin ngajni.

Ni bithu'e tumii xi najni

¹⁴Thi thetu'an Ndo Dio nthi'a ngajni, mee inchin naa xi najni, sarukji kjín ko bayee ni nchexree xa ko bajon xa tumii xa ixin rugithuenda nā tumi.

¹⁵Ngain naa xi nche'e xra bajon xa na'o nō tumi, ko ngain inaa bajon xa yoo nō tumi, ko ngain inaa bajon naa nō tumi. Kuthimejan xi najni sakjui xa kjín. ¹⁶Ko xi nche'e xra bayée thi na'o nō tumi, binchenche'e xa tumi xra ko bacha xa ina'o nō tumi. ¹⁷Ko xraje'o binche'e thi bayée thi yoo nō, ko kai bacha iyoo nō tumi. ¹⁸Aro thi bayée naa nō tumi, binchechjian naa thue ko kjuabaa tumii xi najnii.

¹⁹Batho tsjé ncha'on, kuthimejan kjan xi najnii ni nche'e xra te'i ko bayee xa na ixin ndachro nā ke'e binche'e nā kunixin tumii xa. ²⁰Ko sa'o biji thi bayée na'o nō tumi, ko bajon ina'o nō tumi, ko ndachro ngain xa: “Nchana, suixin chjana na'o nō tumi ko digaye'e ina'o nō tumi bacha ja'an.” ²¹Xi najni ndachro xa ngain: “Atho nchao jii, ja'a naa thi nche'e xra jian ko nche'e kain thi ditu'an. Ja'a atho jian binche'e ngain thi tsjé'a tumi chja'a, mexinxin jai ruchja'a icha tsjé. Xrakui dixi'in nchiania ko ruchaa ná.” ²²Kuthimejan kunchie'en thi nche'e xra bayée thi yoo nō tumi, ko ndachro: “Nchana, suixin chjana yoo nō tumi, ko daye'e iyoo nō tumi bacha ja'an.” ²³Xi najni ndachro xa ngain: “Atho nchao jii, ja'a naa thi nche'e xra jian ko nche'e kain thi ditu'an. Ja'a atho jian binche'e ngain tumi tsjé'a chja'a, mexinxin jai ruchja'a icha tsjé. Xrakui dixi'in nchiania ko

ruchaa ná.” ²⁴Aro thi nche'e xra bayée thi nakua nō tumi, ndachro ngain xi najnii: “Ja'an nuna ixin suixin anto cha ansean ko datsiin thi suixin bakenga'a ko dikjejo thi tsee suixin binchenche'a xra. ²⁵Mexinxin ja'an xraon na ko kjuabaa tumia, aro nthi'i jii tumia.” ²⁶Xi najni ndachro xa: “Ja'a naa ni nche'e xra jian'a ko atho sa'a. Jā benu'a ixin ja'an datsiin thi ja'an kuenga'a ko thjejo thi tsee xru'in ncha'on binthantha'a xra, ²⁷mexinxin icha jian ja'a rugikaan tumina ngain nchia nchenche'e nā tumi xra, ko are ja'an rukjan na, rugayaa tumina kunixin thi rugacha tumi.” ²⁸Ko ndachro xi najni ngain ni te nthi'a: “Dantsje'e ra xa thi naa nō tumina chunda xa ko dajon ra tumi ngain thi jichunda the nō tumi ²⁹ixin thi uchunda, kjan sayée icha ko ruchunda icha. Ko thi xru'in chunda, maski tsjé'a chunda, xrasachrje'e. ³⁰Ko thi nche'e xra xru'in xree, dikaan ra ngain thi naxin xe'e, nthi'a thi rutsjanga ko sinetaon neno.”

Nguii nunthe sue'en jie

³¹'Ko ja'an, thi Xii juixin ngajni, si'i inaa kunixin jie juachaxin kunixin kain angelna, are mee tasari'i ngain nthā xintaunna kunixin jie juachaxin. ³²Ko chujni te nguixin nunthe ruxrathe nā ngathexin kon na, ko santsjenda nā inchin nche'e thi thingaria kuleko are dantsjenda kuleko te

ngayee kuthentso. ³³Ko sakee kuleko no rajianxin ko kuthentso no rajngunxin. ³⁴Kuthimejan thi Rey rundachro ngain chujni te no rajianxin: “Xrakui ra, ja'a ra xro ubinthanchaon ra Ndudana, ko daye'e ra thi je'e ndo thetu'an ndo, thi ubechjian ndo are nakuexinxon kunchjian nunthe. ³⁵Ixin ja'an be'en na jintha, ko ja'a ra chjana ra thi juine ko be'en na jinda ko ja'a ra chjana ra thi bi'i, ja'an bakji ngain rajna xraa chujni je'a nunthe'e ko ja'a ra chjana ra nchia thi barichrinxi'in. ³⁶Ja'an xru'in luntho barichunda, ko ja'a ra chjana ra luntho baringa'a, ja'an kunina ko ja'a ra basutsjena ra, ja'an biaxinna ngain ndu'a xiiso, ko ja'a ra basutsjena ra.” ³⁷Kuthimejan chujni jian rundachro nā: “¿Kensa bikon ná ixin suixin be'en jintha ko chja'a ra benthe ko kensa bikon ná ixin suixin be'en jinda ko chja'a ra jinda? ³⁸¿Ko kensa bikon ná ixin suixin bakji inchin chujni jee nunthe'e, ko ja'an ná chja'a ra nchia barichrinxi'in, ko kensa barichunda'a luntho ko ja'an ná chja'a ra luntho? ³⁹¿Ko kensa bikon ná ixin suixin kuni'a o bari'i ngaxi'in ndu'a xiiso ko jaan basutsja'a ra?” ⁴⁰Ko xi rey sathe'e xa: “Ndua thi rindathjo ra ixin kain thi jian binche'e ra ngain chujni nandaa jidithikaon nā maski chujni mee xraa renthe'a nā, aro thi jian binche'e ra ngain nā, ruchro ixin ngajin na binche'e ra.”

⁴¹ Kuthimejan xi rey rundachro xa ngain chujni te no rajngunxin xa: “iSathjixin ra ngajin, ja'a ra chujni jian'a! iSathji ra ngathe xru'i danga'a, kunchjian ixin nchiijin ko kain angeel! ⁴² Ixin ja'an be'en na jinta ko ja'a ra chjana'a ra thi juine, be'en na jinda ko chjana'a ra thi bi'i. ⁴³ Ja'an bakji inchin chujni jee nunthe'e, ko ja'a ra chjana'a ra nchia thi barichrinxi'in. Ja'an barichunda'a lunthuna, ko ja'a ra chjana'a ra luntho baringa'a. Ja'an kunina ko biaxinna ngain ndu'a xiiso ko ja'a ra basutsjena'a ra.”

⁴⁴ Kuthimejan je'e na rundachro na: “Nchana, ¿kensa bikon ná ixin suixin be'en jinta o be'en jinda, o inchin chujni jee nunthe'e, o kensa bikon ná ixin suixin barichunda'a lunthua, o kensa suixin kuni'a, o biaxi'an ngain ndu'a xiiso ko ja'an ná kjuengijna'a ra?” ⁴⁵ Ko xi rey rundachro xa: “Ndua thi rindathjo ra, ixin binao'a ra kjuengijna ra chujni nandaa jichunthia na ko xraa renthe'a na, mee ruchro ixin ja'a ra kjuengijna'a ni ra ja'an.”

⁴⁶ Mexinxin chujni binche'e jian'a tsji na ngathe xru'i danga'a, ko chujni jian rukjan na inaa chujni narua thi xru'in ncha'on tsjexin.

**Chujni kjuathexin na
ixin suen na Jesús**

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

26 ¹ Are Jesús juexin ndachro kain yaa, je'e ndachro ngain chujni bakao:

² —Inchin ja'a ra unu'a ra, nthi'i yoo ncha'on tsii thi kiai di'in

pascua ko ja'an, thi Xii juixin ngajni, rutse na na ko tsenganito na na ngain ntha cruz.

³ Ko ngain kiai mee kain xi daana thetu'an ngain icha xi daana ko kain xi tjaago ley ko kain ni thetu'an rajna xrathe na ngain nchia thetuanxin Caifás, xi daana icha renthe. ⁴ Ko nthi'a kjuathexin na kexreen sincheye'e na Jesús ixin rutse na ko nasuenxon na. ⁵ Aro binthendachro na:

—Sintho'a ná jili ngain ncha'on kiai ixin tsuñao'a ni rajna.

**Naa nchrii kuinthjithe
ndaxrajni jaa Jesús**

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Are Jesús xrabe'e ngain rajna Betania ngain nchiandu'a Simón thi banchegi'in na thi leproso, ⁷ nthi'a kunchie'en naa nchrii bikao naa ndaxrajni anto renthe ko thi jiria nda dikunchjianxin juxon xro marmol ko je'e nchra kuinthjithe ndaxrajni ngata'a jaa Jesús, are jine. ⁸ Are chujni bakao Jesús bikon na jili, guñao na ko kuexi'in na ndachro na:

—¿Unda kuxinkua ndaxrajni yaa? ⁹ Ixin icha nchao rukuchji ndaxrajni yaa ixin tsjé tumi ko rukjengijnanxin na chujni nua.

¹⁰ Jesús kui'in mee ko ndachro ngain na:

—¿Unda jañaa techro ra ko ncheñao ra nchrii jili? Ixin thi binche'e nchra ngajin anto jian.

¹¹ Ixin chujni nua kain ncha'on sinthe na गया'a ra, aro ja'an

kainxin'a ncha'on sari'i ngaya'a ra. ¹²Thi binche'e nchrii ji'i, are je'e nchra kuintjithe na nchra ndaxrajni, mee kuinga na nchra ixin ruxrabaxin na. ¹³Atho ndua thi ja'an rindathjo ra ixin nguui thi sikekin na thi jian juajna ji'i, kai rundachro na thi binche'e nchrii ji'i, ixin jaña ruxraxaunxin na nchra.

**Judas bindachro
ixin rutse na Jesús**

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴Kuthimejan Judas Iscariote naa thi theyoo chujni bakao Jesús, kjui bitsje'e kain xi daana icha renthe, ¹⁵ko ndachro ngain xa:
—¿Kie'en tumi ruchjana ra ko rundathjo ra kexreen sinche'e ra ixin rutse ra Jesús?

Kuthimejan je'e xa kjuenge'e xa 'na kan ko the tumi dikunchjianxin

chia plata. ¹⁶Ko are ma'o Judas kuexi'in kjuee kexreen runche'e ixin rutse na Jesús.

**Jesús bineka'o thi theyoo
chujni bakao**

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23;

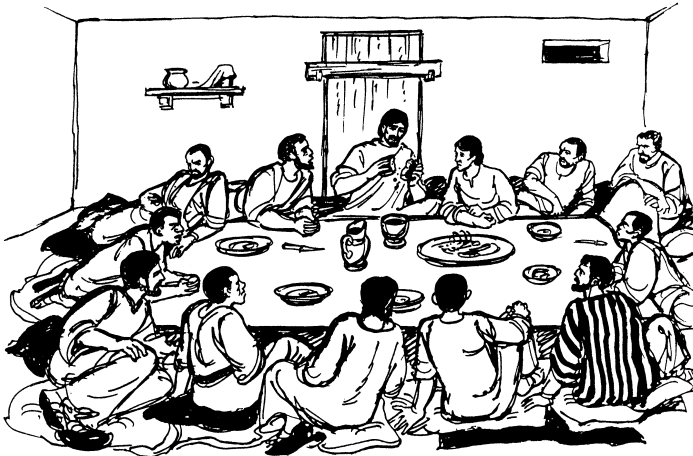
Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹⁷Nchaon sa'o thixinxin kiai are bajine na niuthja baganke'a na thi denxin ncho'o, thi theyoo chujni bakao Jesús kunchie'en na ngain je'e ko banchiangi'i na:

—¿Thinoo sinthachjianxin ná thi sunthexin ná kiai pascua?

¹⁸Jesús ndachro ngain na:

—Thji ra rajna Jerusalén, ngain nchiandu'a thi xii ja'a ra uchunxin ra ko ndache ra: “Xi tjaago ndachro: uchiaon juii ncha'on ndase'en na, ko ngain nchiandui sinenxin kiai pascua kunixin chujnina.”

*Jesús bineka'o thi theyoo chujni bakao
(San Mateo 26:18)*

¹⁹Ko bithikaon nā ko binche'e nā inchin kuetu'an Jesús, ko nthi'á binchehjianxin nā thi rujine nā ngain kiai pascua.

²⁰Ko are ndakunaxin xe'e Jesús tabe'e ngain nthanchaon kunixin ni theyoo chujni bakao. ²¹Ko are tatene nā, je'e ndachro ngain nā:

—Atho ndua thi rundathjo ra ixin naa ra rundache ra chujni kexreen rutse na nā.

²²Kuthimejan kain nā anto binthechiin nā ko nanaa nā kuexi'in nā banchiangi'i nā Jesús ko ndachro nā:

—Nhana, ¿a ja'an sintha'a mee?

²³Ko Jesús ndachro ngain nā:

—Naa thi rineki'an ngain laato, mee thi rundache chujni kexreen rutse na nā. ²⁴Ja'an, thi Xii juixin ngajni, se'en na inchin ndachro ngain Xruen Ndo Dio, aro anto tangi tsu'en thi rundache chujni kexreen rutse na nā. Icha jian chujni mee rukunkji'a.

²⁵Kuthimejan nichja Judas, thi tsjaago kexreen rutse nā Jesús, ko je'e ndachro ngain Jesús:

—Suixin ke tjaago, ¿a ja'an?

Jesús ndachro ngain:

—Jaan, ja'a.

²⁶Are tatene nā, Jesús kuaa niuthja ko kuexruxi'in Ndo Dio, ko kunchjenga nio, kuthimejan bajon nio ngain thi theyoo chujni bakao, ko ndachro ngain nā:

—Tse ra ko jinthe ra, ji'i nthau'na.

²⁷Kuthimejan kuaa thi jiria vino ko kuexruxi'in Ndo Dio, ko bajon ngain nā ko ndachro:

—Kain ra di'i ra vino ji'i, ²⁸ixin ji'i jnina, thi tsunchjianxin inaa trato narua ngain Ndo Dio. Ko jnina singo jni ixin ruxengaxin 'na thi jian'a nche'e tsjé chujni. ²⁹Aro rindathjo ra ixin ja'an irukjan'a na si'i ndee tho uva, tsija ncha'on are si'i vino naruaxin ngajin ra nthi'á thi thetu'an Ndudana.

**Jesús ndachro ixin Pedro
rundachro ixin chunxin'a je'e**

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34;

Jn. 13:36-38)

³⁰Ko are juexin binthetsje nā himno, sabinthekji nā ngain jnanchjan di'in Ntha Olivo. ³¹Ko nthi'á Jesús ndachro ngain nā:

—Kain ra sinthechi'in ra ko tatsinthuna ni ra ixin ngain Xruen Ndo Dio ndachro: “Nasuenxon thi thingaria kuleko, ko kain kuleko ruchjekee ba.” ³²Ko are ja'an ruxechon na, ja'an sitau'an ra nthi'á ngain rajna Galilea.

³³Kuthimejan Pedro ndachro ngain Jesús:

—Maski kainxin nā tatsinthu'a nā, aro ja'an na'i.

³⁴Kuthimejan ndachro Jesús:

—Ja'an ndua rindathjo ixin ngain thie ji'i, xrarutsje'a kunthaxichia ko ja'a uninxin nthi'a rundachro ixin chunxin'a na.

³⁵Pedro ndachro:

—Maski nasuenxon na nā inchin se'en suixin, aro rundachrjan'a ixin chunxin'a.

Ko xraje'o nichja ni ikainxin bagakao Jesús.

**Jesús nichjee Ndo Dio
ngain Getsemaní**

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶Kuthimejan Jesús kunixin chujni bakao biji nā ngain naa jngi di'in Getsemaní, ko nthi'a Jesús ndachro ngain nā:

—Nthi'i dinthe ra ko chunna ra ixin ja'an sinichjaa Ndo Dio.

³⁷Ko Jesús sabikao Pedro ko kayui xe'en Zebedeo, ko kuexi'in kunu'e naa juachjaon anto suji ngain anseen. ³⁸Kuthimejan je'e ndachro:

—Ja'an tununa ngain ansenna naa juachjaon anto suji ko tununa ixin ndase'en na. Dithu'a ra nthi'i ko dinthechrin'a ra.

³⁹Ko Jesús sakjui nchion icha kjín ko nthi'a bekjanta'a nunthe, ko nichjee Ndo Dio, ko ndachro:

—Suixin Ndudana, ja nchao, tanchrjanda'a na satho thi anto tangi tsunna; aro tsuen'a inchin ja'an rina'o, tsu'en inchin Suixin rinao.

⁴⁰Kuthimejan je'e kjan ngain thi nii chujni bikao, ko are je'e biji nthi'a, je'e nā utadinthejua nā. Ko ndachro ngain Pedro:

—¿Akuixian'a ra tabinthetsje'e ra ngajin na naa hora?

⁴¹Tadinthetsje'e ra ko nchetse'en ra ñao Ndo Dio ixin xru'in thi jian'a sita'a ra. Ndua, espiritua ra tajichue'on ke'e siku'en, aro nthau'a ra suji'a nthao.

⁴²Ko yuxin nthi'a je'e kjan nichjee Ndo Dio ko ndachro:

—Suixin Ndudana, ja chro'a sinche'e ixin ja'an satho'a ngain thi anto tangi ji'i, tsu'en inchin Suixin rinao.

⁴³Kuthimejan je'e kjan ko bithja nā tatejua nā inaa ixin jmakon nā ikuixin'a ixin kuthachrin. ⁴⁴Jesús nthi'a kuinthu'e nā ko ji'i nthi'a ninxin kjan binichjee Ndo Dio ko xraje'o ndachro. ⁴⁵Kuthimejan kjan ngain nā inaa ko ndachro ngain nā:

—¿Axratatechrin ra ko tenchejuga'a ra? Ujuui hora ixin ja'an, thi Xii juixin ngajni, sinchechie'en nā ngaa raa chujni jian'a. ⁴⁶¡Dingathjen ra sachjin ná, ixin ujuui thi ndachro kexreen rutse na nā!

Tse nā Jesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53;

Jn. 18:2-11)

⁴⁷Jesús xrajañaan jindachro are ujuui Judas, naa ni theyoo bakao, ko juia'o anto tsjé chujni teyaa nā espada ko nthaa, ixin xi daana baketu'an ngain icha xi daana ko ni thetu'an ngain rajna, ni mee ni rua'an kain chujni te'i. ⁴⁸Judas, thi bindachro kexreen rutse nā Jesús, mee udindachro ngain kain chujni juia'o:

—Thi ja'an tsetuxin ixin ruchja'a juajna, je'e mee Jesús, tse ra ko sathji'o ra.

⁴⁹Kuthimejan je'e Judas kunchie'en ngain Jesús ko ndachro:

—¡Cha'a suixin ke tjaago!

Ko kuetuxin. ⁵⁰ Jesús ndachro ngain Judas:

—Ja'a, ¿ke'e juixin nthi'i?

Kuthimejan kain chujni kjui kunchie'en nā ko tse nā Jesús.

⁵¹ Aro naa ni theyoo bakao Jesús bantsje espadee ko kunchriji'in ndatsjuen naa xi nche'e xree xi daana icha renthe. ⁵² Kuthimejan ndachro Jesús ngain:

—Thenchji'an espadaa. Ixin kain chujni tjayaxin kunixin espada, kunixin espada senxin kai. ⁵³ ¿Anua'a ixin ja'an nchao rundathjan Ndudana ko je'e ndo jaxon nchao ruruanna setenta y dos mil ángel? ⁵⁴ Aro ja rukuen'a jamee, ¿kexreen siku'en thi jitaxin Xruen Ndo Dio? Ixin ngain Xroon jitaxin ixin ji'i rugunda siku'en.

⁵⁵ Kuthimejan Jesús ndachro ngain kain chujni:

—¿A ujui'i ra kunixin espada ko nthaa ixin bitse ni ra, inchin ja rukji naa xi che'e? Kain ncha'on bari'i ngaya'a ra ixin banthakua'an ra ngain ni'ngo icha renthe ko tse'a ni ra. ⁵⁶ Aro kain ji'i jitu'en ixin sikuexin kain thi dikjin ni bagayee juajnee Ndo Dio ngain Xruen ndo.

Kuthimejan kain chujni bakao Jesús ndakuinthu'e nā je'o ko sakuinga nā.

**Jesús ngathexin
kon ni nche'e jie**

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71;
Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Kain ni tse Jesús sabikao nā ngain nchiandu'a Caifás, xi

daana icha renthe, ko nthi'a dixrathe kain xi tjaago ley ko kain xi thetu'an ngain rajna.

⁵⁸ Ko Pedro kjín jiruexin ko biji ngain patiué nchiandu'a Caifás. Nthi'a bixi'in Pedro ko tabe'e ngayee xi tenda nchia ixin rugikon kexreen rukjexinxin kain ji'i.

⁵⁹ Kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana, kain xi thetu'an ngain rajna ko kain xi nche'e jie ngain ni'ngo kjuee xa chujni ixin runichja nā thi ndua'a ixin Jesús ixin naruguenxon xa.

⁶⁰ Aro xru'in ni bithja xa, maski anto tsjé chujni kunchie'en ixin ndachro nā thi ndua'a ixin Jesús. Kuthimejan binthekunchie'en yoo chujni nichja thi ndua'a ixin Jesús. ⁶¹ Chujni mee ndachro:

—Xii ji'i ndachro xa: “Ja'an nchao tsunxanthe ningu'e Ndo Dio, ko ngain ncha'on ninxin tsjena sinthachjian ningo.”

⁶² Kuthimejan bingathjen xi daana icha renthe ko ndachro xa ngain Jesús:

—¿Axru'in sathe'e? ¿Andua thi ndachro chujni te'i ixin ja'a?

⁶³ Aro Jesús xru'in ndachro. Kuthimejan ndachro xi daana icha renthe:

—Ja'an rithetu'an ixin Ndo Dio, ndo jichon, ndachjejin ni ra andua ja'a thi Cristo, thi Xe'en Ndo Dio.

⁶⁴ Jesús ndachro:

—Ja'an, inchin ja'a ndachro. Ko kai rundathjo ra ja'a ra ixin sikon ni ra ja'an, thi Xii juixin ngajni,

sari'i ngain rajianxiin Ndo Dio thi chunda kainxin juachaxin, ko sikon ni ra si'i ngakjan thjuui ngajni.

⁶⁵Kuthimejan xi daana icha renthe kuinchje lunthue xa ixin guñao xa ko ndachro xa:

—Xii ji'i nichja xa jian'a ixin Ndo Dio. ¿Ke'e icha rugundaa ná runichja chujni ixin thi binche'e xa? Ja'a ra ukui'in ra thi jian'a nichja xa. ⁶⁶¿Ke'e xraxaon ra?

Kain nā ndachro nā:

—Jikininxin se'en xa.

⁶⁷Kuthimejan kanxion nā kjuanito nā ndathee nā ngakon Jesús ko xrangii nā thon, ko ikanxion nā xrangii raa nā ngakon. ⁶⁸Ko ndachro nā ngain:

—Aja'a thi Cristo, ¿datsue'en kensen bintja!

**Pedro ndachro ixin je'e
chunxin'a Jesús**

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62;
Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹Are Pedro tajii nduja ngain patio, kunchie'en ngain je'e, naa nchri nche'e xree xi daana icha renthe ko ndachro nchra:

—Ja'a kai bakji'o Jesús, thi juixin rajna Galilea.

⁷⁰Aro ngathexin kon kain ni te nthi'a, Pedro ndachro:

—Nuna'a ke'e rindachjejin na.

⁷¹Kuthejan Pedro sajithji thi dachrxexin ni ngain patio, ko bikon inaa nchri nche'e xree xi daana, ko ndachro nchra ngain ni te nthi'a:

—Xii ji'i kai bakao xa Jesús, thi juixin rajna Nazaret.

⁷²Pedro ndachro:

—Ja'an chunxin'a xii yaa.

⁷³Kuthimejan kain ni te nthi'a kunchie'en nā ngain Pedro ko ndachro nā:

—Jaan, ndua, ja'a kai naa chujnii Jesús ixin datsuanxin ni ra kexreen nichja ra.

⁷⁴Kuthimejan Pedro banchia rugetsingata'a chrujan thi jian'a ko ndachro:

—Nduaxin chunxin'a xii yaa.

Ko tuenxion tsje kunthaxichia.

⁷⁵Kuthimejan Pedro xraxaon thi ndachro Jesús ngain je'e: “Xrarutsje'a kunthaxichia ko ja'a uninxin nthi'a urundachro ixin chunxin'a na.” Kuthimejan Pedro bachrxexin nthi'a ko anto tsjanga.

Bikao nā Jesús ngain Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 ¹Are ubingasaan kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana ko kain xi thetu'an ngain rajna kjuathexin nā kexreen sinche'e nā ixin nasuexon nā Jesús. ²Kuthimejan kuia nā Jesús ko bikao nā ngain Poncio Pilato, thi baketu'an nunthe Judea.

Ndabe'en Judas

³Ko are Judas, thi kjuaaago ixin tse nā Jesús, kunu'e ixin nasuexon nā Jesús, je'e chrjuin'a kunu'e ixin thi jian'a binche'e, ko binchekjan thi tumi dikunchjianxin chia plata ngain xi daana thetu'an ngain icha xi daana ko ngain xi thetu'an rajna, ⁴ko ndachro ngain xa:

—Ja'an jian'a bintha'a ixin bindathjo ra kexreen tse ra naa xii thi nasuenxon ra ko xru'in jika.

Aro je'e xa binthendachro xa ngain Judas:

—Mee, ¿ja'an ná ke'e ndusenna ná? ¡Yaa ja'a nu'a!

⁵Kuthimejan Judas kjua tumi ngaxi'in ni'ngo, ko sakjui bikethedungi'i thusin naa jino ko beria'nda ko ndabe'en.

⁶Ko kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana, batse xa tumi ko ndachro xa:

—Chro'a sake'e ná tumi ji'i ngain thi tumi dajon chujni ngain ni'ngo, ixin tumi ji'i xengaxin 'na jni.

⁷Kuthimejan kjuathexin choo xa ixin tumi mee kuenanxin xa naa nunthe di'in nunthe'e thi nchechjian chi, ixin nthi'a tsjabaa na chujni je'a rajnee na.

⁸Mexinxin jngi mee, jai xradi'in, Jngi'i Jni. ⁹Jañaá bikuenxin thi dindachro Jeremías, thi bagayee juajnee Ndo Dio: “Kuaa na kan ko the tumi dikunchjianxin chia plata, ko tumi mee kjuenga 'na chujni Israel ixin je'e. ¹⁰Ko tumi mee kuenanxin na jngi di'in, jngi'i thi nchechjian chi, jañaá inchin kuetunna Nchana.”

Jesús ngathexin kon Pilato

(*Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5;*

Jn. 18:33-38)

¹¹Ko are Jesús be'e ngathexin kon xi gobernador, xi bi'in Pilato, ko je'e xa banchiangi'i xa Jesús ko ndachro xa:

—¿Aja'a thi Rey ixin chujni judío?

Jesús ndachro ngain xa:

—Jaan, inchin ja'a rindachro.

¹²Ko are kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana, ko kain xi thetu'an ngain rajna tenichja xa thi ndua'a ngathexin kon Jesús, je'e xru'in ndachro. ¹³Kuthimejan Pilato ndachro ngain Jesús:

—¿Athi'n'a kekaa thi jitjangi'axin na?

¹⁴Aro Jesús xru'in bathe'e, ko Pilato anto kuise'en ko ibenue'a ke'e runche'e.

Chujni banchia ixin Jesús se'en

(*Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25;*

Jn. 18:38—19:16)

¹⁵Ko ngain kain kiai Pascua xi gobernador bakanchrjanda xa naa thi teaxi'in ko ni rajna bakinchie'e kexe'e thi bakanchrjanda xa. ¹⁶Ko ngain ncha'on mee be'e ngaxi'in ndu'a xiiso naa xi bi'in Barrabás, ko tsjé chujni bechunxin. ¹⁷Ko are xrathe tsjé chujni, Pilato banchiangi ngain chujni ko ndachro:

—¿Kensen rinao ra tsanchrjanda satsji: a Barrabás o Jesús, thi di'in Cristo?

¹⁸Ko Pilato ubenu'e ixin juachjue'e bechunda kain xi daana, mexinxin bajunxin xa Jesús ngain je'e.

¹⁹Ko are Pilato tajita'a ntha xintauen thi banchexin jie, chri'i rue'en nchra naa juajna thi dindachro nchra: “Dixinthe'a ngain xii jian yaa, ko ixin je'e xa

ja'an anto chrjuin'a kuxinanxin jai."

²⁰Aro kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana ko xi thetu'an ngain rajna ndache xa chujni ixin rundachro nā ixin Barrabás thi sachrjexin ndu'a xiiso ko Jesús thi ruge'en. ²¹Ko Pilato banchiangi ngain nā inaa ko ndachro:

—¿Kexe'e thi rinao ra tsanchrjanda satsji?

Ko kain nā ndachro nā:

—Barrabás.

²²Pilato banchiangi ngain nā inaa ko ndachro:

—¿Ke'e sintha'a ngain Jesús, thi di'in Cristo?

Kain nā ndachro nā:

—¡Thenganito xa nthā cruz!

²³Kuthimejan Pilato ndachro ngain nā:

—Aro, ¿ke'e jian'a binche'e?

Ko je'e nā kjan nā ndachro nā seen inaa:

—¡Thenganito xa nthā cruz!

²⁴Are Pilato bikon ixin chro'a nā ixin Jesús sarukji, ko bikon ixin kain nā anto teduñao nā, Pilato kuetu'an juui jinda ko kunthi raa ngathexin kon kainxin chujni te nthi'a ko ndachro:

—Ja'an ixru'in chunda ke'e sikon ixin se'en xii ji'i, ixin je'e xa xru'in jian'a binche'e xa. Yaa ja'a ra nu'a ra.

²⁵Ko kainxin chujni ndachro nā:

—¡Ja'an ná kunixin xan'na ná, setsingata'a ná ixin se'en xii yaa!

²⁶Kuthimejan Pilato bantsje Barrabás ko kuanchrjanda sakjui, ko kuetu'an bintja nā Jesús,

kuthimejan Pilato bajon Jesús ixin kuenganito nā nthā cruz.

²⁷Kuthimejan xi soldadue Pilato bikao xa Jesús ngain nchia dinthe xi soldado, ko xrathe kainxin xi soldado ngandajin Jesús. ²⁸Kuthimejan bantsje'e xa lunthue Jesús ko binchetsaa xa naa luntho jatse. ²⁹Ko binchekjinga xa Jesús naa nthancha'a dikaa xa, ko binchetse xa naa nthaa ngain rajianxin. Kuthimejan binthethuxin xa ngathexin kon Jesús, ko kjuanua xa ko ndachro xa:

—¡Thjengijna ni ra, ja'a thi thetu'en ni judío!

³⁰Kai kjuanito xa ndathee xa ko kuaa xa nthaa binchetse xa, ko nthaa yaa xrangixin xa jaa Jesús. ³¹Ko are juexin kjuanua xa, bantsje'e xa luntho jatse binchetsaa xa ko binchengaa xa lunthue. Kuthimejan sabikao xa ixin kuenganito xa nthā cruz.

Kuenganito xa Jesús ngain nthā cruz

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43;

Jn. 19:17-27)

³²Ko are tedachrjekauxin xa Jesús nthi'a, betan xa naa xii bi'in Simón, thi dikixin rajna Cirene; ko binchekame xa nthā cruz jidikao Jesús.

³³Ko bijika'o xa Jesús kunixin Simón ngain thi di'in Gólgota, ko ji'i ruchro Thi Jii Nthaluro Jaa Chujni. ³⁴Nthi'a binao xa runcheji'i xa Jesús nda vinagre jithekjan ndachika anto tsja. Aro

Jesús kjuengayaxin ko ichro'a bi'i nda.

³⁵Ko are kuenganito xa Jesús ngain ntha cruz, kain xi soldado tsuntaon xa ixin kensen rugithue'e lunthue Jesús. Ko jañaá bikuenxin thi dindachro thi bagayee juajnee Ndo Dio: “Ko tsuntaon nā ixin chjeyexin nā lunthuna.”

³⁶Kuthimejan tabinthe xa nthi'a ixin binthenda xa Jesús. ³⁷Ko ngadathexin jaa Jesús kuiin xa naa thi dikjin xa, thi jitaxin unda jinganito ntha cruz, ko ndachro:

*“Xii ji'i Jesús,
thi thetu'en chujni judío.”*

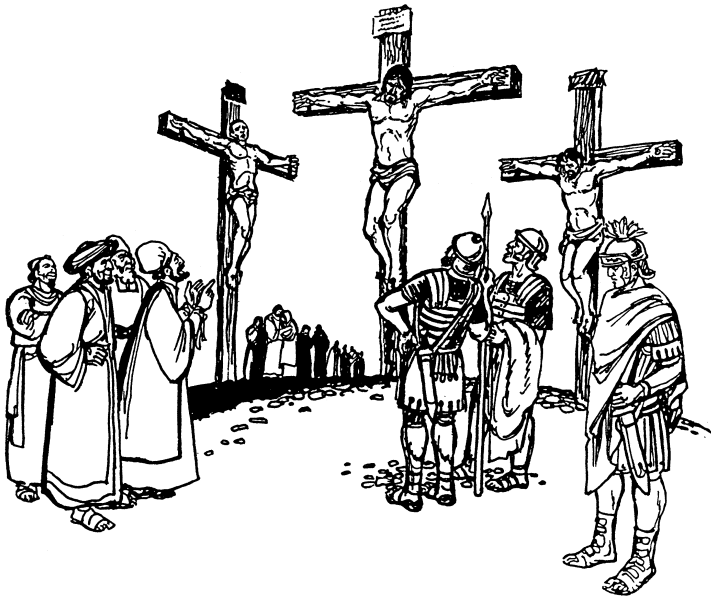
³⁸Kai yoo xiche'e kuenganito nā ntha cruz chrikee Jesús, naa

xa be'e no rajngunxin Jesús ko inaa xa no rajianxin. ³⁹Ko kain ni bagatho nthi'a banchengithjen na jaa nā ko banichja nā jian'a ixin Jesús. ⁴⁰Ko bandachro nā:

—Ja'a, thi ndachro ixin rukunxanthe ni'ngo icha renthe ko ngain ncha'on ninxin rukjan runchechjian ni'ngo inaa, danianxin ntha cruz, ja ndua ja'a Xe'en Ndo Dio.

⁴¹Ko kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana, xi tjaago ley, xi fariseo ko kain xi thetu'an rajna kjuanua xa Jesús ko ndachro xa:

⁴²—Je'e nchao kjuengijna icha chujni, aro je'e chro'a danianxin ntha cruz. Ja ndua je'e thi thetuan ná, ncho dañianxin

*Kuenganito nā Jesús ngain ntha cruz
(San Mateo 27:42)*

©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

ngain ntha cruz ko suthikaon ná je'e. ⁴³Je'e chunthia ngain Ndo Dio; Ndo Dio ncho thjengijna, ja ndua thjue'e ndo, ixin je'e ndachro: "Ja'an Xe'en Ndo Dio na."

⁴⁴Kai kayui xi che'e teganito ntha cruz chrikee Jesús, kai kjuanua xa.

Be'en Jesús

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49;
Jn. 19:28-30)

⁴⁵Kuthimejan ngusine ncha'on kuexi'in kunaxin xe'e nguixin nunthe ko batho nii hora kuthimejan bingasaan. ⁴⁶Ko inchin las tres Jesús kuyao suji ko ndachro:

—Elí, Elí ¿lama sabactani?
—ji'i ruchro: Ndo Diuna, Ndo Diuna, ¿unda ndakuinthuna ja'on?

⁴⁷Ko kanxion xii te nthi'a kui'in xa mee ko ndachro xa:
—Xii ji'i jidayee xa Elías.

⁴⁸Ko naa thi xii te nthi'a kuinga biruee xa naa thi datse jinda inchin chjon. Ko xrangi xa vinagre ko kuenkjin xa kon naa ntha. Kuthimejan tsiin xa nui ngain ru'a Jesús ixin rugi'i.

⁴⁹Aro xi kanxion ndachro xa:
—Tanchrjanda, sukon ná andua tsiin Elías tsjengijna.

⁵⁰Jesús kjan kuyao suji inaa, ko ndabe'en. ⁵¹Ko are mee thi manta bethua ngaxi'in ni'ngo icha renthe, nui kuexinxin bichjenga manta, ko kuingi nunthe ko bichjenga thjao.

⁵²Ko tsjé chinthi thi xrabaa chujni

chunthia Ndo Dio, xiree chinthi ko kjan xechon na. ⁵³Ko xechunja Jesús, kuthimejan bachrjexin na chinthi'i na ko binthekji na ngain rajna Jerusalén. Nthi'a anto tsjé chujni bikon na ixin je'e na xechon na.

⁵⁴Ko xi thetu'an naa renkia xi soldado ko icha xi tenda Jesús, are binthegikon xa kuingi nunthe ko kain thi jitu'en, anto binthexraon xa ko binthendachro xa:

—Jaana, ndua xii ji'i Xe'en Ndo Dio.

⁵⁵Ko tsjé nchrii baruee Jesús juixin rajna Galilea ixin bakjengijna Jesús, kjinxin tatetsje'e nchra thi jitu'en. ⁵⁶Nthi'a be'e María Magdalena, María, thi janee Jacobo ko José, ko kai be'e janee kain xe'en Zebedeo.

Kjuabaa na Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56;
Jn. 19:38-42)

⁵⁷Are kuexi'in kunaxin xe'e, juui naa xii anto tsje tumi bechunda ko bi'in José, naa xi juixin rajna Arimatea, ko je'e xa kai baruee xa Jesús. ⁵⁸Ko José kjui bitsje'e Pilato ko banchie'e juachaxin ixin sasikao Jesús. Kuthimejan Pilato kuetu'an rugajon na Jesús. ⁵⁹Ko José binchegania Jesús ko kuensia naa manta thjua. ⁶⁰Ko bikaan ngain naa chinthi narua thi je'e kuetu'an kunchjian ngado'o naa thjao. Kuthimejan je'e kuejee chinthi mee kunixin naa xro jié, ko sakjui. ⁶¹Ko María Magdalena

ko inaa María tabinthe na ngandangii chinthi.

Xi soldado binthenda chinthi'i Jesús

⁶²Ko nduexin, sábado, kain xi daana baketu'an ngain icha xi daana ko kain xi fariseo binthekji xa bitsje'e xa Pilato, ⁶³ko binthendachro xa:

—Suixin, ja'an ná xraxa'on ná ixin thi xii banichja thi ndua'a, ndachro: “Ngain ncha'on nixin ja'an ruxechon na.” ⁶⁴Mexinxin ja'an ná rina'o ná ixin suixin rua'an kanxion xi soldado sinthenda xa thi je'e jixrabaa, ruxethjaja thi nii ncha'on, ixin chujnii bakao tsji na thie ko sikee na Jesús. Kuthimejan rundache na icha chujni ixin je'e xechon, ko ja ji'i tsu'en, ji'i icha ndua'a ke thi uku'en.

⁶⁵Pilato ndachro ngain xa:

—Yaa chunda ra kanxion xi soldado. Thji ra ko jian theje'e ra chinthi inchin ja'a ra nu'a ra.

⁶⁶Kuthimejan sabinthekji na ko kuejee na jian chinthi kunixin naa xru'e ngain xro jiree chinthi. Ko nthi'a kuinthu'e na xi soldado ixin binthenda xa.

Xechon Jesús

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

28 ¹Are batho ncha'on nchejuga'a ni, ko kuexil'in bingasaan thi ncha'on thexinxin semana, María Magdalena ko thi inaa María kjui na bitsje'e na thi xrabaa Jesús.

²Ko are tate na nthi'a kuingi nunthe anto suji. Ko naa angeel Ndo Dio xinkanjinxin ngajni ko juui ngain thi jixrabaa Jesús. Je'e binthjia xro jiree ngain chinthi ko tabe'e ngata'a xro. ³Ko ángel mee anto jitungixima inchin xru'i xinkanjinxin ngajni, ko lunthue anto rua luntho inchin chrintha. ⁴Ko xi soldado tenda nthi'a are binthegikon xa ángel, anto xranga xa ixin juaxraon ko tabintheagenda xa ko betsinga xa xraa ni ndadige'en. ⁵Kuthimejan ángel ndachro ngain thi yoo nchrii binthekji:

—Xraon'a ra. Ja'an nuna ixin tethjee ra Jesús, thi kuenganito na ntha cruz. ⁶Je'e ko'a nthi'i, je'e uxechon inchin je'e ndachro. Xrakui ra sitsje'e ra thi bake'e na Nchaa ná. ⁷Jaikua thji ra ko dindache ra chujni bakao: “Je'e be'en aro jai je'e uxechon ko je'e jita'on ra nthi'a ixin tsji Galilea ko nthi'a sikunxin ra.” Je'o yaa thi ja'an bindathjo ra.

⁸Kuthimejan kayui nchrii mee jaikua sabinthekjixin nchra ngain chinthi. Ko kayui nchra binthexraon nchra aro kai anto binthechee nchra, ko kuinga nchra binchenu'e nchra chujni bakao Jesús. ⁹Ko are je'e nchra tethinga nchra, Jesús kununxi'in nchra ko ndachro: ¡Cha'a ra Ndo Dio jii ngajin ra! Ko je'e nchra binthekunchie'en nchra ngain Jesús ko kjuua nchra ruthee ko binchesaye'e nchra. ¹⁰Ko je'e ndachro ngain nchra:

—Xraon'a ra ko thji ra dindache ra kain ni bagakji'an ixin tsji na Galilea ko nthi'a sikunxin na na ja'an.

Thi ndua'a ndachro xi soldado binthenda chinthi

¹¹ Are kayui nchrii te'i satethji nchra ixin tedikao nchra juajna, kanxion xi soldado binthenda thi xrabaa Jesús binthekji xa bindache xa xi daana baketu'an ngain icha xi daana kain thi ku'en. ¹² Ko are xi daana te'i binthekji ngain xi thetu'an rajna ko are ujuexin binthekjauthexin xa, binthegajon xa anto tsjé tumi ngain xi soldado binthenda thi xrabaa Jesús, ¹³ ko binthendachro xa ngain xi soldado te'i:

—Ja'a ra ndachro ra ixin are ja'a ra tatechrin ra thie, kjui chujni bakao Jesús ko kuee na Jesús. ¹⁴ Ko ja xi gobernador tsunu'e xa ji'i, ja'an ná sikjao ná xa ko ja'a ra xru'in tsu'an ra.

¹⁵ Kuthimejan kain xi soldado bithuexin xa binthegayee xa

tumi ko binche'e xa inchin bitu'en xa. Ko ji'i thi xranichja ni judío ngain ncha'on te'i.

Thi kuetu'an Jesús ixin runche'e chujnii

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Ko thi thejngo chujni bakao Jesús sabinthekji na Galilea ngain jna kuetu'en na Jesús.

¹⁷ Ko are binthegikon na Jesús, je'e na binchesaye'e na, aro thu'a na xraa bithikaon'a na ixin je'e Jesús. ¹⁸ Kuthimejan Jesús kunchie'en ngain na ko ndachro:

—Ja'an ubayaa kainxin juachaxin nthi'a ngajni ko nthi'i ngata'a nunthe. ¹⁹ Mexinxin thji ra ko nchekue'en ra kainxin chujni ngain kainxin nunthe ko ndache ra na sithikaon na juajnana, ko nchegithe ra na kunixin juachaxiin Ndudana, juachaxinna ko juachaxiin Espiritu Santo.

²⁰ Ko nchekue'en ra na sinche'e na kain thi ja'an kuetu'an. Ko ja'an sari'i kainxin ncha'on ngajin ra tsjexinja nunthe. Ja'naa tsu'en.